

ARGIA

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

ARGIA

2007ko apirilaren 8a | LXX. urtea | 2.083-2.084 zenbakia | 3,60 euro

1937 - 2007 Isiltasuna hautsi zuen koadroa

■ Ignacio Ramonet, *Le Monde diplomatique*eko zuzendaria

Orain dela gutxi berritu duten Euskal Herria Museoa Gernikako Arbolatik gertu dago, parke eder baten ondoan. Lehenengo bi solairuetan, museoak Euskal Herriaren habitata eta historia ezagutzeko ibilbidea eskaintzen dizue: zehaztasun historiko handia duen bilduma garrantzitsu bat dute.

Umeekin, gazteekin eta adinekoekin bazatozte, goiko solairua daukazue: ipuinak eta kondairak, asmakizunak, esaera zaharrak, kirola, sukaldaritza, euskara eta musika eskainiko dizkizute azken teknologien eta ikus-entzutekoen bitartez.

Horrez gain, tailer didaktikoak ere eskaintzen ditugu, astean zehar ikasle-entzat, eta asteburuetan familientzat (aurretiaz erreserbatuz gero).

Zatoz museoaz goatzera!

Ordutegia:

Asteartetik larunbatera: 10etatik 14etara eta 16etatik 19etara.

Igandeetan: 11etatik 15etara.

Jaiegunetan: 11etatik 14:30era eta 16etatik 20etara.

Astelehenetan itxita dago, urriko lehenengo eta azken astelehenetan izan ezik.

EUSKAL HERRIA MUSEOA – MUSEO EUSKAL HERRIA

Allendesalazar, 5

48300 Gernika-Lumo

Telefona: 946255451

Faxa: 946257415

E – maila: euskalherriamuseoa@bizkaia.net

Webgunea: <http://www.bizkaia.net/euskalherriamuseoa>.

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación Foral
de Bizkaia

4 **Deabruaren abokatua: Odile Kruzeta.** F. Etxegoien.

Gaiak

20 **DINUX, euskarazko 100 programa baino gehiago.**
Elisabeth Pombo.

22 **Otsoa eta artzaina nola bateratu?** Eneko Salaberria.

Iritziak

25 **Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.

26 **Angel Erro.** Tkun (h)errenka.

27 **Juan Kruz Lakasta.**

Munduko herritar euskaldun baten memoriak.

28 **Jon Enparantza.**

Por razones humanitarias (porrazo humanitarioak).

Castillo Suarez. *Funeral Blues.*

29 **Antton Egiguren.** Babelgo dorrea.

Joxemari Ostolaza. Nekez.

30 **Agenda 22.** Andoni Egaña.

32 **Jon Maia.**

Bertso berriak. Ah!8ari jarriak.

Erdiko kaiera

33 **Imuntzo eta Beloki.** Mikel Asurmendi.

37 **MKM. Arte berria ikusgarri**
jartzearen artea. Mayi Tolosa.

39 **Argitalpenak.** Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.

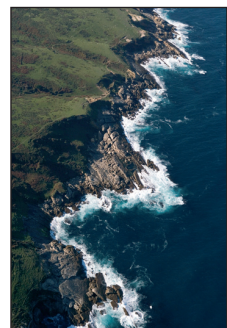
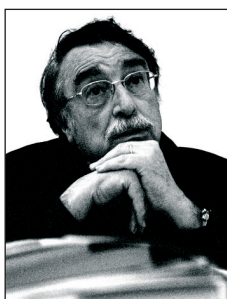
42 **Ezpalak.** Jon Torner.

44 **Denbora-pasak.** Ana Zambrano.

46 **Ihesi: Laino guztien azpitik eta**
olatu guztien gainetik.

Mikel Garcia.

50 **Makina bat kontu.** Jabier Agirre,
Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo
eta Nagore Irazustabarrena.

Gipuzkoako kostaldean
aireplanotik ikusita.

Termometroa

53 **Botoak nola kutxen geroa hala.**
Daniel Udalaiz.

62 **Bero-beroan.**

Xabier Letona, Onintza Irureta eta Juan Mari Arregi.

64 **Net Hurbil. Kolonbiako ikatzak soberan ditu**
Wayuu emazteak. Pello Zubiria.

5 | Gernikaren 70. urteurrena

Bonbardaketaren historia,
koadroaren ibilbidea

1937ko apirilaren 26an Gernika
eraso frankisten jopuntu bilakatu
zen eta denborarekin, gatazka
gordinak itotako herriaren sinbolo. Gertaera hartara
ikuspuntu ugaritak gerturatu gara, historian, pinturan,
literaturan edota zineman izan duen eragina jorratuz.

56 | **X. Ezeizabarrena**
Mikel Asurmendi

66 | **Azkena**
N. San Miguel

60 | **A ereduko malabaristak**
Miel A. Elustondo

13 | Ignacio Ramonet

Le Monde diplomatique hilabetekariako zuzendariak propo-
satu zuen "bestelako mundu bat posible da" esaldi ezagu-
na. Mundu hori iristen den bitartean, bizi dugun munduaz
mintzatu zaigu; egungo komunikabideez, politikariez, Irake-
ko gerraz eta Euskal Herriaz, besteak beste.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria:
Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre.
Erredakzioa: Urko Apaolaza, Jon Artano, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Mikel Garcia
eta Onintza Irureta. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia:
Lore Agirrezabal, Naiara Irureta, Eli Pombo eta Jon Torner.

Kudeatzailerak: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz.
Publizitatea: Nere Armendariz, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña
Soraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943
373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa:
Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza
44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEK-
TRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com.
Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur
Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar
Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro.
Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza.

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

kutxa

“Informazioa egiteko diru asko behar da”

Odile Kruzeta | Euskadi Irratiko zuzendaria

Folk-progresibo kantaria izan zen garaian –Izukaitz– fisika ikasi zuen Odile Kruzeta neska lirain hark, baina Euskadi Irratia zuzentzen du aspaldion emakume lirain honek. Odile Kruzeta: uztargarri zaizkio Eibar sorterrria eta bukolismoa.

FERMIN ETXEGOIEN

Argazkia: Dani Blanco

14 urterekin zertaz idazten zenuen Zeruko ARGIAN?

Eibarko kronika egiten nuen; baina nahiko era poetikoan...

Poesia zure izena da, Odile...

Izen baten poesia bakoitzaren entzumenean dago. Edo esatariaren ezpainetan, agian?

Zutaz galdetu dut irratian: goxoa bezain hotza, beltzez jantzen du, autorik ez, fisika ikasi zuen... Zure formula enigma bat dugu!

Eta zeinena ez? Nor gara, nondik gatoz, nora goaz? Joxe Migel Barandiarani entzun nizkion galdera horiek eta ezin ditut burutik kendu.

Izukaitz formula: izutzen ez den ahots ezitia duzu...

Ez dakit, ausardia ez da nire bertute nagusia.

Zein da?

Hutsa behar dut irribarrea dantzan jartzeko.

Zure moduko emakume kantariez mintza gaitezen: Maddi Oihenart ala Maddi Pryor?

Biak oso gustuko ditut eta haiez gain Jacqui McShee, Amaia Zubiria, Joni Mitchell, Chrissie Hynde, Sade, Niña Pastori, Anari, Dido, Suzanne Vega, Mercedes Sosa, Ella Fitzgerald...

Euskadi Irratian informatiboetako burua izan zinen: ondo agindu al zenuen ala ondo betearazi al zenuen agindutakoa?

Beti dago zer hobeturik; baina informatibo-buru gisa egin-dako lanarekin ez daukat zorrik kontzientzian.

Zer da eibartarra izatea?

Irekia eta zabala izatea. Irekia, pentsaera eta jarreretan. Zabala, kanpokoei eta ikuspegi diferenteei harrera egiteko orduan.

Bai noski, programazioan tarte handia eskainita musikari. Informazioa egiteko diru asko beharko litzateke, oso garestia baita.

Euskaltzain urgazle zaitugu iaztik: asko “urgatzu” al duzu?

Ezer gutxi.

Adi orain: “ehuneko bostek” behar luke baina “ehuneko bostak” diote, behin eta berriro, zure esatari zenbaitek. Telebistan aspaldian indarrean diren irizpideak zergatik ez dira irratira ailegatu?

Irizpideak xuxen jarraitzen dituzten irratiko kazetariak ez dira albiste. Hizkuntzaren normalizaziorako daukagun erantzukizuna kontuan hartuta ordea, zero-akatsera jo beharra dago.

Opus-eko Nafarroako Unibertsitatean bota zenuen: gure bekadunak hemendik ateratzen dira...

Nafarroako unibertsitatean ikasitakoek taldetxoa osatzen dute gaur egun. Deustutik datozenek bezalaxe. Baina multzo nagusia EHUn ikasitakoena da. Baita berrien artean ere. Bestalde, otsaila geroztik Mondragon Unibertsitateko 2 bekadun ditugu.

Zure kazetari profesional batzuei egun bakarreko kontratua egiten zaie orain: prekarietatea ailegatu al da irratik publikora ere?

Ohiko kazetariak eguna libre hartu beharra daukatenean –medikua dela, notarioa, bilera sindikala, etxe aldaketa eta abar– ordezko bat ekartzen dugu lantaldea indartzera. Ez beti baina bai sarri.

Aizu, Euskadi Irratia ez ezik Euskadi Gaztea ere zure lurraldea omen da, berandu enteratu naizenez...

Agian lurraldea esan barik itsasoa esan beharko genuke Miramondik emititzen diren EITBko hiru irratien kudeaketa-pilotu naizen neurrian. Dena den, E-gaztearen benetako dinamizatzailea Edurne Ormazabal da. ■

36ko Gerra. Apirileko kronika

Gernikako
oihartzunak

Kostata izan arren, 1937ko apirilaren 26 arratsaldean gertaturikoa arras argi dugu gaur egun historia orrialdeetan. Egun hartan, arratsaldeko 16:15etik aurrera, Gernikako zerua infernu bilakatu zuten Gasteiztik eta Burgostik gerturatutako Kondor Legioko hegazkin frankisten bonba, metraila eta suak. Heriotza eta suntsipena nagusitu zen eta historian lehenengo aldiz hiri batek bonbardaketa orokorra jasan zuen. Handik egun gutxira Herbert Southworthek idatzi zuen legez, “Gernikako izenak hiri hori erre zuten sugarrek baino gehiago erretzen zuten”.

JOSU CHUECA

GERNIKAKO HONDAKINEK oraindik kea haizera-tzen zuten bitartean, itzaliko ez zen eztabaidaren sua piztu zen. Besteak beste, ordura arte izandako bonbardaketen marra tragikoa nabarmen gaingitu zutelako. Jakina, gerraren hasieratik bertatik, frankistek hegazkinetatik bonbardaketa latzak burutu zituzten. Gerra hasi eta lau egunera, hain zuzen, Otxandion (Bizkaia) estreinako sarraskia egin zuten, 53 hildakorekin. Bidasoako

gudaldian ere, Caproni hegazkin italiarrak eraginkorrak izan ziren frankisten oldarrak gauzatzeko. Eta Bizkaiaren aurkako erasoaldia abiatu zenean, Bilbok, Eibarrek, Elorriok eta bereziki Durangok pairatu zituzten bonbardaketek argi utzi zuten nazionalen estrategian jokabide hori izango zela ardatza.

Baina Gernikaren aurka buruturikoan, besteetan izandako jarrera muturreraino eraman

GUERNICA LIBURUXKA

GUERNICA LIBURUXKA

GUERNICA LIBURUXKA

zuten nazionalak. Hiri horretan, salbuespen izan ziren suntsitu gabe geratutako etxeak, eta hildakoen kopurua, gaur egun zehaztu gabe jarraitzen duen arren, Durangon utzitakoarekin batera handienetakoa izan zen. Izan ere, bietan bonbardaketak hainbat saiotan egin ziren: Durangon hiru egunetan, eta Gernikan arratsalde batean, baina hiru ordu luzez eta hegazkinen joan-etorriekin. Hala, Tabira zaharra Gernikan gertaturikoaren aurrekari izan zen moduan, azken hau II Mundu Gerran gertatuko ziren triskantzen zerrendaren (Warsowia, Coventry, Leningrado, Oradour sur Glane, Dresde, Hiroshima, Nagasaki) aitzindari izan zen.

Gainera, arestian aipatutako bonbardaketa gunetan, jasandako erasoei buruzko txostek, hildakoen nortasunak, hegazkinek erabilitako munizioa eta erasoen ezau-garriak biltzeko eta zabaltzeko aukera izan zuten bertakoek, frankistek leku horiek eskuratu baino lehen. Gernikan aldiz, bonbardatu eta hiru egunera frankistak suntsitu zuten hiriaren jaun eta jabe egin ziren eta triskantzari buruzko informazio zuzenaren kudeatzaileak beraiek izan ziren. Horrela, apirilaren 27an hasitako desinformazio ekimenari jarraipen zabala egin zioten euren aldeko kazetari eta publizistek. Lekukoek ikusitakoaren aurka, frankistek temakeriaz jarraitu zuten esaten Gernikako txikizioa gorri-separatistek edota dinamitari asturiarrek burutu zutela. Hori zela medio, Gernikaren hondakinen gainean gezur beltza erori zen etengabe. Iseka galanta, biktimak borrero bihurtzen zituen eta benetako suntsitzaileak ongigile askatzaile. Egoera hori larriagotu egin zen gerrak aurrera jo zuen neurrian. Izan ere, Bilboko galerarekin Gernikako bonbardaketaren oihartzuna erbestean indartu zen gehienbat. Europan –Frantzia bereziki– eta oraindik Errepublikanoen eskutan zeuden lurraldeetan, komunikabide askok Gernikan gertatutakoari buruz eman zuten informazio okerra zuzentzen saiatu zen Eusko Jaurlaritza, martxan zuen ordezkari-tzarekin. Horretarako,

Bonbardatu eta hiru egunera
frankistak suntsitu zuten hiriaren
jaun eta jabe egin ziren eta
desinformazioari ekin zioten
euren aldeko kazetari eta
publizistek

Enzko Deya aldizkari hirueledunaz eta lurralde horietako kultur-gile zenbaiten laguntzaz baliatu zen. Hala, hainbat intelektualek –haien artean gerra hasieran Francoren eta enparauren altxamenduaren aldeko jarrera erakutsi zuten batzuek– adierazpen kolektiboak burutu zituzten Gernikan gertaturiko sarraskia jakinarazteko. Testuinguru horretan kokatu ziren, zenbait hilabete beranduago, Ligue Internationale des Amis des Basques delakoa eta bere sustatzaileak.

Guernicatik mundura Picassoren eskutik

Dena den, Gernikan izandako triskantza munduratzeari ezusteko bidetik etorri zen, mendea hasi zenetik Parisen finkaturik zegoen Pablo Picassoren eskutik, hain zuzen ere. Bonbardaketa gertatu zenerako, margolari ospetsua

Espainiako Gobernu Errepublikanoaren agindura lanean zebilen, urte horretan Parisen egin behar zuten *Arte eta teknikak oraingo bizitzan* izeneko nazioarteko erakusketako pabiloian koadro edo horma-irudi bat burutzeko. Urtaurretik zuen manatu hori eta konpromiso horri aurre egiteko ez omen zuen biderik asmatzen. Baina Gernikako bonbardaketaren berri izan zuenean, askatu zitzaion korapiloa. Maiatzaren 1ean, Parisen manifestariek langileen aldarrikapenak aurreratzeko eta Frantziako Gobernuak Espainiako Errepublikarekiko zeraman politika koldarra –gerran parte ez hartzearena alegia– salatzen zuten bitartean, Pablo Picassok *Guernica*ren lehen zirriborroa marraztu zuen Grands Augustinseko 7. ganbaran zuen lantokian. *Songe et mensonge de Franco* (Francoren amets eta gezurra) deituriko marrazkietan hainbat irudi iturri aurki daitezkeen arren, *Guernica* gerraren izuak era iraultzaile bezain zirrargarrian adierazi zituen, osagai eta moldaketa berrien bitartez.

Thérèse Markovitch, Dora Maar izengoitia-ekin ezaguna egin zen argazkilariak Picassoren lana urratsez urrats argazkitan hartu zuen, pabiloira eramane zuten arte. Horri esker eta Picassok

berak egindako zirrimarra askoren bitartez, koadro erraldoi hori burutzeko artista andaluziarrak zertu zituen aldaerak antzeman daitezke. Behinbetiko emaitzak erabat bete zuen zegokion pabiloiko horma eta, batez ere, Gobernu Errepublikanoak nahi zuen helburu propagandistikoa. Trocadero eremuetan Palais Chailloten inguruan ireki zen nazioarteko erakusketan, Alemaniako eta SESBko pabiloiek aurrez aurre beraien ideologiaren seinaleak eskultura erraldoien bitartez aineratzen zituzten bitartean, Espainiakoan Picassoren lanak gerraren izuen berri eman zuen eta ordura arte euskaldunen tzat bakarrik ezaguna zen Gernika mundu mailako ikur bihurtu zuen.

Orduan abiatu ziren koadro horren inguruko irakurketak eta exegesiak, Picassok berak argitzen batere lagundu ez zituenak. Izan ere, gaur egun arte luzatu zaizkigu margo horren funts eta osagaien gaineko adierazpenak, sarritan arras desberdinak eta kontrajarriak suertatu direnak. Juan Larrea, Jose Mari Uzelai, Herschel Chipp, Josep Palau, Reinhold Hohl, Anthony Blunt, Gijs Van Hensbergen eta abar luze bat hurbildu dira *Guernicara*, orduko eta oraingo arte kritikari asko, bere ulerkeramamitzeko. Etengabeko arreta horrek agerian uzten du koadroak garaiko gizartearen oihartzun handia eta hurren-

go belaunaldien artean egundoko hunkipena lortu zituela.

Beste Gernikak

Gernikan gertaturiko triskantzaren zeharkako testigantzarik eraginkorrena Picassorena bada ere, beste adierazpide batzuek indartu zuten Gernikan gertaturikoen oroimena. Halabeharrez, mugaz bestaldean, *zabal zazu munduban frutaba* leloarekin bat eginez Gernika

erbesteratuen erreferentzi preziatuenetakoa bilakatu zen. Baldintza txarrenetan ere, Argelés sur Mer bezalako kontzentrazio zelaletan kasu, euskaldunak elkartzeko Gernikaren izena erabili zuten. Hesien artean zeuden gatibu euskaldunek euren esparru berezia prestatu zutenean, izendatzeko ez zuten

zalantzarik izan eta “Gernika Berri” paratu zioten. Antzeko zerbait egin nahi izan zuten, hilabete batzuk geroxeago, Gursekora eraman zituztenean, baina hor agintari frantziarrek nolabaiteko auto-eraketa onetsi bazuten ere, ez zuten onartu horrelako izen deigarrik. Bigarren Mundu Gerran ere Girondeko eskualdeetan, zehazki Pointe de Graven batailoi bat osatu zutenean, borrokara hiri suntsituaren izenarekin joan ziren.

Guda hori amaitutakoan, berriro ere Gernikako kimuak zabalduz joan ziren komunikabide

Hesien artean zeuden gatibu
euskaldunek euren esparru berezia
prestatu zutenean, izendatzeko ez
zuten zalantzarik izan eta
“Gernika Berri” paratu zioten

entzun
ARGIA
aldizkaria

www.argia.com/argia-astekaria
sar zaitez eta piztu entzungailuak

ARGIA

Picassok *Guernica* horma-irudia burutzeko marraztu zituen zirriborroak eta koadroko hainbat zati, sinbolismoz beteak.

indarrean berriro izatea, diktadurak iraun zituen lau hamarkada luzeetan Atlantikoz bestaldean mantendu zen, erbestertuen antzera. Bitartean, familia giroan aterpetu zen 1937ko apirilaren 26an gerraren ondorioz gertaturikoaren oroimena eta oihartzuna. Eskolan, kalean, erakundee-tan, hedabideetan... frankistek luzaturiko bert-sioek egia bakar eta ofizialaren indarra zuten arren, eremu pribatuetan benetan gertatukoaren berri izan zuten belaunaldi berriek.

Bikoiztasun berezi horrek 1960ko hamarka-da arras aurreratua izan arte iraun zuen. Gerran suertatu ziren galtzaileen eta garaileen arteko desberdintasuna, orduan hasi zen deus-etzatzen. 1962az geroztik, langileria eta era-kunde klandestinoak berriro ausardiaz kalean agertzen hasi zirenean, gorpuztuz joan ziren agintean zegoen erregimen diktatorialaren aur-kako mezuak, Gernikan gertaturikoa objekti-botasun ildoetara eramaten zituztenak. Tes-tuinguru horretan, Gernikak gerra aurretik eta gerra garaian izan zuen oihartzun sinbolikoa eta aldarrikapena berreskuratu zituen. Erbes-tetik ezkutuan ekartzen zituzten George Stee-

eta kultur esparruan. 1945ean bertan, esate bate-rako, Donibane Lohitzunen euskal kultura zabaltzeko Gernika institutua jaio zen, erbestean zeudenen artean kulturgileen lanak suspertzeko. Baina II. Mundu Gerra amaitu osteko abagune itxaropentsuak gutxi iraun zuen, gerra hotza zela medio diktadura frankista ahuldu beharrean sendotzen hasi zelako. Hori zela eta, luze, oso luze joko zuen Gernikaren gaineko oroimena berreskuratzek. *Guernica* koadroa erbestertuen eta galtzaileen patuaren metafora bihurtu zen. 1939an Londresera eta New Yorkera egindako behin-behineko bidaia betiko leku bihurtu zen, azken hiri horretako MOMA (Museum of Modern Art) delakoan gelditu baitzen. Picassok koadro hori Espainiaratzeko jarritako baldintza bete ez zenez, hots erregimen errepublikanoa

Erbestetik ezkutuan ekartzen
zituzten George Steer, Hugh
Thomas, Pierre Brou  r eta
Gabriel Jacksonen historia
liburuak frankisten gezurrak
desegiten hasi ziren

Juan Larrea, Jose Mari Uzelai, Herschel Chipp,
Josep Palau, Reinhold Hohl, Anthony Blunt,
Gijs Van Hensbergen eta abar luze bat
hurbildu dira *Guernikara*

ren, Hugh Thomsen, Pierre Brou  ren eta Gabriel Jacksonen testigantza eta historia liburuak frankisten asmakizun eta gezurrak desegiten hasi ziren.

Guernica Gernikara

Bestalde, lehen masa mobilizazioak, auzi nazionala akuilu zutenak, berriro hasi ziren kaleratzen. Eta hor berriro egiten dugu topo Gernikarekin. Ez da kasualitatea, Francoren aroko lehen Aberri Eguna (1964koa) hiri horretan burutu izana. Gernika 1936ko Gerra aurretik euskal askatasunen eta autogobernuaren leku sinboliko esanguratsuenetakoa baldin bazen, gerran jasandako suntsipenarekin zentzu sinboliko hori biderkatu zitzaion. Horrela adierazi zuten, klandestinitateko oztopoak gaindituz, 1964ko martxoaren 29an burututako Aberri Egunera hurbildu ahal izan ziren milaka euskaldunek. Era berean, diktaduraren aurkako erakunde guztien adierazpide askotan Gernika ikur errepikatuenetakoa izatea ohiko bilakatuz joan zen, diktaduraren amaierarekin batera jakin-nahiaren eta egiaren nahiak eztanda egin zuen arte. Orduan, familia giroan eta lagun

*Guernica Gernikara eskatzen
duten artista, intelektual eta
alderdi politikoek itxi gabeko
auzia dute hor, euskal zauria
ixteko ere baliogarri izan
daitekeen tresna*

esparrutan, batez ere Southworth eta Vilarrek egindako lanei eta Gernikan bertan –1977an eta 1987an bereziki– sortutako herri ekimen batzuei esker jakina zena esparru guztietara zabaldu zen. Hamarkadetan zehar inposatutako gezurren gainetik, galtzaileen bertsioak, egiari lekua egiten zionak, argia eta oihartzuna izan zuen. Oraindik ikertzeko eta frogatzeko puntu batzuk gelditzen badira ere –biktimen kopuru eta ezaugarri zehatzak, frankisten eta Kondor Legiokoen arteko loturen zehaztasunak...– funtsean Gernikan 1937ko apirilaren 26an gertatu zena gaur goitik behera ezagutzen dugu. Hala ere, gai honen inguruan egin ziren ekimen guztietatik bada bat bete ez dena, *Guernica* koadroarekin zerikusi zuzena duena. 1981ean Suarezren gobernuaren aginduz Javier Tusellek egindako gestioei esker, koadroa MOMAtik Espainiara eraman zuten, nahiz eta erregimen errepublikanoa ez izan. Bere kokalekuari dagokionez, UCDko agintariekin ez zuten zalantza izpirik izan: nahiz eta hiri desberdinek aldarrikatu, haien artean Gernikak, Madrilen kokatu zuten. Cason del Buen Retiro delakoan hasieran, bere izenarekin Errepublikanismoari iseka zuzena egiten dion Centro de Arte Reina Sof  a delakoan beranduago. Hortik ez da mugitu eta dirudienek ez da mugituko. Izan ere, historian zehar gehien bidaiatu duen margoak orain ezin omen du keinu txiki baten adierazle ere izan. *Guernica* Gernikara eskatzen duten artista, intelektual eta alderdi politikoek itxi gabeko auzia da, euskal zauria ixteko ere baliogarri izan daitekeen tresna, 1937an Euskal Herriarekiko eta Espainiako Errepublikarekiko elkartasunaren ikurra izan zen bezala. *Guernicak* jatorria Gernikan izan zuen legez, hortxe bertan izan beharko luke behin-betiko kokalekua. Tusellen errana gureganatuz, orduan bai esan ahalko litzateke diktaduraren osteko trantsizioa amaitzeaz legokeela. ■

**EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO**

**aurrera doan
herria**

ETXEBIZITZA ETA GIZARTE
GAIAK SAILA

Oroimen bizia

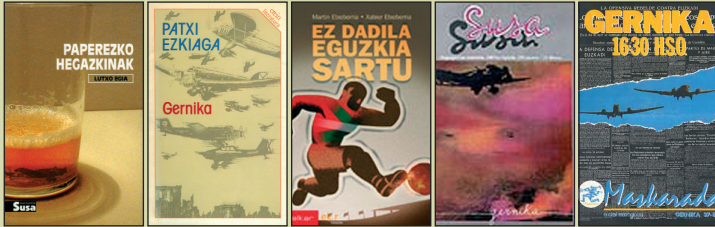
1936 - 2006

Memoria viva

Literaturaren argitan

Lutxo Egia, *Paperezko Hegazkinak* (Susa 2002)

Kazetaritza *Blitz*aren denboran

"Gernikako bonbardaketa Blitz-a dun (Blitz kierge: oinartzagierra), Londresko bonbardaketa amaigabea"

Lutxo Egia

"Horman gernika biak, arboladun tenplua eta kriseiluak argituriko suntsidura, eta oteizak, eta ruizbalerdiak, eta zazpiak bat, eta ameztoiak, eta Bilboko argazkiak"

Joseba Sarrionandia

"'Gernika, ordea, hiri sakratua zen euskaldunontzat' esan nion poloniarrekiko alde nabarmendu nahian, ziur nengoen arren ez zuela jakingo zertan datzan hiri bat sakratua izatea"

Ramon Saizarbitoria

Nola eragingo dio burutik argiaren gordinak, Gernika sutan ikusita-koari?

Koldo Izagirre

"Mesopotamia zaharrean Gernika berriak nonahi ikusten dihardugun honetan, sekula ez dira hitzak gertatu hain alferrikako"

Hasier Etxeberria

Gernika izena idatzi eta berrehundik gora erreferentzi bilatuko dizkizu Armiamako Bertso eta Olerkien hemerrotekak. Asko bonbardaketaren aurrekoak dira, Iparragirre, Arrese Beita, Zapiain. Sarraskia hunkitu zituenen artean topatuko dituzu Ezkiaga, Iratzeder, Basarri, Etxezaharreta, Lete, Rezola, Monzon...

Ezin esan poesiak ahaztua duela Gernika. Patxi Ezkiagak liburu oso bat eskaini zion, *Gernika* (Erein 1987), eta bonbardaketaren 50. urtemuga zela eta *Susa* literatura aldizkariak zenbaki monografikoa karrikaratu zuen: *Susa 20 Gernika* hark, besteak beste, Edorta Jimenez zenbait testu bildu zituen, Maskarada antzerki taldeak taularatu zuen *Gernika 16:00 H.S.O.* antzezlanaren testuak, hain zuzen.

Aurrekoan bezalaxe –Durangoko bonbardaketa ekarri genuene-koan bezalaxe– gutxi idatzi dela esateko tentazioa izan dugu. Baina ezagun da gure denboran efemerideek dutela agintzen, eta tarte honetan Durangokoaren kronika argitara eman du Sarrionandiak *Gara* egunkarian. Gernikaz ere, antzeko balorazioa egiteko asmoa genuen, baina hau prestatzen ari ginela Bernardo Atxagak gaztigatu digu Gernika duela jo puntuan apirilera, litekeena da hitz hauek plazaratu eta liburuja jadanik salgai egotea. Agian ez dira ekarpen berri bakarrak, hala biz.

Gauzak honela, eta egunerokotasunaren morroi garena jakinda, gai bakarrari erreparatu nahi diogu. Bonbardaketaren berria nola zabaldu zen, eta bereziki kazetariak egin zuten lana: Steer, Monks, Holme, Corman, Watson, G. Bowers, Johnson, Southworth, kazetari ingelesdunak gehienak, egun ezagutzen dugun bertsioaren erantzule, baina ez bakarrak.

Bonbardaketa 1937ko apirilaren 26an gertatu zen; egun horretan bertan, gauean, auto batek bost kazetari eraman zituen Gernikara, horien artean George Steer (*The Tree of Gernika*). Hurrengo egunean, Steer Gernikara itzuli zen, egunez ikusi nahi zuen sarraskia. Steeren kronikak, *Times* eta *The New York Times* egunkarietan argitara eman zenak, apirilaren 28ko data dauka. Apirila bukatu zenerako desmuntatzen hasia zen frankisten bertsioa. Maiatzaren 1a heldu eta Parisen Gernika zen oihukatzen. Martin eta Xabier Etxeberriari kasu egiten badiegu (*Ez dadila eguzkia sartu*, Elkar 2006) Euskadiko futbol selekzioak 26an bertan Parisen jaso zuten berria.

Bada gure idazleek ere erreparatu diote lau egun horietan gertatutakoari. Lutxo Egiaren *Paperezko Hegazkinak* eleberriaren gai nagusia dugu, Gernikako bonbardaketaren bertsioarena. Kontakizunak 1998ko data dauka, baina etengabe Gernikara itzultzen da protagonisten gogoak. Komunikabide bereko bi kazetari, Capon eta Marriot, bi bertsio media berean. Bertsio horien erdian hirugarren kazetari bat, Fernando Aranguren, Iruñekoa, erreketea, eta lehen-dabiziko unetik lekukotasun gehienak bere esku izan dituenak. Kontakizuna harilkatzen duena Galder da, kazetari euskalduna, gaur egunean Arangurenen xerka dabilena. Liburuja kazetaritzak jokatu ohi duen paperaren kritika ere bada. Egiak bonbardaketaren garai-koa egungoarekin erkatzen du. Argigarria oso, gerra garaiko prentsa dela eta, protagonistetako baten gogoeta: "Capon ez zegoen seguru, gerrak zekarren zaborra ala zaborrak gerra". Egungo prentsatik ekarritako aipuak gazteleraz dira.

Arestian esan bezala, Galder Fernando Arangurenen arrastoan dabil, frankisten aldean lanean ari ziren kazetari atzeritarrekien omen zebilen. "Galder bihurritu egin zen. Lagunak bidali hirugarren artikulua hark garbi frogatzen zuen Fernando Gernikan egon zela apirilaren azken egunean. Beharbada hogeita bederatziko eguerdiaz gero zebilen. Haren begiek ere ikusi zuten Caponek hiru egun lehenago ikusitako sugarren kito ketsua".

Agian, Aranguren eta Jaime Vargas apirilaren 29an ikuskizun beraren lekuko izan ziren Molaren agindupeko tropekin Gernika xafratuan sartu zirelarik. Honatx, Durangokoan egin aipamenaren arrazoiak. Izan ere, Jon Alonsoren ipuin bateko pertsonaia da Jaime Vargas. *Liderra* da ipuinaren izenburua. Alonsoren ipuinean, bonbardaketa apirilaren 27an gertatzen da, baina aski ongi iradokitzen du zertaz ari den. Jaimek, hirian sartzean, hauxe esan omen zuen: "Beharrezkoa al zen hau guztia?" Apirilaren 29a zen. Sinetsiko al diogu?

Haria ez da eten, kontakizun kronologiko honek Alberto Ladronek *Eguzki Beltzaren Sekretua* eleberriaren hasierara garamatza. Orain arte, Gernika bonbardatuan sartu zirenak aipatu ditugu, bada Ladronek, Oskar protagonista Gernikatik aterarazten du. Oskar gaztea, II. Mundu Gerran espioitza lanetan ibiliko dena, faxisten eremura igaroko da. "Lau egun igaroak ziren ordudunik. Lau egun Gernikako infernutik ateratzea erabaki zuenetik". Oskarrek, Gernikatik atera eta berehala, hiru erreketek hiltzen ditu.

Airezko eraso honen kontakizuna lurretik egin dugu; bizkitartean, *Gazteizko Hondartzetako* Hans airean zebilen, bere Heinkel 51 pilotatzen, *Batxiren* izatea frogatzen zuten agiriak bonbaz erretzen, heriotzaraino erre ere.

Patxi Larrión

Pornografiatik museora

70 urteko gurutze-bidea jasan behar izan dute Luis Quintanillaren *Maitatu Bakea Gorrotatu Gerra* koadroek, berreskuratuak izan aurretik. Espainiako Errepublikako Gobernuaren eskaeraz egindako lanak New Yorkeko zinema porno bateko korridorean zintzilik egon ziren urte luzez.

GORKA BEREZIARTUA

LUIS QUINTANILLAK oso zeregin desberdinak izan zituen 36ko Gerran. Uztailaren 18a arma bila pasa zuen PSOEren gaztedietako soldaduen artean banatzeko. Armada Errepublikarreko ofizial izendatu zuten ondoren eta, besteak beste, Madrilén defentsan eta Tole-doko Alcázar-aren aurkako erasoan parte hartu zuen. Azken horregatik, Francoren zerrenda beltzean sartu zen Quintanilla.

Militar lanetan aritu arren, ez zion barruko artistari alde egiten utzi eta gogoz hartu zuen 1937ko udaberrian Espainiako Errepublikako Gobernuak egindako eskaintza: gerrako fronteak bisitatu eta han ikusitakoekin margolanak egitea. Errepublikako Gobernuaren asmoa artelanak Picassorenarekin batera 1939ko New Yorkeko Munduko Ferian Errepublikaren aldeko propaganda gisa erabiltzea zen. Bere lana amaitu zuenerako ordea, Francok eta bere jarraitzaileek irabazia zuten gerra.

Quintanillaren obra ezin izan zuten Munduko Ferian erakutsi. Modu xumeagoan eraman zituzten jendaurrera bost freskoak, Associated American Artists erakundearen Sagar Handiko 5. Etorbideko galerian. Artista espainiarrak gai bat eman zion koadro bakoitzari: *Ihesa*, *Oinazea*, *Suntsipena*, *Soldaduak* eta *Gosea*. Horren ondoren, koadroak arrastorik utzi gabe desagertu ziren.

“40ko hamarkadaren hasieran aitak esan zuen urak teilatu bat hondatu ondoren fresko guztiak suntsitu egin zirela”. Margolariaren semearen hitzak dira, Paul Quintanillarenak. Harriduraz jaso zuen 1990ean bere aitaren

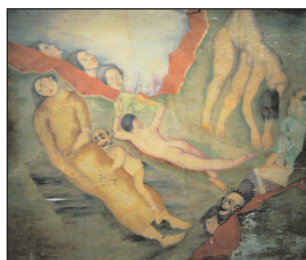
koadroak New Yorkeko Bleeker Street-en agertu izana. Larrialdietako irteera bateko korridorean zeuden, zinema porno batean.

Nola iritsi ziren hara?

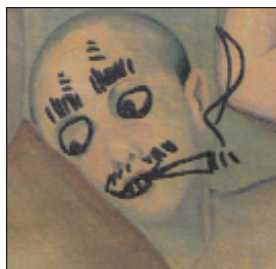
Maitatu Bakea Gorrotatu Gerra koadro sortaren kalbario luzeak kasualitate eta bitxikeria ugari ditu. Semeari esandakoaren kontra, Luis Quintanillak isilpean gorde zituen freskoak Bleeker Streeteko eraikineko korridorean, Espainiako Errepublikaren aldekoa zen adiskide baten laguntzaz. Paul Quintanillak azal dutakoaren arabera, “margolanak horrela gordeta, nire aitak aurea hartu zion Francoren Gobernuak haiek erreklamatu eta suntsitzeari”.

Baina Bleeker Streeteko eraikina eskuz aldatu zen 1946an, Montparnasse jatetxea bihurtzeko. Jabe berria koadroak gainetik margotzeko zorian izan zen, baina Sydney Simon artista estatubatuarren bitartekaritzari esker, bere horretan utzi zituen.

Eraikinaren hurrengo jabeak, Jackie Raynal-Sarrek, arte eta saiakerako zinema ireki zuen 1962an. Urte batzuk beranduago berriz, John R. Soutok aretoa erosi eta zinema porno bihurtu zuen. 1990eko abuztuan zinemako ateak itxi zirenean jakin zuen munduak non zeuden koadroak. Bada, 2007. urte honetan iritsi dira Kantabriako Unibertsitateko museora, negozioazio luzeen ondoren. Nola iritsi ere: *Suntsipena* koadroan ageri den ume bati bibotea, bekainak eta zigarroa margotu zizkieten Bleekerreko egonaldian, *Ihesaren* gainean berriz “EXIT” zioen gezia... Lan ederra zaharberritzaileentzat. ■

Suntsipena koadroan ageri den umeari bibotea, bekainak eta zigarroa margotu dizkiote.

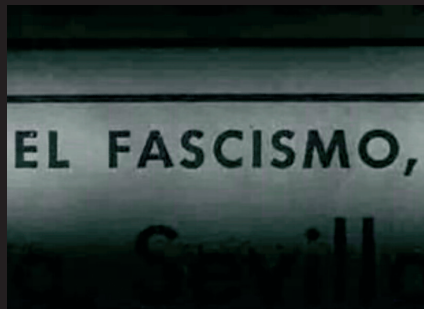
**BIZKAIKO ONDAREA
DENON ESKURA**
Kultura ondarearen zabalkundea. 2007

**Ziortzako Kolegiatako erretaulak
zaharberritzea**

**Bolibarko Santo Tomas Elizaren
birgaitze integrala**

Ikustaldi gidatuak, apiriletik abuztura
Informazioa, telefono hauetan:

94 616 41 14 - 94 406 77 25

Memoriak balio duena, planoz plano

Gernika kiskalitik etxea gurdian hartuta joan zirentzako zer balio du film batek? Beren herria pantaila handian ezereztua ateratzeak axola al zien batere? Zer balio du zinemak, beste guztiak –biziak ere– balioa galdu duenean? Zertxobait, agian. Hori pentsatu zuen behintzat Alain Resnais frantziarrak 1950ean *Guernica* filma egin zuenean. Zertxobait. Memoriak balio duena.

1937KO APIRILAREN 26AN Gernikan gertatutakoa bere artearekin munduan zabaltzen lehena Pablo Picasso izan bazen ere, margolari espainiarraren lanak, ur gelditan botatako harriak legez, olatu ugari sortu zituen inguruan. Horietako batek Alain Resnais izeneko 15 urteko nerabe frantziar bat ukitu zuen eta uhinari jarraituz irudiak mugimenduan jartzen hasi zen.

Literaturzalea izaki –Marcel Proust eta batez ere André Breton bezalako idazleengatik mira sentitu zuen nerabearotik– poesia erabili zuen beste inola azaldu ezin dena pantailara eramateko. Paul Éluardek *Gernikaren garaitza* poemarako idatzitako hitzak hartu zituen zinemagile frantziarrak. Zuri-beltzeko 13 minutuko laburmetraia izan zen emaitza.

Filmak kutsu dokumentala dauka lehendabiziko minutuetan. Gerniak euskal herritarrentzako izan duen garrantzia azaltzen du *off* ahots batek. Sarraskiaren nondik-norakoak, erabilitako bonba motak eta errudunak ere seinatu zituen Resnais. Bitartean, irudi bakarra ageri da pantailan: Gernika suntsituarena.

Guy Bernardek konposatutako piano doinu malenkoniatsu batek jarraitzen dio irudi horri. “Aurpegi surtarako on aurpegi hotzerako on/ Errefusarako gauerako irainetarako kolpetarako” errezitatzen du Maria Casares galiziarrak, frantsesez, zuri-beltzeko margolanetan aurpegi tristeak txandaka ageri diren bitartean. “Aurpegi orotarako on/ Hutsa dago zuei so/ Etsen-

**GORKA
BEREZIARTUA**

plu izanen da zuen heriotza” –Éluarden poemaren euskarazko itzulpena Mikel Antzak egin zuen 1987an, *Susa* aldizkariako 20. zenbakian kaleratzeko–.

Pixkanaka, musikaz lagundurik irudiak bizkorrago mugitzen hasiko dira. Egunkari baten azalean “guerra” eta “fascismo” hitzak azalduko dira, balen zuloak hormetan, sirena hots batek pantaila belztu arte. Iluntasun hori izango da filmaren bigarren zatian nagusi. Itzalen arteko argi izpi bakarrak negarrez ari diren aurpegi kubistak eta Picassoren koadroaren zatiak izango dira. Musika ere, hasierako naretasunetik kaosera igaroko da. Gerra maskararik gabe.

Dena dela, Alain Resnais ez zuen bere filma etsipen mezu horrekin bukatu nahi izan. Filmaren azken esaldiak “Gernika, inozentziak krimena gaingituko du” dio, Éluardek “Gurea izanen da arrazoiak” esan zuen ziurtasun berarekin.

Geroztik zuzendari frantziarrak egindako lanek nazioarteko oihartzuna izan dute. Hor daude, besteak beste *Nuit et brouillard* eta *Hiroshima mon amour* bezalako lanak, zinemagintzan egindako ibilbide osoaren adierazgarri. Aipatutako bi tituluetan ere gerra sartu zuen Resnais bere kameraren objektibotik. Gerra, negargarria izan arren pantailaratu egin behar delako, memoriaren sekuentziatik kanpo gerra ez dadin. ■

<http://www.argia.com/argia-astekaria>
helbidean, Resnais filma ikusgai.

Ignacio Ramonet

Borobil txiki bat dago bulegoaren gainean, mila kolorekoa, beti zutik eta beti etzanda. Eta Ramonet eserita. Rubik kubo bat eskuetan. Jiratu du alde batera, bestera, mila buelta eman dizkio, baina ez dira aldeak berdintzen, ez datoz koloreak bat, ez da borobiltzen, ez da posible. Baina Ramonetek baietz dio, eta begira gelditu da, pentsakor, borobil txikiari.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: axueka

«Hugo Chávez da itxaropena»

Galizian jaio zinen, 36ko Gerra ondorenean, gose urteetan. Nola oroitzen duzu Redondelan oinez ibiltzen hasi zen haur hura?

Ongi oroitzen dut. Nire ama fabrikako langilea zen, eta aita artisaua, sastrea, ezkertiarra. Gazteria Sozialistetakoa izan zen, eta estatu kolpea gertatu zenean mendira joan zen. Atxilotu egin zuten, torturatu, eta behartu Zapadores batailoian gerra egitera. Ebroko frontean borrokatu zen. Ofentsiba haietan zauritu zuten eta erretiratu egin zen. Nire gurasoak oso irabazi apalekoak ziren eta zailtasun ekonomikoei zailtasun politikoak erantsi zitzaizkienean alde egiteko asmoak hartu gintuen. Lehenik aitak alde egin zuen, Marokora emigratu zuen, eta gero gu joan ginen, ama, arreba, eta hiruok. Hiru urte edo izango nituen. Arachen bost urte pasa genituen, baina han ere arazo kolonialak zeuden, nire aitari ez zioten erresidentzia baimena eman, eta orduan Tangerrera bihurtu ginen, han hazi eta hezi nintzen ni. Bigarren Mundu Gerla bukaera zen, eta oso garai politiko interesgarria. Gainera, Marokoren askapeneko borroka urteak ziren, eta borroka hura zuzenean ikusi nuen. Haurra nintzela, atentatu asko ikusi nituen, manifestaldi asko, eta gu ere, etxean, Marokoren independentziaren aldekoak ginen. Guretzat, hori oso zilegi zen, eta gaur egun oso

gauza normala ematen badu ere, orduan ez zen hain jarrera zabaldua.

Tanger Babel kulturala omen zen.

Hala da, Tanger nazioarteko hiria zen, hiri askea. Hizkuntza guztiak nahasten ziren eta komunitate asko zeuden: juduak, sefardiak eta ashkenaziak, lehenak Espainiatik kanporatuak eta bigarrenak Europa zentraletik Hitlerrengandik ihesi joanak, frantsesak, espainolak, frankistek militarki okupatu baitzuten hiria Bigarren Mundu Gerla bukaerara arte, baziren amerikarrak ere. Bestalde, intelektual asko zegoen, artista atzerritar asko pasatzen zen handik, tartean idazleak. William Burroughs han egon zen, Truman Capotek han idatzi zuen, Ginsberg ere han egon zen idazten, eta idazle taldeak oso giro berezia ematen zion hiriari. Erljio guztiak ere nahasten ziren, musulmanak, juduak, katolikoak, protestanteak... Metropoli multikulturala zen. Eta bizimodu amerikarraren eragina ere handia. Tanger inportazioagatik tasarik kobratzen ez zuen hiri bat zen eta European existitzen ez ziren produktu amerikarrak sartuak zeuden ordurako, automobilak esaterako denak amerikarrak ziren, gasolinak ez zuen tasarik eta merke samarra zen, zigarroak ere amerikarrak ziren, gazte moda amerikarra zen. 1950eko hamarkadako film bat ikusten baduzu, hori izan daiteke orduko Tangerreko bista bat. Azkenik, Maroko izan zen munduko lehen herrietako bat AEBen independentzia onartu zuena, beraz, AEBek beti eduki dute ordezkaritza bat, eta politikoa bakarrik ez, amerikarren seigarren flota ere, Mediterraneokoa, erregularki joaten zen Tangerrera, eta haurra nintzela, oroitzen naiz, Tangerreko kaleetan nola ikusten nituen milaka soldadu amerikar, marineak, beraien txapeltxo gorriarekin. Baziren amerikarretan espezializatutako prostituzio auzoak ere. Berezia zen oso Tangerreko giroa; erdi amerikarra, erdi europarra, eta erdi afrikarra. Ez dut uste munduan beste bat berdinek existituko denik.

Zure biografia guztietan esaten da zu Roland Barthesen dizipulua zarela. Zer ikasi zenuen maisuarengandik?

Barthes nik ezagutu dudana inteligentziarik distiratsuen da, gaitasun didaktiko izugarriko pertsona, Frankfurteko eskolako dizipulu natu-

Nortasun agiria

Ignacio Ramonet Redondelan (Galizia) jaio zen 1943ko maiatzaren 5ean, baina Tangerren (Maroko) hazi zen. Roland Barthes irakasleak animaturik semiologiako tesi bat egin zuen eta Kulturen Historian ere doktore da. Orain Denis Diderot unibertsitatean Komunikazioaren Teoria erakusten du, eta *Le Monde diplomatique* hilabetekariako zuzendaria da. Geopolitikan aditua, Gizarte Foroaren sortzaileetako bat eta ATTACen (trukaketa finantzarioak zergapetzearen aldeko elkarte) ideologoa da. Bere argitalpenik sonatuenak *La golosina visual* (1985), *Cómo nos venden la moto* (1995), *La tyrannie de la communication* (1999), *Guerres du XXIe siècle* (2002) eta *Fidel Castro: biografía a dos voces* (2006) dira, besteak beste.

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

ral bat. Brecht izugarri irakurri eta mediatu zuen, sekulako interesa izan zuelako antzerkirako, eta Brechtekin zuen harreman horretatik, Theodor Adornorekin eta Walter Benaminekin ere harreman handia izan zuen. Niretzat, hori guzia begiak lehen aldiz zabaltzea bezala izan zen. Barthesek erreminta intelektualak eman zizkidan, beste era batera ikusten eta analizatzen laguntzen zidan, eta hori ordura arte ez nuen inon aurkitu. Asko irakurria nintzen, marxismoaren klasiko guziak irakurriak nituen, oso garrantzitsuak gizartea interpretatzeko eta ulertzeko, eta baita psikoanalisi ere, Freud, baina Barthesek arras elementu ezberdinak integratzen ditu, nola soziologiako elementuak hala komunikazioko elementuak, eta hortik ondorioztatzen du nola funtzionatzen duen komunikazioak.

Komunikabideak aztertzea ere ariketa ona da horretarako. Zenbat irakurtzen dituzu egunean?

Lau: *The Herald Tribune*, *Le Figaro*, *Le Monde* eta *El País*.

Denengan duzu konfiantza?

Inorengan ez. Ez dut uste egunkariez fida gaitzekeneik, gaurko hiritarrak badaki komunikabideei mesfidati begiratu behar diela, medioek gezurra esaten dutela. Agian, denetan fidagarriena, duen kazetaritzaren kontzepzioa begi

Mohammed VI.aren irakasle

“Rabaten errege kolegioan izan nintzen irakasle. Gaztelerazko klaseak ematen nituen, eta oraingo Marokoko erregearen irakaslea izatea tokatu zitzaidan. Ikasle ona zen, eta oso pertsona ona. Aita, jakina, Hassan II.a zen, eta horrek oso aukeratsua eseri ninduen ni. Baina lagun asko nituen errepresaliatuak, jazarriak, torturatuak, atxilotuak, eta azkenean, egoera hura jasan ezinik Marokotik alde egitea erabaki nuen”.

onez ikusten dudalako, *The Herald Tribune* da. Gainontzekoak egunkari onak dira, jakina, egunkari garrantzitsuak, baina azkar gelditzen zaie uzkia agerian.

Nola antzematen da tranpa? Zu ez zaituzte nola edo hala engainatuko...

Inor ez da Superman, batzuetan engainatzen naute. Baina badakizu zer esaten den semiologiari buruz, inork ezer ikusten ez duenean semiologiak zeinuak antzematen dituela. Dena den, informazioaren kontua erlatiboa da. Alegia, informazioak, gure izpirituan, Einsteinek erlatibitatea deitzen zionak bezala funtzionatzen du. Zer zioen Einsteinek? Zu tren baten barruan zaude, geltoki batean, zu zauden trenaren ondoan beste tren bat dago, eta bi trenetako bat martxan jartzen da. Baina zuk ezin duzu jakin zein den mugitzen ari dena, zurea edo bestea. Jakiteko modu bakarra dago: puntu finko bat behar duzu begitan hartua, horri esker antzemango duzu zu ari ote zaren mugitzen puntu horrekiko, edo bestea. Informazioarekin berdina gertatzen da. Zuk egunkari kontserbadore honetan irakurtzen baldin baduzu informazio bat —*Le Figaro* hartu du eskuetan—, eta informazio bera irakurtzen baduzu beste egunkari honetan, kontserbadore baina liberala —*The Herald Tribune*—, edo beste honetan berdin, diogun progresista dela —*Le Monde*— heldu dio—,

Ignacio Ramonet

“tira, ba egia da” esango duzu bukaeran, nahiz eta gezurra izan. Edo alderantziz, zuk kontsultatzen dituzun komunikabide guztietan zerbait gezurra dela esaten baldin badute, “hau gezurra da” ondorioztatu duzu, nahiz eta egia izan. Arazoa zein da? Ez duzula puntu finkorik begitan. Eta gaurko sistema mediatiko hone-tan, “kontsentsuaren zentsuran” bizi gara. Alegia, komunikabide guztiek berdina errepikatzen dute, eta denek berdina errepikatzen dutenez, dioten hori egia ebanjeliko bezala agertzen da, inork ez du zalantzan jartzen.

Azkenean Orwellek arrazoi: “Egia esatea ekin-tza iraultzailea da”.

Bai. Nik uste dut Orwell igarle bat izan zela. Zenbat eta gehiago pentsatu bere 1984 liburuan orduan eta garbiago ohartzen gara hura gaurko mundua dela. Eta berak ez zezakeen irudikatu, 1948an idatzi baitzuen. Nire ustez bi liburu izan dira historian arrastoa utzi dutenak, eta gaur bizi garen mundua asmatu zutenak, bat Aldous Huxleyren *Bai mundu berria*, eta bestea Orwelle-na, 1984. Gaur egun, tai gabe ari zaizkigu erre-pikatzen inoizko mundurik onenean bizi garela, baina aldi berean, zainketa izugarriko mundu batean bizi gara, kontrol totalen, non egia gezurra den, non bakea gerra den... Alegia, Orwellek aurreikusi zuen guzia.

Goldstein ere existitzen da.

Beti eduki behar da nonbait gerra bat.

Beldur bat.

Bai, beldur bat, horrek ahalbidetzen baitio botere makinari egiten duena egitea. Kurioso da, Orwellek estalinismoaren kritikarako pen-tsatu zuen hori guzia, eta berak esandakoa gaur egungo edozein botereri aplikatu dakioke. Botere denek dute jendea zaintzeko tentazioa, kontrolatzekoa, dominatzekoa, eta komunika-zioaren manipulazioko teknikak erabiltzekoa.

Bin Ladeni buruz esaten denak, zertatik du gehiago, lotarakoan haurrei kontatzen zaizkien ipuin beldurgarrietatik, edo egiatik?

Bin Laden pertsonaia mitiko bihurtu da, eta mito horrek diskurtso baten eraikitzea ahalbi-detzen du. Hortik abiatuta kurioso da gaur bizi dugun enfrentamendu nagusia: inoiz existitu den inperiorik handiena gizon baten aurka. Eta horrelako enfrentamenduetan arerioa erraldoi-tu egin behar da, deabru goren bilakatu. Horrek arerioaren mitifikazioa dakar. Kontua ez da are-rioa ez dela existitzen, arerioak oso gauza bel-durgarria lortu du: irailaren 11ko eraso. Hori egin ahal izateko gaitasun izugarria behar du, eta ez antolatzeko gaitasuna bakarrik, baita ima-jinatzeko gaitasuna ere, irailaren 11koa imajina-zio belikoa baita. Hegazkin zibila arma bihurtu zuen, ordura arte inork egin gabekoa. Hegazki-

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

nak erabili izan ziren lehenagotik jendea bahi-tzeko, baina hegazkina ez zuen inork bala bihurtu, hori asmakuntza berria da. Eta gainera AEBen bihotzaren erdian sartzea, horrenbeste-ko sorpresa eraginez, existitzen diren zaintza sistema guztiak gaindituz... Horrekin, kolpetik, Bin Laden pertsonaia jende asko inpresionatu zuen. Izan positiboki edo izan negatiboki. Eta hori bada aski lehengai bera demonio publiko nagusi bihurtzeko. Baina bestalde, Bin Ladenen pertsonaia baditu alde interesgarri gehiago, batetik bere sortzailearen aurka itzultzen den pertsonaia da. Hori Frankenstein-en mitoa da. Bin Laden komunismoaren aurka borrokatzeko amerikarrek sortutako izaki bat da. Eta ikusezi-naren mitoa ere hor dago, aurki ezinaren mitoa. Munduko inperiorik nagusia, bere aliatu eta bere botere guziekin, mendietan barrena oinez dabilen gizon bat ezin atxiloturik dabil, haitzu-loetan gordetako gizon bat ezin aurkituz. Horrek bidea ematen du sekulako tesi pila sor-tzeko, bizi da, ez da bizi, existitzen da, ez... Mito asko elkartzen dira hor, eta horiek egiten dute Bin Laden hain handi.

Nola bukatuko da Irakeko gerra?

Gaizki. Jada ez dauka konponbiderik. Orain arte egindako dena sekulako hondamendia izan da, eta horrek galdera bat pausatzeraz garamatza: nola da posible AEBetako Gobernu hainbeste jendek eta estatuk babestu izana? Begi bistakoa zen eta irteerarik gabeko bide batera zuzenduta-ko perspektiba zela. AEBetako administrazio hau inoiz izan den administrazio txarrena bezala pasako da historiara, eta hori bada nahi-ko marka. Bada urte eta erdi amerikarrek gerla galdua dutela, eta orain bukaerako fasean sartu gara. Gobernu bera ere hasi da onartzen azken fasean sartu garela. Orain arazoa beste bat da: zer gertatuko da gero? Dedukzio logiko bat egi-nez, Bushen eta Dick Cheney gertatutakoaren lezioa ikasi dutela esan beharko genuke. Baina arazoa da fanatikotzat har dezakegun pertsona

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

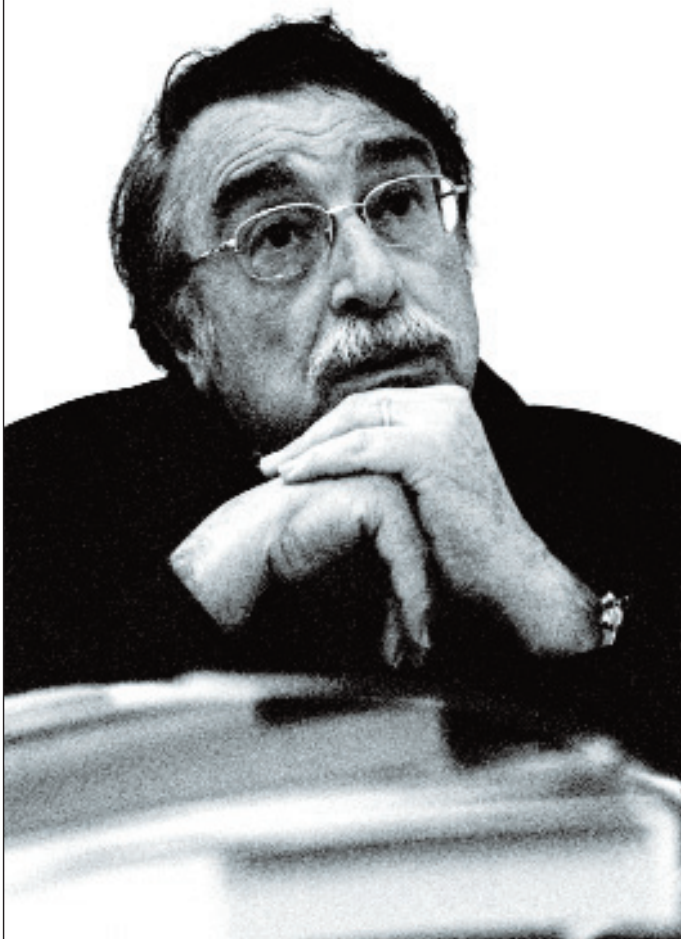
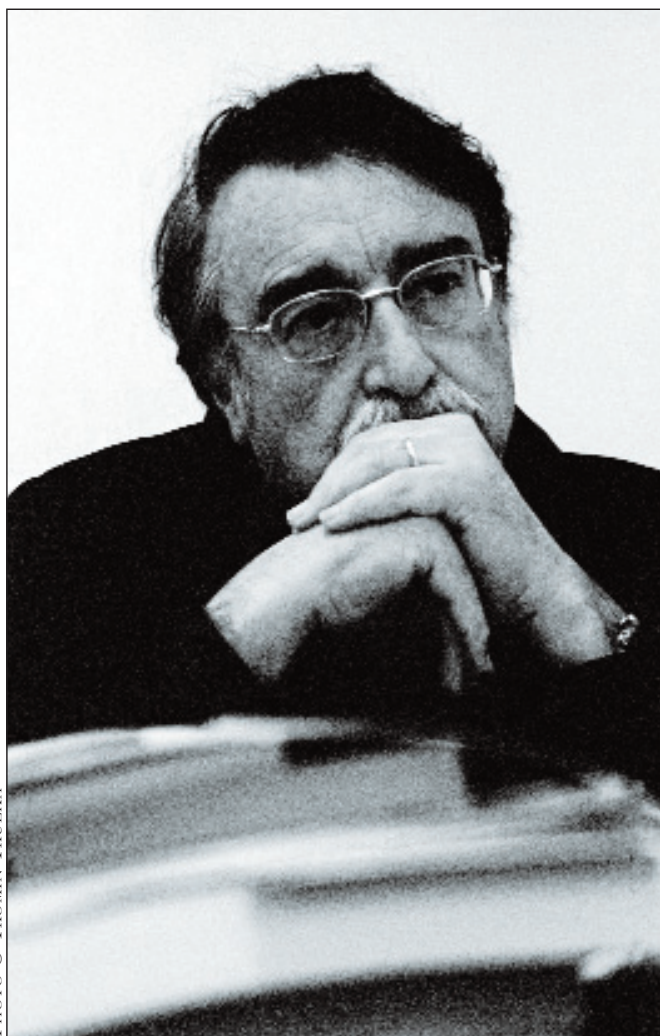

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

baten aurrean gaudela. Bush presidentea Jainkoak inspiratutako gizona da, edo horrelako zerbait. Alde horretatik ez da Bin Laden izan daitekeenetik oso desberdina, nahiz ez dudan konparatu nahi. Beraz, hauxe da hurrengo galdera: Bushek Iran atakatuko du? Uste dut gaur egun oso pertsona gutxi dagoela galdera horri baiezkotz edo ezezkotz erantzun diezaiokeenik, eta horrek berak oinarritzko arrisku bat suposatzen du.

Irailaren 11k aldatu zuen bezala, Irakeko gerrak ere aroz aldatuko du mundua?

Bai, inongo dudarik gabe. Irailak 11koak hasieratik erakutsi zuen geopolitika aro berri bati hasiera ematen ziola, eta Irakeko gerrak ere munduaren bilakaera markatuko du. Batik bat Ekialde Hurbila munduko arazo garrantzitsuenak bere baitan korapilatzen dituen eskualdea delako. Bera da gaur egun munduko zonalderik arriskutsuena, munduaren plaka sismikoa, XX. mendean Europa izan zena. XX. mendean Europan izan zen gerrate eta txikiziorik gehien: bi mundu gerla, Espainiako gerla zibila, Greziakoa, Balkanetako gudak, ehun milioi hildako izan ziren, eta munduko potentzia handienek tropak hor kontzentratu zituzten. Hori da orain Ekialde Hurbilean jokoan dagoena.

Analista politikoak gaurko mundua ulertzea eta biharkoa igartzeko du bere lana. Baina orain,

mundua ez ote da guri ulertzeko denbora utzi baino lehen aldatzen ari?

Baliteke. Gaur egun mundua hain da konplexua paralisira eraman gaitzakeela. Alta, buruzagi politikoa beti aktibitatean dabil, errealizazioan ari da, beraz nola jokatu? Buruzagiak mugimendu sozialetan hartu behar du oinarri, mugimendu sozialak sentitu egiten baitu gizartea, sentore soziala bailitza. Mugimendu soziala da bideak marka ditzakeena, hobeto sentitzen dituelako errealitatea eta erreakzioak, nahiz eta ez aztertu, nahiz eta gai izan ez mugimendu orokorra ulertzeko. Eta sentitze hori interpretatu behar du buruzagi politikoa. Horregatik diot behinola desagertu zen lotura bat berriz eraiki beharko litzatekeela. Borondate politikoa eta mugimendu soziala artikulatu behar dira, horrek ekar ditzake aldaketa erabakigarriak.

Zenbat botere dute politikoek?

Gutxi. Markos subkomandantearen tesia hori zen. Alegia, zertarako balio duen boterea lortzeko borrokatzeak eta nekatzeak, gero bat boterera iristean deskubritzen badu boterea bere gainetik dagoela, eta sozialki entitate finantzarioek dutela boterea. Baina bestalde, zer erakutsi digu-

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

te Chávezek, Moralesek, Kirchnerrek? Erakutsi digute, norbaitek globalizazioaren eragina murrizten baldin badu, botereak bere esanahia irabazten duela, eta gizartea azpitik alda daitekeen bezala, gainera ere alda daitekeela. Alegia, dinamika doblean funtziona daitekeela, mugimendu sozialetik eraginez, eta botere legitimo batetik jardunez. Europan botere gutxi du politikoak, zenbait gauzetan bai, baina oso gutxi. Adibidez jada ez lezake moneta hunkitu. Aldiz, Venezuelen aldaketa emateko aukera handia dago, Ekuadorren berdin, Bolivian ere bai, boteretik eta mugimendu sozialaren laguntzaz.

Hego Amerikako itxaropenak Hugo Chávez izena du?

Bai, Chávez da itxaropen handia. 1998ko abenduan izan zen aukeratua, eta 1998ko Latinoamerika gaurkoarekin konparatzen baldin badugu, garbi ikusten da izugarri berritu dela. Eta hori, batez ere, Hugo Chávez lehendakariak zenbait aldaketa egin izanari zor zaio. Aldaketa denak modu demokratikoan egin ditu, fidel mantendu da berak hasieratik markatu zuen lerroan. Hidrokarburoetatik ateratako irabazi handiak politika sozial baten zerbitzura jarri ditu, Venezuelen zegoen analfabetismoa desagerrarazi du, eta hori ez zen sekula gertatu historian. Aldaketa sorta bat egin du, eta ikusi da Latinoamerika pixkanaka nola transformatu den. Lehenik Lularen garaipena izan zen, gero Kirchnerrena, Tabare Vazquez etorri zen gero, gero Evo Morales, eta aipa litezke Ortega, Bachelet, Preval, Torrijos, edo berdin Correa. Orain Hego Amerikak ezkerreko hamar gobernu ditu, herriak aukeratuak, eta hori ez da sekula gertatu. Hego Amerika bere urrezko aro politikoa bizitzen ari da. Ez dut esango Hugo Chávez horren guztiaren jatorrian dagoenik, baina dudarik gabe sistema horren lokomotora izan da. Eta bestalde, lehen aldia da Kuba ez dena baztertua aurkitzen, orain erreferentzia bat da, eta hori oso garrantzitsua da, Kubak eta Hego Amerikak berriro elkar aurkitzea.

Egunkariaren antolaketa

"Egunkariak, gobernu bat bezala zatituak daude. Izaten da nazioarteko sekzio bat, Kanpo Aferetako ministroa dagoen bezala, badago ekonomia sekzioa, Ekonomia ministroa dagoelako, kirol sekzioa ere bai, kirolak ere bere ministroa duen gisan, bada barneko sekzio bat gobernuan Barne ministroa nola... Egunkari bat politika departamentu bat bezala antolatua dago. Eta egunkariako sailburuak elkartzen direnean gobernu bilera bat ematen du; gobernu burua eta ministerio bakoitzeko ordezkaria. Eta iruditzen zait egunkarietan sektoreka egiten dela lan eta ez dutela harremanik elkarren artean".

Ezin galdera hau egin gabe gelditu, agian zuk jakingo baituzu. Nola dago Fidel Castro?

Ez dut berekin hitz egiteko aukerarik izan, baina esan genezake hobeto dagoela. Ariketa asko egiten ari dela diote, janari solidoa ere jaten duela, lehen zunden bidez baino ez zen elikatzen. Nik uste dut Chávezekin izan duen ordu erdiko elkarrizketa entzunda, kritikoa ere ohartu dela, Fidel, ez errekuuperatua bakarrik, bere izpiritu eta kontzientzia osoaren jabe dela dagoeneko.

Eta nola ikusten duzu Fidelen ondorengo Kuba?

Nik uste dut jende askok uste duena baino jarraikortasun handiagoa izango duela. Analista askok beste leku batzuetan gertatu izan dena eta Kuban gertatuko dena konparatzen dute, Errusiako kasu bera izango dela, Txekoslovakiakoa, edo Txinakoa. Nik uste dut soluzio kubatar bat emango zaiola, eta hori ukatzen duenak ez du ongi ezagutzen Kuba. Dudarik ez dago bilakera bat izango duela, Kubak ezin du Fidel Castro bezalako pertsona bat galtzean indiferente jokatu. Fidelek izugarri markatu du bere herria, Napoleonek Frantzia bezala. Fidelek hurrengo bi mendeetarako markatu du Kuba, beraz, hiltzen denean, sentitu egingo da, ez da gertatu ez balitz bezala pasako, baina garbi dago kubatarrek ez dutela amerikarrek idatzitako soluziorik onartuko. Kubatarrek ez dute nahiko esperientzia sozialista osoa ezabatzerik, alderantziz, Kuban kritika asko dago, kritikak badu bere indarra, baina gutxiengoa da.

Chiracen ondorengo Frantzia ere laster marraztuko da. Ez dizut boto intentzioari buruz galdetuko, baina Gizarte Foroaren sortzaileetako izanik, ilusio berezia egingo dizu José Bové hautagaien artean ikusteak, ez da hala?

Bai, nik uste dut Bovék ongi egin duela presidentzialetarako bere hautagaitza aurkeztearekin, eta lastima da ezker altermundialistaren espazio politikoaren hautagai batu eta bakar ez izatea, posible zen ekologistekin aurkeztea, komunistekin, ezker muturrearekin... Ezin dugu ilusio handirik piztu boto esperantzari dagokionez, baina garrantzitsua da Bové hor presente egotea.

Paristik eta zure bulego honetatik nola ikusten da euskal gatazka?

Momentu honetan gatazka bere irtenbidea aurkitzetik hurbil egotea espero da. Su eten iraunkorra esperantza handia izan da jende guztientzat, eta uste dut Espainiako testuinguruak laguntzen duela orain gatazkari irtenbide politiko bat aurkitzen. Lastima da atentatu hori gertatu izana, tragedia bat da bi hildako horiek egotea. Baina Gobernua borondate seinaleak ematen ari da, edo bai behintzat gobernuburua. Nik uste dut bortizkeria metodoa baztertu

behar dela, eta arazoari irtenbide politiko bat bilatu. Bakeak negoziaketak suposatzen ditu, eta negoziaketak politikoak dira.

Zenbat garrantzi du Euskal Herriak nazioarteko politikan?

Ez dut uste Euskal Herriak pisu handiegirik duenik. Gainera, are gehiago orain bizi garen testuinguruan, terrorismoa deabruak hartua darabilen honetan. Batzuetan Euskal Herria ETaren ekintzekin bakarrik lotzen da, eta Euskal Herria ez da hori bakarrik, begi bista-koa da EAJk adibidez ordezkari-tza handia duela, eta zilegitasun historiko eta demokrati-koa. Gainera nik uste dut EAJ zuzen ari dela planteatzen arazo politikoa. Baina nazioarteko eskalan bortizkeriaren arazoa bakarrik ikusi nahi izan da, Euskal Herriko gatazka ETaren arazora mugatu nahi izan da, eta ez da zuzena, ETaren arazoa bigarren mailako arazo izan gabe arazoaren aspektu bat baino ez da, ez guztia.

Bukatzeko, bestelako mundu bat posible dela entzuten da Gizarte Foroan. Noizko eta nolakoa?

Nik proposatu nuen esaldi hori, "bestelako mundu bat posible da". Lehengo batean kaze-tari japoniar bat etorri zitzaidan, eta zera gal-detu zidan: "Zuk esana da bestelako mundu bat posible dela, deskribaiezadazu bestelako

AZKEN HITZA

Terrorismoaren aurkako gerra

"Homonomia bat dago terrorismoaren aurkako gerraren eta komunismoaren aurkako gerraren artean. Komunismoa ideologia bat da, munduaren aldakuntza bere baitan garraiatzen duen ideologia bat. Terrorismoa, aldiz, teknika hutsa da, borroka teknika bat. Ez da proiektu sozial edo politiko bat, erreminta bat baino ez da. Eta ezin daiteke borroka teknika baten aurka borrokatu, absurdua da. 'Terrorismoaren aurkako gerra' leloak ez du esanahirik. Eta lelo horri zibilizazio baten aurkako gerra izaera ematen bazaio horrek erakusten du badela zerbait ez doana".

mundu hori". Jakina, guk bestelako mundu bat posible dela esaten dugunean mundu hau ez dugula nahi ari gara esaten. Eta nahi ez dugunaren oinarritik badugu mundu ezberdin bat eraikitzeke aukera. Guk paradisu fiskalik gabeko mundu bat nahi dugu, *tobin* tasa existituko litzatekeen mundu bat, kanpo zorrik gabeko mundu bat. Hori ez da aski, ez baita gobernu programa bat. Baina duela bi urte, Porto Alegreko gizarte foroan hamabi puntuko manifestua publikatu genuen. Eta hamabi puntu horiek aplikatzen baldin badira munda modu erradikalean aldatuko da, aldaketa klimatikoarekin bezala. ■

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L-ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularren helbidea: Titularren telefonoa:
 Entitatea: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: 142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria -Gipuzkoa-

Aukeratu ongi etorri oparia

■ "Ardibidez" mahai-jolasa

■ "888 txiste" liburua

■ "Mokogorri" puzzleak

■ %25eko beherapena ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2007ko prezioak

130 € Hego Euskal Herrian
160 € Ipar Euskal Herrian

Euskarazko 100 programa baino gehiago

Zenbaki honekin batera, ARGIAren harpidedunek CD bat jaso dute. Bertan Dinux sistema eragilea dago, GNU/Linux sisteman oinarritutako euskarazko sistema eragilea hain zuzen ere.

CDtik zuzenean exekutatu daiteke eta bere baitan kode irekikoak diren euskarazko 100 programa baino gehiago dakartza. Software librea izanik, euskara eta teknologia berrien esparruan abantaila ugari eskaintzen dituen opari honekin aurten Sareko ARGIAk 10 urte beteko dituela ospatzen hasi nahi dugu.

ELISABETH POMBO

AITOR LÓPEZ DE ABERASTURI Kaixo (www.kaixo.com) atariaren sortzaile izateagatik da ezagun, baina gaur egun Gasteizko Diocenas Bigarren Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Institutuan da irakasle. Bertako irakasleek euskarazko softwarearen beharra zutela konturatu, lantaldea eratu eta Dinux sistema eragilea sortu zuen iaz. Sistema eragile horrek software librearekin euskaraz lanean hasteko eskaintzen dituen abantailak ikusirik, hitzarmena sinatu dugu López Aberasturirekin, gure harpidedunei Dinuxa doan eskaintzeko.

Abantailak

Dinux ez da GNU/Linux-en oinarritutako euskarazko lehen sistema eragilea. Lehenagotik badira beste batzuk: Debian, Mandrake, Ubuntu...

tu... Baina horien aldean Dinuxek badu bereizgarritasun nagusi bat: CD-tik exekutatu daiteke zuzenean (LiveCD bat da), ordenagailuan instalatu beharrik izan gabe. Hala, erabiltzaileak Linuxekin lehen harremana izan dezake, informatika ezagutza gehiegi izan gabe. Ohitzen joan ahala berau instalatzeko aukera ere izango du eta nahi badu disko gogorrean bi zati egin ditzake, bat Windows-ekin eta bestea Dinuxekin.

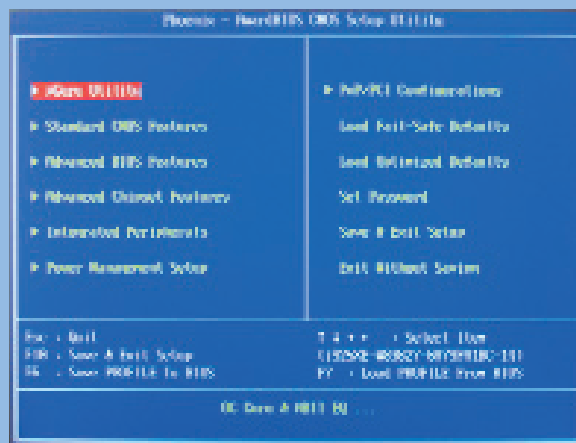
Badago CDtik exekutatu daitekeen euskarazko beste GNU/Linux banaketa bat: Euskal Herriko Unibertsitatearen EHUX sistema eragilea. Baina haren aldean ere Dinuxek badu beste bereizgarritasun bat: euskara hutsezko sistema eragilea da, hau da sistema eragilearekin batera datozen programa gehienak euskaraz daude, guztira ehundik gora: OpenOffice 2.0,

CDtik zuzenean nola exekutatu

1) Konfiguratu BIOS ezarpenetan CD-ROMa abiatzeko lehenengo aukera bezala.

- Ordenagailua abiarazterakoan sakatu F2 edo Supr (ordenagailuaren arabera BIOSean sartzeko).
- Advanced Features aukeratu (BIOSaren arabera).
- Ezarpenetan CD-ROMa lehenengo aukera bezala ezarri –bigarren aukera bezala Floppy edo disketea eta hirugarrena disko gogorra, adibidez–.

2) Berrabiarazi ordenagailua eta Dinux zure ordenagailuan kargatuko da.

DANI BLANCO

Xuxen zuzentzaile ortografikoa, Gimp 2.0 argazkiak kudeatzeko programa, Firefox eta Konqueror nabigatzaileak, Thunderbird posta elektronikoa kudeatzeko tresna eta abar. Hala ere, argitu beharra dago Dinux-en bi bertsio daudela, bata euskarazkoa eta bestea gaztelerazkoa.

Bestalde, Windowseko erabiltzaile batek Dinux erabiltzeko arazorik ez du izango, itxura aldetik Dinux eta Windowsen arteko desberdintasuna oso txikia baita eta horrek ohiko erabiltzailearen ikuspuntutik erakarri egiten du, berau erabiltzea ez baitaio guztiz arrotza egingo.

Aitor López de Aberasturi.

Software librearen aukerak

Dinux software librea da eta horrek ere euskararen ikuspuntutik interesgarri egiten du, kode irekikoa izanik itzulpenak egitea errazagoa baita; kodea itzuli eta berrerrabiltzaileak daitezke, ezer ordaindu gabe. Windowsen kodeak aldiz, badu jabea eta hark nahi izanez gero

baino ez dira egingo itzulpenak, diruaren truke normalean. Euskarazko software librearen inguruan hainbat pertsona ari dira lanean. Hor daude, esaterako, Libre-zale (www.librezale.org) edo EuskalGNU (www.euskalgnu.org) elkarteak, eta Eusko Jaurlaritzak eta Foru Aldundiek ere software libreko hainbat ekimen diruz lagundu dituzte.

Software libreak euskarari egiten dion mesedeaz gain, beste hainbat abantaila aipa daitezke. Adibidez, formatuen arteko malgutasuna. Microsoft Office-ko dokumentu bat Open Office programan arazorik gabe irekiko dugu, baina alderantziz ezinezkoa da. Egia da oraindik orain badirela hainbat programa espezializatu Linuxen erabili ezin direnak, baina López de Aberasturik etorkizun oparoa ikusten dio Linuxi eta aurrerantzean Windowserako garatzen den programa oro Linuxerako ere garatuko dela dio. Gainera, gaur egun badira programak Windows emulatzen dutenak eta beraz, Linuxen Windowseko programak ere erabil ditzakegu. Dena den, errealitateak oraindik Windowsen alde egiten du –orokorrean erabiltzaileen %90ek Windows erabiltzen dute eta %10ek gainontzeko sistema eragileak–.

Garatuz joango den tresna

Kaixoren sortzailearen asmoa Dinux sistema eragilea bizirik mantentzea da. Hau da, beste batzuk egiten dituzten euskarazko itzulpenak Dinuxen gehitzen joan nahi du eta itzuli gabe dauden hainbat programa itzuli, Dinux sistema bizia izan dadin. www.dinux.org web gunean xehetasun gehiago topatuko dituzue eta sistema eragilea bertatik jaitsi daiteke baita ere. ■

<http://www.argaia.com/argaia-astekaria>
helbidean, Dinux CDtik zuzenean nola exekutatu azaltzen duen bideoa.

Ezaugarri teknikoak

- ✓ Dinux, Knoppix -Debian-en oinarritutako Linux banaketa bat, CDtik exekutatu funtzionatzen duena- eta Metadistros -Linux banaketa bat sortu ahal izateko tresna bilduma- proiektuetan oinarritutako sistema eragilea da.
- ✓ Kataluniako CATIX ekimenaren euskarazko bertsioa da (www.catix.cat)
- ✓ KDE interfaze grafikoa erabiltzen du -Windowsen itxuraren antz handia duena-.
- ✓ Dinux sistema eragilea PCrako prestatua dago.
- ✓ Exekutatu ahal izateko, ordenagailuak gutxienezko ezaugarri batzuk izan behar ditu:
 - * CPU Intel edo harekin bateragarria (i486 edo berriagoa).
 - * RAM memoria: 32 MB testu moduan lan egiteko, gutxienez 82 MB modu grafikoa aritzeko eta 128 MB Ofimatika aplikazioentzat.
 - * CD-ROM/DVD irakurgailua (IDE/ATAPI, Firewire, USB edo SCSI).
 - * Txartel grafiko arrunta SVGArekin bateragarria.
 - * Sagu estandarra.

Otsoa eta artzaina nola bateratu?

“Otsoak ez du otsokirik jaten” dio atsotitzak, bai ordea ardiaren haragia. Eta hori da azkenaldian artzainak kezkatzen dituen, otsoak bertaratu ahala gero eta artalde gehiago erasotzen baititu. Baina otsoa gure paisaiatik kanporatzea al da konponbidea? Ala artzaintza eta otsoa bateragarriak izan daitezke? Animalia honekin zerikusia duten hainbat elkarte eta erakundetara jo dugu eta erantzun desberdinak bildu ditugu.

ENEKO SALABERRIA

OTSOA. Hitz soila entzutearekin, hainbat ipuinetan zein ahoz aho gureganatu ditugun istorio beldurgarrietan agertzen den pizti odol-zalearen irudia datorkigu burura. Baina otsoak ez zuen Txanogorritxoren amona irentsi edota txerritxoaren etxolak suntsitu, ez horixe. Leporaturiko ospearen zioa mendeetan zehar gizakiarekin izandako lehian aurki daiteke.

Egun ere, abeltzainak ez daude gustura animalia honekin. Otsoak, haragijale oportunistak

izanda, animalia motel eta “tontotuak” hobesten ditu. Askoz ere denbora eta energia gutxiago behar izaten du ardiak hiltzeko, orein, orkatz edota basurdeak akabatzeko baino. Gauzak horrela, artzainen ikuspuntua aztertzea ezinbestekoa da. Euskal Herriko abeltzaintza mota nagusia otsorik gabeko garaietan garatu zen. Hau da, ardiak larreratzeko orduan, otsoarengatik kezkatu beharrik ez zegoenean. Hala, urteko hilabeterik beroene-

Euskal Herrian zabaldu den haragijale oportunistak

Ipar hemisferioko hainbat lurraldetan bizi den haragijale oportunistak da otsoa. Egun, Asia, Ipar Amerika eta Europako habitatetan bizitzera moldatu da, beti ere gizakia dabilen inguruak saihesten saiatuz. Denak *Canis lupus* espeziekoak badira ere, itxura ezberdineko subespezieak bereiztu daitezke. Horrela, Bergman-en erregelak dioen moduan, iparrean bizi diren otsoak hegoaldean bizi direnak baino handi eta pisutsuagoak dira. Latitudetako altuetako banakoek 60 kilogramo inguruko pisua lortzen dute eta Italian edo Iberiar Penintsulan bizi direnek 30-40 kg-ko pisua izan ohi dute. Kolorea ere oso aldakorra da, zuri, beltz, gris eta arreak aurki baitaitezke. Bestetik, 5-10 banakoz osaturiko taldeetan bizi direnez, askoz ere pisutsu eta indartsuagoak diren harrapakinak ehizatzeke gai dira. Taldean bizitzeak onura ugari eskaintzen ditu, baina tirabira askoren sorlekua ere bada. Otso-talde bakoitzean bikote menderatzailea soilik ugaltzen da eta taldearen buruzagitza lortzearen makina bat liskar izaten dira. Liskar horien ondorioz banako batzuk taldetik kanporatzen dituzte, bazter berrien bila abiatzera behartuz.

Azken urteotan Kataluniako Pirinioetan jatorri italiarra duten otsoak aurkitu badira ere, Iberiar Penintsulan bizi den otso nagusia *Canis lupus signatus* motakoa da. Otso iberiarraren populazioak gorabehera handiak jasan ditu, tamaina zein banaketari dagokionez, eta horien atzetik gizakiaren esku luzea aurki daiteke gehienetan.

XIX. mendearen amaieran, populazioaren beherakada nabarmena izan zen, oso jazarpen bortitza pairatu baitzuen. XX. mende hasieran otso iberiarraren egoera oso larria zen. Portugal, Gaztela eta Leon, Asturias, Galizia, Kantabria eta Andaluziako bazter isolatuenetan soilik biziraun zuen. Baina 70eko hamarkadan gertatutako industri boomaren ondorioz, herri eta baserriak husten joan ziren, otsoarenganako jazarpena nabarmen leunduz. Bestalde, garai hartan, hainbat pozoien erabilera debekatzear gain, naturaren dibulgazioa Félix Rodríguez de

la Fuente-ren eskutik indartzen hasi zen. Faktore horiek, harrapakinaren populazioen emendatzearekin batera, otsoen hedapena eta aspaldian galdutako lurraldeen berreskurapena bultzatu zuten. Poliki-poliki eta era naturalean emandako prozesua izan da.

Euskal Herria ez da egoera horretatik at geratu. Edozein mapa hartu eta Euskal Herriaren kokapen geografikoa arakatzuz gero, oso leku estrategikoa dela konturatuko gara, kantabriar mendikatea eta Pirinioak lotzen baititu. Beraz, funtsezko korridore ekologikotzat jo dezakegu, baita otsoarentzako ere. Euskal Herrian harrapariaren hedapena azken hamabost urteotan nabarmendu da. Egun, mendebaldeko lurraldeetan baino ez badago ere, ekialderantz hedatzeko joera argia ikusten da. Baina horren lurralde populatua izaki, gizakiarekin topo egiten du sarri, eta horra arazoaren iturria.

tan, ardiak lasai-lasai ibiltzen dira mendian eta otsoarentzako harrapakin errazak dira. Orain arte, otsoek eragindako kalteak ez dira oso handiak izan, baina bai artzainak kezkatzeke modukoak. Pasa den urteko udazkenean zehar, egoeraren berri emateaz gain, konponbideren bat aldarrikatzeke helburuarekin manifestazio ugari egin zituzten abeltzainek. Abeltzain askoren ordezkartza duten hainbat

sindikatu eta elkartek –horien artean UAGA eta EHNE sindikatuek– *Otsoaren hedapena, artzainen suntsipena* leloa hartu dute oinarritzat. Otsoa artzainen jarduerarekin bateraezina dela azpimarratzearekin batera, bataren edo bestearen aldeko apustua egin beharra dagoela diote. Artzainen kezka nagusia ez da otsoek eragiten dituzten kalte ekonomikoak pairatzea, kalte horiek saihestearren egin beharreko aha-

gure!
arteak!
euskaraz

BFA
Diputación Foral de Bizkaia

RAUL BOGAJO

legina baizik. Beste modu batera esanda, ez daude mendian gau eta egun artaldea zaintzeko prest. Azken finean, dirua ez ezik bizi-kalitatea galtzeko arriskua ikusten dute.

Erakunde publikoen jarrera aztertuta, irizpide ezberdinak erabiltzen dituztela ondorioztatu daiteke. Eusko Jaurlaritzak, esaterako, otsoa ez du bertokotzat hartzen. Azken urteotan egindako ikerketek ordea, Euskal Herrian finkaturiko otso-talderen bat badagoela argi utzi dute. Bestetik, Foru Aldundiei dagokienez, arazoari aurre egiteko hainbat konponbide proposatzen dituzte. Bizkaiko Foru Aldundiak otsoen aurrean ardiak babestea hobesten duen jarrera argia erakutsi du eta Arabako Foru Aldundiak artzaintzak eta otsoak bateragarriak izan beharko luketela adierazi du. Baina esanak eta izanak gehienetan ez datoz bat. Arabako Foru Aldundiak harturiko neurri batzuk oso egokiak badiara ere, hala nola artzakurren erabileraren sustapena –ardiak otsoen erasotik babesten dituen zakurra– edota kalteen ordainketak, zalan-tzagarriak diren neurriak ere badiara, basurdeak bezalako hainbat animalien uxaldiak antolatzen direnean, otsoak tirokatzeko aukera izatea, besteak beste. Dena den, Euskal Herria bezalako lurralde txikiak bakoitzak sokari mutur ezberdinetik tiratzeak ez dirudi oso zentzuzkoa eta irizpide guztiak kontuan hartuko dituen hitzarmen baten beharra ikusten da.

Otsoaren garrantzi ekologikoa

Otsoaren kudeaketa egokia zehazteko, oinarri biologiko, ekonomiko eta sozialak izan behar

Bi artzainek
otsoak hildako
ardi bat Arabako
Foru Aldundiaren
ate aurrera
daramate, UAGA
sindikatuak
deitutako
manifestazio
batean.

Bizkaiko Foru Aldundiak otsoen
aurrean ardiak babestea hobesten
du. Arabakoak, neurri egokiez gain,
zalan-tzagarriak ere baditu: hainbat
animalien uxaldietan otsoak
tirokatzeko aukera, besteak beste

dira kontuan. Otsoaren garrantzi ekologikoa oso handia da, kate trofikoaren goimailan baitago. Beraz, beste animalia batzuen populazioak kontrolatzen ditu (orkatzak, oreinak, basurdeak...), banako gaixo eta ahulduak akabatuz. Bestetik, otsoak benetan eragindako kalte ekonomikoen balioespena egin beharko litzateke. Hau da, hildako abereak, zauriturikoak, umea botatakoak, estresak jotakoak eta abarren zerrenda osatu beharko litzateke, beti ere zakur basatuek eragindako kalteak baztertuz. Datu guztiak bilduta, gune arazotsuen kokapen zehatza ezagutuko genuke. Azkenik, gizartearen ikuspegia aztertu

beharko litzateke, otsoarenganako aurreiritzi eta gezurrak dibulgazio-lan egokiaren bidez zuzenduz. Hori guztia kontuan izanda, leku jakin bateko otso-populazioa kanporatzeko beharra dagoela ondorioztatzen duten arrazoiak honakoak dira: abereetan eragindako kalteak handiak izatea, gizarte-gatazka gogorra egotea, behar adinako harrapakinik ez egotea eta balio naturalik gabeko ingurua izatea. Arrazoi horiek guztiak bete ezean, otsoaren kanporatzea edo hilketa ez litzateke batere gomendagarria izango. Euskal Herrian, otsoa kokatzen deneko tokietan behinik behin,

harrapakin ugari eta balio natural handiko guneak daude. Ondorioz, irtenbide egokiagoren bat bilatu beharko da.

Kanpoko ereduak

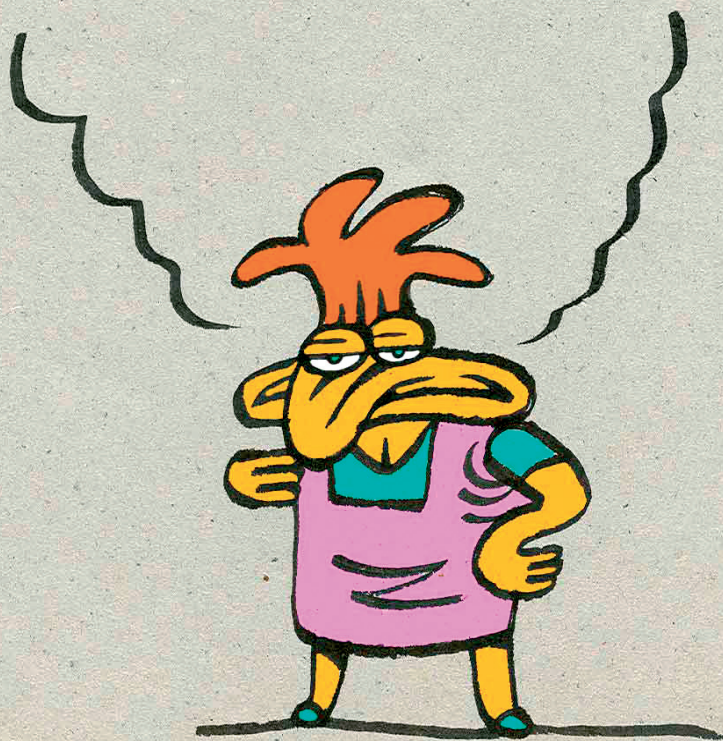
Beste leku batzuetara so eginda, lagungarriak gerta daitezkeen adibideak aurkituko ditugu. Ipar Ameriketako hainbat lurraldetan antzeko arazoa pairatu ostean, otsoak erakarrirako turismoari errentagarritasuna ateratzen saiatzen ari dira. Yellowstone Parke

Nazionalen egindako ikerketa baten arabera, adibidez, urteko 70 milioi dolarreko irabaziak lortzen dituzte otsoaren kontura. Horren urruti joan gabe, aintzat hartu daitezkeen adibideak ere badaude, hala nola Asturiasekoa. Bertan, otso-populazioen kontserbazio eta jarraipena, gizartearen sentsibilizazioa eta landa eremuaren sustapena bateratzen saiatzen dira. Agian, gurean ere, hori izan daiteke abeltzaintza eta otsoa bateragarri egiteko bidea. ■

PARADOXAK

EZ DUT
KILORIK
HARTU
NAHI...

...EZ DUT
KIROLIK
HARTU
NAHI

Falsetoan

Urrunetik bidaliagatik, batak etxerako bidean, besteak Mexikorakoan, mila esker anitz, Inazio, Itxaro, aurrekoan esandakoagatik, nire euskaldun berritasunak sorrarazi erru sentimendu kristaua arintzen saiatzeagatik. Hobeki sentitu naiz. Lehenagotik ezagutzen nituen hainbat euskaldunek ere elkartasuna erakutsi didate, berme morala, batzuek nire egoera berean zeudela/daudela aitortu didate. Armairutik atera izan banintz bezalako zerbait izan da —bueno, armairutik ateratzeak zer dakarren asmatzen badut, inoiz ez bainaiz benetakotik atera, baina hori beste kontu bat da—. *Heuscarra, jalgi adi*. Bihotz harturik, lehengo konfiantza osoan, berrartzen ahal dut euskaldun idazlea izatearen nire hautua. Harik eta Inaziok, Itxarok eta beste hainbestek iruzur egin didatela Alberto Barandiaranen artikulu batek ikustarazten didan arte. “Baldin eta idaztea nork bere baitako ahotsari bidea ematea baldin bada, nola sorlekuko magia horren hizkuntza ez erabili? (...). Beti interesatu zait beste hizkuntza bat hautatzen dutenena. Euskaldunak izanda, gaztelania erabiltzen dutenena, esan nahi dut. Kepa Murua, Gil Bera, Irazoki bera. Ez dira asko, egia da, baina beti iruditu zait ez zaiela erraza egiten hautu hori justifikatzea”. Kontrarako argudio bidea ontzat hartuta, berriz ere nago zalantzarik aseezinenak, beltzenak jota.

Irtenbide polita, seguruenik bakarra, izan daiteke Madonnaren abestiak, Itxarok proposatu bezala, entzutea eta Aizkorriraino dantzatu, modu askatzailean dantzatu ere. Baina neurekiko galdetzen dut Madonnaren arrakasta ez ote den planetarioegia Euskal Herrirako. Globalizazioak irentsiko gaituen beldurrez-edo, susmoa dut gero eta anglofoboagoak garelako euskaldunak. Garai bateko euskara-ingeles elebiduntasunaren ametsak porrot

Angel Erro

Basterretxea

Borda

egin du. Lehenago ingelesaren bitartez gaztelaniari eta frantsesari txanda pasa egin nahi genien. Gaur, zenbaiti aditu diot, hobe luke euskarak bere mailako —bere mendetasun mailako, ulertu behar delakoa— nago— beste hizkuntza txiki-ekin zuzenean harremanak izanen balitu.

Kaikukeriaren aurrean ere Madonna dantzatu behar, baina e-mule lortu berritik jaitsitako zerrenda ikusita ez dut Madonnarenik. Gainera ez dakit dantzatzen. Katherinek —hau bai dut jaitsia— abestu bezala, *j'adore regarder danser le gens. Et de temps en temps*, jarraitzen du abeslariak, *je coupe le son*. Grazia egiten dit letrak, baita kantatzeko manerak ere. Ohartu naiz azkenaldian gehien gustatzen zaizkidan kantetan abeslariak falsetoa sartzen dutela. Mikak *Grace Kelly* kantan, Miranda talde argentinarrak *Don* kantan, Katherinek berak noiznahi.

Falsetoaren errekurtsio bokala erretorikan ironiaren baliokidea litzateke nire ustez. Ironiarekin behintzat ongi ezkontzen da, izenez ere bai. *I try to be like Grace Kelly but all her looks were too sad, so I try a little Freddie. I've gone identity mad!* Orain pentsatzen dut Patti Smithengan, ea bere kantaren bat falsetoan abesteko prest legokeen. Uste dut ezetz. Berriki New Yorken antolatu poesia katalanaren irakurraldi batean ez omen zuen Martí i Pol-en *Les paraules* poema errezitatu nahi izan, ez zuelako ulertzen. Ironikoa zela azaldu zioten, eta berak ezezkoa, ez zuela irakurriko, bera ironikoa ez delako.

Arreba gogaitu da nik egun osoa oihutxoak egiten entzuteaz, noizbehinka soinu eteten dudala, eta soinu berriz jartzen dudala errepikatzen entzuteaz. Ez ditu nire falsetoak jasaten. Azaldu egin diot ironiarena, eta kale. Haren ustez, falsetoak ironikoak bainoago lumadunak dira, eta, gogoratu zaitez armairuan zaudela, esan dit. ■

«
Globalizazioak irentsiko gaituen beldurrez-edo,
susmoa dut gero eta anglofoboagoak
garelako euskaldunak. Garai bateko
euskara-ingeles elebiduntasunaren
ametsak porrot egin du
»

LUPABEKIN
Juan Cruz Lakasta

KAZETARIA

Munduko herritar euskaldun baten memoriak

GIZON IKUSIEZINA. Duela gutxi, gizarte gaien inguruko solasaldi batean parte hartzen hasi nintzen gaztelarazko irrati batean. Ordutik, senide, lagun, ezagun erdaldun andanak guztiz harriturik esan dit irratiaren entzun nauela. Bakoitzak bere eufemismoa erabili du, baina oso argi dago finean zer esan didaten: “Kontxo! Egia da! Kazetaria zara! Euskaraz aritzen zinela esaten zenuenean ez genuen erabat sinesten”. Euskaraz ez jakiteagatik zer galtzen duten ikusarazi nahi diegu, baina nekeza da: haientzako ikusiezinak gara, eta, San Tomasek bezala, haiek ikusten dutena besterik ez dute sinesten.

AMA-HIZKUNTZA VS. AMAREN HIZKUNTZA. Seme-alabei jaio zirenetik euskaraz egiten dieten ama euskaldun-berri batzuei elkarriketa egin diet. Hori egitea nekeza ote den galdetu diot haietako bati: “Ateratsen sait natural. Es dut egin behar esfuerzo berezia”. Alberto Barandiaranen *Mundu txikia* liburuko ipuin itzel bezain aztoragarri batekin oroitu naiz. Aita euskaldun berriak euskaraz egiten dion haurra-
ren istorioa kontatzen du. Umeak ez du batere gogoko aita erabili ohi duen hizkuntza lau, idor, hotza. Eta ikaragarri maite du, aldiz, aita gutxitan darabilen beste hizkuntza jostari, xamur, bero hori. Gaztelera da nire ama hizkuntza. Neure buruari galdetu diot egunen batean seme-alabarik badut euskaraz ala gaztelaraz egiten ote diodan. Neure buruak erantzun dit hori ezin dela galdetu ere egin. Hori tabua dela.

BETI GERATUKO ZAIE NAFARROA.

Bernardo Atxagari elkarriketa egin diot. Gauza asko esan dizkit. Baina gehien errepikatu duena izan da nekatuta dagoela. Euskalduna izatea nekagarri zaiola. Eta idazle euskalduna izatea, are nekagarriagoa. Nolanahi ere, jarraian Nafarroara etortzeak berpizten duela gaineratu du. Biziberritu egiten duela non eta Iruñean norbaitek euskaraz elkarriketa egiteak. Inoiz baino nekatuago sentitu naiz kazetari euskalduna izateaz. Kazetari euskaldun nafarra izateaz. Sikiera berpizteko Nafarroara joaterik edukiko banu... Baina ezin dut: Nafarroan nago.

MIKEL SAIZ

MUNDUKO HERRITARRAK. Ruper Ordorika handia entzun dut Barañaingo Auditoriumean, Euskalerria Irratiaren eskutik kantuan. Abestietako batean Atxagaren bidetik jo du: “Inork ez zidan esan euskaldun izatea zein nekeza den, hobe nuela hautatzea munduko hiritar izatea”. Munduko herritarrak... Askoz jota berrehun lagun hurbildu gara Auditoriumera, eta haietatik 199 euskaldunak gara. Munduko herritar sentitzen diren iruindar erdaldun askori Ruper nor den galdetuko bagenio, ile-apaintzaile *friki* samarra dela erantzunen liguke. Behin Zaragozatik etorritako lagun batekin edukitako solasaldiaz oroitu naiz. Hark: “Ez dakit zergatik temetzen zaretzen euskaldun izate horrekin. Ni munduko herritarra naiz”. Eta gure koadrilako mihigaizto samar batek: “Ni ere munduko herritarra naiz, munduko herritar euskalduna”.

POST SCRIPTUM. Anjel Lertxundi maisua haren blogean *post scriptum*ak idazten hasi zenetik, neuri ere halakoren bat idazteko gogo ikaragarria piztu zitzaidan. Azkenik, heldu zait horretarako aukera egokia.

✓ Bat: Iruñeko Karrikiri elkarte euskaltzaleko lagunek haien hilabetekarirako testua idazteko eskatu zidaten, niretzako euskalduna izatea zer den azalduz. Gaizkiulertu informatiko baten ondorioz, testua ez zen osorik argitaratu. Lanak osorik ikus dezan argia, zer egokiagoa ARGIA baino.

✓ Bi: euskaldun izatea niretzako zer den azaltzen hasita, testutxo ezkor samarrak atera zitzaizkidan. Tonua aldatzekotan izan nintzen, bistan baita euskaldun izateak baduela niretzako gauza

on asko. Baina azkenean bere horretan uztea erabaki nuen; izan ere, euskaldun izatea ezkortasunarekin, kexarekin, aldarrikapenarekin estuki loturik dago.

Eta lotura laxatzen bada, kasu, euskararen etorkizuna kolokan izan daiteke-eta.

✓ Hiru: aipatu ditudan erreferentziak Atxaga, Lertxundi, Barandiaran eta Ordorika. Zaharkitua eta misoginoa ematen dut. Hona hemen beste jite bateko lau erreferentzia, irudi hori aldatzeko ahalgin desesperatu moduan: Karmele

Jaio, Eider Rodriguez, Edurne Elizondo eta The Foralettes. ■

Jon Euparantza

ASKATASUNEKO KIDEA ETA ABOKATUA

Por razones humanitarias (porrazo humanitarioak)

Z

uzenbidezko arrazoen artean, arrazoi humanitarioak argudiatuz erabaki dute Iñaki De Juana Euskal Herriratzea. 12 hilabeteotako gai krudela izan da presoarena. Harrigarria da hori esatea 177 eguneko baraua ondoren, lehenago kontrakoa argudiatuta. Tamainako krudelkeriari emandako irteera, humanismoz janztea. Harrigarria, Gobernuaren irizpideak dituen fiskaltzak Auzitegi Gorenaren (AG) hiru urteko espetxe zigorrarekin bat egitea, prozedura hasteko 96 urte eskatu zuenean. Auzitegi Nazionaleko auzian, lehen baraua utzi berri zuela, presoak zutik deklaritzen eta saioa luzatzen zela ikustean, erredentzioak kendu zizkion epaileak bere egoera fisikoarekin kezka zuela aitortu zidaneko humanismo bera.

Politikaren zurrunbiloan dira presoak eta espetxe politika. Gobernuak enfrontamenduaren gakoetan dute kokatua, irteera humanoa aipatu duen interbentzio berberean “terrorismoaren kontrako borrokan espetxe politika arma boteretsua” dela oso argi aitortu du Rubalcabak. Lege demokratikoen aplikazioa baino lege babes duten unean uneko interesen menpe, salbuespen eta eskubide urraketaz betea.

Errealitatea gordina da: 602 preso 79 espetxetan. 16 Euskal Herrian. 39 bakartuta. 145 gaixo, 12 larri. Gaixoei bezala, kondizionalean beharko luketen beste 148ri askatasuna ukatuta. Komunikazioak murriztuak. 175 traslado 2006an, bakarra Euskal Herrira, Iruñera. 21 istripu 45 senide zaurituz. AGren doktrinarekin biziarteko zigor-

DANI BLANCO

pean 20 preso, onartutako onura penitentziarioak pena osoari baino pena bakoitzari aplikatuta, lerro judizial bortxatu bati bide emanez. 22 gazte espetxeratu eta barreiatu dituzte kolpe eta mehatxu artean espainiar geografia osoan zehar. 18/98 auziko eskaera fiskalak antzeko egoera errepika lezake. Espetxeak —eta baldintza hauetan— presoak bete nahi ote dituzte?

PP-PSOE bikoteak aurreko legealdian adostu neurriei segida eman eta bururaino praktikan jartzen ari dira, egitasmo zaharrei hauspo berria emanez. Ez dirudi erabaki isolatuak direnik, antza gehiago du irekita nahi den prozesu politikoaren baitan eta norabide politiko batean, espetxe politikaren kudeaketa zorrotzarena: estu lotzen gauzak, inoiz askatzen hasi beharko balukete soka luzeago izan eta abantaila politikoak eskuratze-ko. Presoen erabilpen politikoak, inoiz baino argiago ageri zaigu.

Espetxe politika gatazka konpontzeko gako nagusiak desitxuratu eta prozesua desbideratzeko balia lezakete. Errepresioarekin bezala han eta hemen. Nola uler daiteke bestela amnistia eta autodeterminazioaren aldeko mobilizazio jendetsuan PNVk zipaioen bidez probokatu zuen sarraskia? Garzonek ez zuen agindu jendetzari borrazoka eta tiroka oldartzea.

Espetxe politika honek gatazka elikatzen du, eskubideak errespetatzeak aldiz kontrakoa. Eskema errepresibotik atera beharra dute, eskema demokratikoetara egokituz, prozesu politikoak euskal presoak behar dituelako eta Euskal Herriak ere bai, gehiago atzeratu gabe, libre. ■

«
Espetxe politika honek
gatazka elikatzen du,
eskubideak errespetatzeak
aldiz kontrakoa
»

TXANDAN

Castillo Suarez

Funeral Blues

Geratu ditzatela erlojuak. Deskonekta ezazue telefonoa. Eman egiozue hezur

mamitsu bat txakurrari zaunka egin ez dezan.

Pianoak isilarazi, eta atera ezazue hilkutxa danbolin hots isil horrekin. Hurbil daitezen dolu-dunak. Hegazkinek kexuz idatz dezatela honako mezu hau zeruan: hil egin da. Usoen lepo zurieta motots beltzak jar ditzatela. Poliziek eskularru beltzak erabil ditzatela. Bera zen nire iparra eta nire hegoa, nire ekialdea eta mendebala; nire lan astea eta jai eguna; nire eguerdia, nire gauerdia; nire elkarriketa, nire

abestia. Uste nuen maitasunak betiko iraungo zuela. Oker nengibilen. Ez dugu izarrik behar orain... itzal itzazue denak; ilar-

gia estali; eguzkia desarmatu. Ozeanoa urez hustu eta basoa bota. Izan ere, hemendik aurrera ezerk ez du balio izanen.

W. H. Audenen poema baten itzulpena da, hildako amorante bati idatzi ziona sobera ere. Tarteka irakurtzea gustatzen zait. Hamaika aldiz hautsi digutelako bihotza eta ezerk ez duela merezi sentitu dugulako horietan guztietan, eta, hala ere, pistara ateratzen gara berriz, guztiz osatuta ala zauriak agerian. ■

Antton Egiguren

LOVAINA UNIBERTSITATEKO IRAKASLEA

Babelgo dorrea

Txikitatik entzun izan dugu Babelgo dorrearen ipuina. Nonbait lur gainean, hizkuntza bat besterik ez omen zen. Garaiko gizonek denok batera, beraz, proiektu kolosal bakar bati eman zioten hasiera. Dorre bat eraikitzeari, alegia. Zeruraino iritsiko zen dorre bat. Hizkuntza bat, dorre bat, eta helburu bat: Jainkoaren izenean mundua nagusitzea. Jainkoak gizonen proiektu hura ikusiz gero, amorruek hartu eta gizonen eskuartean zuten lan hura zapuztea erabaki zuen, hizkuntzak nahasiz. Geroztik, denak munduan zehar sakabanaturik, bakoitzak bere helburu txikiagoetara jo izango genuen.

Jainkoak ez du nahi nonbait, itzalik egin diezaiokeen norbait edo zerbait bere inguruan.

Ipuin honen benetako esanahia, aldiz, oso ez berdina da. Dorregintzan euren izerdi bero eta oinaze penagarrien artean harriluak egiten ari zirenak, noski, arimarik ez zuen jauntxo batentzat ariko ziren morroi lanean. Izanen baitzen orduan ere, bere burua jainkotzat zeukan botere-gose-asezin zoro deskontrolaturen bat.

Gizon jauntxo baten harrokeriazko proiektu honi Jainkoak ezetz borobil bat eman zion. Jainkoak ez zuen hizkuntza bakar bat nahi izan. Areago oraindik, Jainkoak ez zuen jauntxo bakar baten-

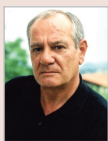

DANI BLANCO

tzat bizkarrezurra hausteraino menpeko eta morroi izango zirenen gizarte bat. Horregatik Jainkoak hizkuntzak nahastu eta dorregintzan jardun zutenak mundu zabalean zehar sakabanatu zituen. Ipuin honek azaltzen digun gertakizun hau Jainkoaren zigortzat hartu izan dugu. Ba, ez, alajainkoa! Hizkuntza nahaste hura eta mundu zabalean barna gizonok zabaltzea, onespren bat izan zen: oportunitate bat, erronka bat, proiektu ekingia berri bat. Ipuinaren mezua garbia da: izan zaitezte era askotakoak, erabil itzazue hizkuntza mota asko eta elkar ulertu! Ikas ezazue ezberdintasunean elkarrekin bizitzen. Onar ezazue diferentzia eta bakoitzaren berezitasuna eta poztu zaitezte ahalegin horretan. Ez onartu inolako morrontza motarik, hau ez baita da Jainkoaren nahia.

Gauden egoeran globalizazio hitza asko entzuten dugu: mundu zabal honetan herritxo bakar bat bezala omen gera, beraz, berriro ere hizkuntza bakar bat erabiltzera behartzen gaituzte, inperio bat gurtzera, bandera bakar bati muxu ematera... eta pulpitutik entzuten asperitu arte esaten digute: *una, santa, grande, por la gracia de...* eta Babelgo dorretik erantzuten dio horri Jainkoak: “Ez nire izenean behintzat!” ■

«
Ipuinaren mezua garbia da:
izan zaitezte era askotakoak,
erabil itzazue hizkuntza
mota asko eta elkar
ulertu!

HIRUKO TXIKIAN
Joxemari Ostolaza

Onartzen du nagusiak berdintasuna, ezina zaio bestea parean, aukera berdinetan tratatzea. Donostiako Reala dugu orain mintzagai haur eta gazte mailako Gipuzkoako antolaketa dela-eta. Kontu zaharra da. Antiguoko kluba (Zorionak Ohorezko gazte txapelketa irabazteagatik) sortu zutenetik ezagutzen dut. Leandro zena eta Dodaka besteren artean. Lana latz eta fundamentuz egin izan du lehen unetik. Realak, maila orotan Gipuzkoako klubetako gazte onenak beretzat nahi izan ditu beti. Eta ustez onenekin berak ahuldutako klubak aurka jokatu izan du txapelketetan. Erraz irabazten ohitu da, errazegi. Lagun gutxi egin du. Zure

Nekez

jokalaria eraman eta zure kontra jokatu, gaitetik pasatuta gola zakua beteta bidaltzen zintuela etxera. Baina soseki ez dute guztia bermatzen, eta prestaketan bera adina kalitate eskaini duenik beti izan da. Antiguokoa izan da horietako bat, klubaren nortasuna eta helburu gorena gazteen prestaketaren zerbitzuan ezarri duena. Eta ez du onartzen Realarekiko menpekotasunik, berdintasuna aldarrikatzen du eta Reala adina badela frogatua du. Eta Reala bezala inguruko klub profesionalak. Guztiek dute gaitz bera. Zu mugatzean dute arrakasta bilatzen. Eta taldeak diren bezalakoak hartu behar dira. Antiguokoak frogatua du berezia dela, eta horrela onartu ezean jai dago. ■

Victoria Eugenia

Gipuzkoako populazioa izugarri zahartzen ari dela irakurri berri dut. Orain ulertzen dut zergatik Victoria Eugenia eraikitzen, duela ehun urte inguru, hogeitalau hilabete pasa zituzten eta berritzen sei urte luze joan diren. Victoria Eugeniako oholtzak ez zuen arrotz bertsolaritza. Omenaldi mordoska egin genuen zaharrean. Berria estreinatzea ere egokitu zitzaigun, baina ez pasadizorik gabe. Haizete eguna zen Donostian; antzokiaren atzealdeko kristal bat txikitu zuen erauntsiak; abesbatzaren ahotsa bezain ozen entzuten zen barruan haizearena... Irten nintzen bertso bat botatzera. Jarri zidaten niretzakoxe argifoko bat sabaitik beherakoa, ia ia zerutiarra, kopeta lehen baino zuriago eta burua lehen bezain gorri bistarazten zizkidana. Hasi nintzen, hasi. Eta bertsoa bukatzeaz neukala, sabaitik eroritako harri-koxkor batek kopetan jo ninduen, kanka! eta bigarren punpa oinetan egin zidan. Jendeak barre egin zuen. Barre egin nion nik ere nire buruari. Estreinaldia ez ote zuten oso presaka egin bururatu zitzaidan. Maiatzetik hurbilegi gaude onerako. Eta ez naiz astoengatik ari. Tira, astoengatik ere ari nintzen, bai.

Zuritik beltzera

Askotan hobetsi izan dut gure aurpegi artisaua, artistarena potoloegi geratzen baita gure larrurako. Baina guk ere izango dugu zerbait artistatik. Buruak krak egiten digu zenbaitetan. Ez dakit hain nabarmen sekula sentitu izan nuen. Eibarren dena etorri egiten zitzaidan bazkalondoa. Igorren, iluntzean, ekartzen saiatuta ere lanak izan nituen. Zortzietan amaitu genuen Eibarren

DANI BLANCO

eta bederatziak eta hamarrerako oholtzan ginen Igorren. Hirurogeita hamar minutuan egin genezake zuritik beltzera. Eta edanak ez du zerikusirik; mozkorraldiak segur aski, bai. Gauza bakarra da sortze unerako etsitzea baino kaltegarriagoa: askiestea. “Ez etsi eta ez askietsi” izan behar luke, edozertan dela ere, plazaz plaza dabilenaren goiburu.

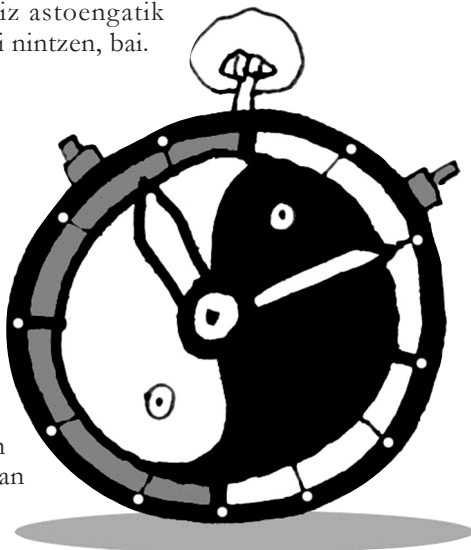
Ardo ona

Denboraren poderioz hobera egiten duena omen da. Ez dakit hala den sormen kontuetan. Teorian, adinak laguntza behar luke sormenerako traba baino gehiago. Eskarmentuak lagundu egin behar luke; memoriak oinarri sendoagoak lituzke irudimena nahi bezala moldatzeko; egindako bideak bideska berriak aurkitzera bultzatu behar luke sortzailea... Ingurura begiratuta ordea, idazleengan adibidez, ez dut horrelakorik sumatzen. Mario Vargas Llosak aspaldian idatzi zituen bere lanik handienak. Gauza berezua Gabriel García Márquezek.

Gure arlorra etorrita, ez dakit bertsolaria adinarekin hobetu egiten den. Nekez segur aski. Joxe Agirreren kasua hor daukagu ordea. Larogei urte ez ditu urruti. Pare bat eskas. Errepublika egunekoa da, Jon Sarasua bezala, Eibarren. Eta badirudi urteek ez diotela meilarik egiten. “Zer moduz Oranda?” galdetzen didaten bakoitzean, azken aldiak behintzat, erantzun bera ematen dut: “Oranda? Oholtzara igotzen gaizki. Goian fenomeno”.

Kontraesanak

Asko entzuten dugu bertsolariok, beti geu aritzen garela ematen du baina. Kontraesan handiekin egiten dugu topo. Herri honetan ez da harritzekoa bestalde. Hitzaldi pare bat eman nuen Arrasateko Udal Euskaltegian. Entzuleen artean ziren euskara ikasten hasi berri zirenak ere. Bertakoak, kubatarren bat, kataluniarrak, errumaniar itxurako bat. Bertokoak, alegia, Arrasaten. Irakasleen iri-

irudiak:

Antton Olariaga

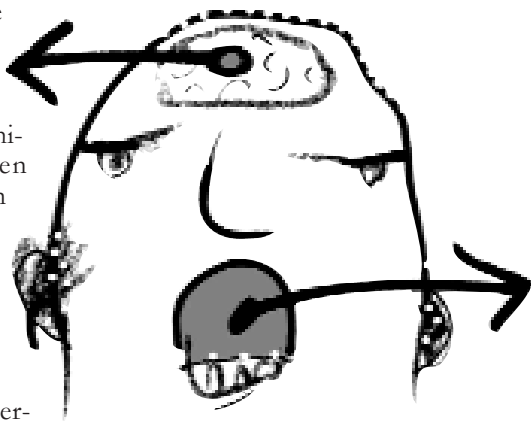

‘Zer moduz Oranda?’ galdetzen didaten
bakoitzean, azken aldian behintzat, erantzun bera
ematen dut: ‘Oranda? Oholtzara igotzen gaizki.

Goian fenomeno’

tzia zen, ordu pare batean sufritu arren, on egingo ziela berbaldu luze samarrak, belarriak ohi-tzeko baino ez bazen ere. Txintxo egon ziren oso eta parte ere hartu zuten, bakoitzak bere ahalmenaren neurrian. Handik egun gutxira ikastola batean egin genuen bertso-afaria. Giroa ezin hobea zen. Ikasle eta ikasle-ohi mordoska genituen afari-kide. Denek zekiten euskaraz, ez baitziren alferrik urteetan ikastolan ibiliak. Guri denek euskaraz egiten ziguten. Belarria luzatzea aski zen ordea, euren artean ze joera zuten sumatzeko.

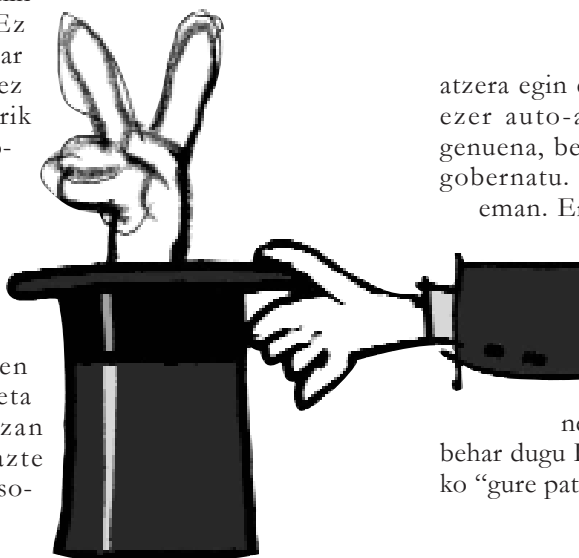

Bertsoa urruti

Familiarteko bazkari batetik heldu berria zarela esatearekin beti galdera beretsua egingo dizu jendeak: “Eta familian botatzen al duzu bertsorik?”. Ezezkoarekin azaleratzen zaie harridura. Ez dakit zergatik. Buruak ere behar izaten du atsedena; bihotzak ez du zertan jendaurreko kilimarik sentitu beti; isilik ere ongi egoten da.

Erantzungailu automatikoa

Gipuzkoako Bertso Eskolen eguna burutu zuten Oñatin eta partaide izateko zortea izan genuen. Ehunka ume eta gazte bildu ziren, urtean zehar bertso-

eskolatan parte hartzen dutenak. Ez zen batere publiko samurra bazkalondoko saiorako. Amaia Agirre eta biok eginahalak egin genituen eta ez dakit osorik irten ginen. Magoarena izan zen esanguratsua. Txan mago ona da. Eta euskalduna. Aurrez aurre zeuzkanak ordea barrabas-belarrak ziren. Erantzuten ohituak. Isilik ez geratzen trebatuak. Begiak zoli eta mihia zalu. “Zapirik ez daukat orain!” esan magoak eta ume berbontziren batek “Bai! Bai! Ezkerreko eskuan gorde duzu!” erantzungo zion ozen. Hamar-hamabi urteko haurra baino gauza fidagaitzagorik ez da. Bertso-eskolan dabilena bada gainera, ia bere amarentzat hobea jartzen da inorentzat baino. Eskolatik kritikotasunean hezi behar ditugula ari garelarik, Oñatin zeukaten pedagogoez adibide bat egokia.

Batzar Nagusia

Bertsozale Elkartearena. Martxoaren azken egunez, Igorren. Batzarra burutu aurretik ari naiz lerro hauek idazten. Ez dakit aurten zer gertatuko den. Hogeit urte

‘Eta familian botatzen al duzu bertsorik?’.
Ezezkoarekin azaleratzen zaie harridura. Ez dakit
zergatik. Buruak ere behar izaten du atsedena; bihotzak
ez du zertan jendaurreko kilimarik sentitu beti;
isilik ere ongi egoten da

atzera egin dit oroiminak. Ez genekien ia ezer auto-antolakuntzaz. Baina maite genuena, bertsolaritza, geuk nahi genuen gobernatu. Hots, geuk nahi genion jaten eman. Eman genion eta hazi egin zen.

Orain atrofia eta hipertrofiaren arteko gorputz-orekaren ariketa zail horri helduta ari gara lanean. Badut konfidantza gerorako ere zerbait asmatuko dugunarena. Gainera aurten, behar bezala agurtu behar dugu Koldo, sindikalgintzan zailduta-ko “gure patroir handia”. ■

BERTSO BERRIAK

Jon Maia

Ah! 8ari jarriak

MADDI SOROA

I

A8ko autopista
karril t'erdiko txirrista
heriotzaren jolasleku da
zuk bultza eta ni irrista.

IV

Bilbotik Behobiraino,
zenbat obra, hainbat laino
gure bizitzak ez du balio
bederatzi euro baino.

VII

Istripuan ataskoa
dibertigarri askoa
ia zein zuhaitz puntetan dagon
motoristaren kaskoa...

II

Artzen gabe karril bana
pibote eta mediana
Europan dagon merkeena da
Euskal Herriko gin-kana.

V

Zergatik serio jarri?
Merkea da, izugarri!
Euro gutxitan gera zintezke
hil arteraino elbarri.

VIII

Bide horren poesia
odoletan egosia
eguneroko hitz jokoa da
A8 eta 8 Ahhhhh!

III

Ikusten ez diren marrak
zuloak, seinale zaharrak
anbulantziak dira agudo
ibiltzen diren bakarrak.

VI

Ez duzula nahi ordaindu?
Ez autopista iraindu!
Baqueiran ere nor da debalde
hil arteraino labaindu?

IX

Mila esker agintari
traba eta bidesari
zuei eskerrak etxera iriste
hutsa bihurtzen da sari.

MKM aretoa
Artista gazteentzako
erakusleho erria
Donostian

 Ezpalak
 Argitalpenak

 Denbora-pasak
 Makina bat kontu

Ihesi
 Ihesi
kostasleak
airetik

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Plazak tamainan, umorea gainezka

Imuntzo eta Beloki

Imuntzo eta Beloki
trikiti bikoteak
(Azkoitia, 1969/
Zaldibia, 1956)
Gauaren helduan CDa
kaleratu berri du
Elkarren eskutik.
Seigarren diskoa
osatu dute azken
honekin. Hamabost
urte joan dira
elkarrekin hasi
zirenetik.
Etxekoengandik
musikaren eta
bertsoaren sena jaso
zuten arren, euren
seniderik ez da plazan
ari izan iraganean.
Imuntzo eta Beloki
bikotea bai ordea,
gustura ari dira plazaz
plaza, tamainan
betiere. Aldian dantza
askatuan aldian
lotuan, eta beti
umore onean.

MIKEL ASURMENDI
Argazkiak: Dani Blanco

2007ko apirilaren 8a

ARGIA

33

«Trikitilariak izaten jubilatu nahi dugu»

IMUNTZO ETA BELOKI bikoteak trikiti klasikoaren bidean segitzen du plazaz plaza. Azpeitiko San Jose jaialdian jo dute udaberriaren atarian, Ugaon eta Azkainen berriki. Hasia da denboraldia beraientzat: saio motza bada bikote gisa, bestela taldearekin. Ohiko musikariekin ari dira. Maider Ansa kantaria da azken diskoan lagun berria: “Eskaerak badira, berarekin ere plazan aritzeko prest gaude” dioskute. Disko berri honen letra gehienak Belokik idatziak dira, Andolin Eguzkitzaren eta Amets Arzallusen letra bana ere badira. Doinuen moldaketak berriz, Imuntzoren eskutik datoz.

Elkarriketa gauza serioa da. Zuekin serio aritzerik ba al dago ordea? Alegia, ba al dago jendea alaitzea eta jende serioa izatea?

BELOKI. Aizak, gu jende serioa gaituk... Seigarren diskoa egin diagu eta horretarako lan egin beharra zegok. Beraz, bazegok serio eta alaia izatea ere.

IMUNTZO. Alaitasun eta umore puntu batekin, serio beti ezin duk-eta bizi.

BELOKI. Herri musikan denetariko doinuak zeudek. Esaterako, erromantzeak ere izan dituk Euskal Herrian eta horiek ere lantzen ditiagu. Gure erreperitorioa nahikoa zabala duk, denetarik zegok pixka bat.

Orain serio demonio beraz. Trikiti klasikoaren bidea jorratu duzue. Bide horretan aritutako bikoteak gutxituz joan ote diren inpresioa daukat. Zuek plazaz plaza segitzen duzue ordea.

IMUNTZO. Guk normalean asko ez diagu jotzen, ez gaituk erretzera ailegatzen. Entsegu asko ere ez diagu egiten, saioak ere tamainan. Jotzen diagu baina asko ez, gutxi ere ez. Maiatzetik urrira bitarte jo, eta negu aldean diskoak eta beste gauza batzuk prestatzeko denbora hartzen diagu.

BELOKI. Bai, guk erritmo horri eutsi zioagu. Baina lehenengoko trikitilariak ez dituk desagertu: Laja, Epelde, Iturbide... ari dituk oraindik. Hauek ez ditek guk bezala gauez jotzen, baina familia eta lagunuen ospakizunetan segitzen ditek poliki. Erromeriak ez dituk trikitiaren alor bakarra.

Moderno modaz pasa ohi da, trikiti klasikoak jarraitzen laguntzen du nolabait.

IMUNTZO. Bai, hainbatek modak eskatzen zuena jorratu zutelako modaz pasa zituan edo. Guk ez diagu modako erreperitorioa inoiz landu, erreperitorio klasikotik abiatu gaituk eta modak ekarri dituen bertsioak eta estiloak sartu ditiagu. Puntan ere ez gaituk ibili inoiz.

BELOKI. Bai, beno... baina bikote eta talde bakoitzaren historian hamaika arrazoi zeudek desgiteko. Bakoitzak bere bidea egiten dik, berau agortzen dik eta beste bide edo alor batean abiatzen duk. Guk gure esperentziaz zekiagu, udan gehitxo jotzen badiagu, saioak

Beloki

Musika zabaltzailea Elkarren

Diskogintzak behera egin du, baina batik bat nazioarteko musikak edo internazionalak egin du behera. Internetetik nahi adina musika dago eta jendeak izugarri pila jaisten du. Euskal musika jaisten da baina ez horrenbeste. Jen-

deak badu euskal musikarekiko oraindik bihotz koxkor bat eta nik eskatuko nuke jarrai dezagun bihotz koxkor hori izaten, bestela, minimo bat ez badugu saltzen ezin dugu grabatu, defizitario izango gara diskoetxearentzat.

elkarren segidan egiten baditiagu nekatzen gaituk. Horrek ere eragiten dik, elkarbizitza ere garrantzizkoa duk, ez bakarrik musikan jardutea. Jarduna lana bihurtzen den heinean, nekea zetorrek. Guk zeregina erregulatu diagu eta horrek laguntzen ziguk irauten.

Plazak direla-eta: lehengo eta oraingoak aldatu egin omen dira. Zertan dira erromeria plazak?

IMUNTZO. Plaza ez duk, jendeak esaten duenez, hainbeste aldatu, gure kasuan behintzat. “Garai batean asko eta gaur egun ezer ez!”. Hori ez duk zuzena, orduan ez zuan horrenbeste, ezta horren gutxi ere gaur egun.

BELOKI. Gu hasi ginenean —duela 15 bat urte— dezente jotzen genian, eta 2006an hasierakoak baino erromeria askoz hobeak egin ditiaugu. Plaza eta musika estilo ezberdinak zeudek, talde guztiek ez ditek gauza bera esango, noski. Plazako dantza askatua eta lotua ez dituk galdu nolanahi ere.

Plazak plaza, baina nondik nora zabiltzate?

IMUNTZO ETA BELOKI. Gipuzkoa da geure eremua, Bizkaian eta Nafarroan ere jotzen diagu, Iparraldean ere poliki. Gure dantzaldietako jendea herri musikaren inguruan zebilek. Gipuzkoan trikitiak sona handiagoa dik, beraz, jendea dantza askatuan gehiago aritzen duk. Nafarroa Garaian eta Iparraldean rantxerak, mutxikoak eta zortzikoak nagusitzen dituk.

Zer adineko jendea inguratzen duzue?

BELOKI. Bitxia da. Afal ondotik hasita, berandu gabe, haurrak eta helduak. Gazteak azken orduan iristen dituk, ostatatik bueltan. Pentsa, guk hasi diagu erromeria jotzen hauxe esanez: “Imuntzo eta Beloki gaixotu dira eta gaur zuekin Pirritx eta Porrotx dituzue...”, bikote pailazo honen *Xalala*, *xalala* doinuarekin, alegia.

IMUNTZO. Guk ez diagu erreperitorioa prestatuta jotzen, aurrean dugun jendearen arabera baizik. Denetariko jendea izaten diagu eta dagoenaren adinaren arabera jotzen diagu. Afaldu ondorengoa eta goizaldekoa ezberdina dituk noski.

Ganbaran bai (Urolako Trikitixa) diskoko piezak dantza askatuko ziren gehienbat, *Gauaren helduan* honetan berriz lotuan aritzeko.

Bideo klipa

“Bideo klipa egin dugu, gure argitaletxeak ETBri proposatuta. Pausuko (Lapurdi) Xaia ostatuan grabatu genuen, Akelarre elkarteko dantzariekin —CDko azalean agertzen direnak—. Bideoa *Lehia ez da nahia* lehen kantarekin eginga dago. *Arin arina, mutxikoa eta cumbia* erritmoak nahasten dira pieza horretan. Funtsean *cumbia* da, Venezuelako erritmoa. *Cumbiak* erritmo ezberdinak tartekatzeak balio du. Bestalde, ondo bidez, ETBrako saio bat egingo dugu *Gauaren helduan* izenarekin”.

Imuntzo

Trikiti irakaslea

Badira 20 urte trikiti eskolak ematen ditudala: Zarautzen, Azpeitian, Durangon eta Zornotzan ari naiz. Trikitilariok Trikitixa Elkartearen bidez harreman moduko bat badugu, bestela irakasleen artean ez dugu aparteko harremanik, gutxi egoten

gara elkarrekin. Ni Zarautzen hasi nintzen, gero tokiak gehitzen joan ziren. Astean hogeita hamar ordu ematen ditut eta laurogei ikasle inguru ari dira trikiti ikasten nirekin. Horiek nik bilatu eta aurkitu ditut, lana egon badagoelako.

BELOKI. Lotuan aritzeko, baina ez zioagu hainbeste begiratzen erromeriari edo plazari, gure gustuko kantuak hautatu ditiagu, zerbait adierazten diguten kantuak. Izan zitezke erromeriarako, dantzarako balio ditek-eta, baina adierazia ere inportantea duk guretzat.

Nola sortu da diskoa, zer da berau zuen ibilbidean?

BELOKI. Lanaren poderioz sortu diagu, denbora eskainiz, gogoz arituz. Urte eta erdi eman diagu prestaketan, proiektua hasten denetik tiriki-tarraka... Lasai, presiorik gabe. Orain diskoa kalean dela, plazaz plaza ibiliko gaituk, polita duk-eta plazan aritzea. Plazan tamainan ibiliz gero gozatu egiten duk eta gehiegi joz gero nekatu. Ez diagu nekatu nahi, guk jubilatuta nahi diagu trikitilari izaten, lehenengoan modura.

Trikitia eta koplak elkarren ondoan doaz. Izaten dira hala ere, kontrobertsiak. Azalduko al dizkiguzue koplaren alde horiek?

IMUNTZO ETA BELOKI. Kantu tradizionalak bertsoz osa zitezkeek, zortzi edo hamarreko handian alegia. Koplak trikitiarekin jotzen dituk normalki, hiru puntukoak izaten dituk-eta, motzak, trikitian eta porrusaldetan abestuak. Xabier Amurizak dioenez “kantatzeko garaian, jende askok lau puntuko bertsoak kantatzen ditu eta lau puntukoak zortziko txikiak dira, eta trikitia kantatzeko hiru puntuko behar dira”. Koplak ez duk bertsoa, koplak izateko hiru puntuko behar dik, trikitia kantatzeko koplak behar duk. Horregatik errepikatzen dituk azkeneko eta aurreneko lerroak.

Koplen jatorriaz eta egokitasunaz ere badago zen esana, baita landu eta ezagutu beharra.

BELOKI. Interesgarria duk koplen jatorria arakatzea. Gure erreperitorioko koplak batzuk zaharrak dituk, geuk landuak. Batzuek koplak hauek berriak bezala hartzen ditiztek, ezezagunak direlako. Honen inguruan badiagu zer kontatua. Disko honetako *Aita San Antonio* kantu ezagunaren koplak Andolin Eguzkitzak pasa zizkiguan. Festa batean topo egin genian, denok animosoak gintuan, hark guk bezalaxe baso bat ur gehiago edanda, eta Andolin hasi huen

kopla kantatzen: “To, horiek ez ditiagu guk ezagutzen” guk. “Nik bai” hark, elkarri adarra jotzen hasi gintuan. “Kopla horiek behar ditiagu” esan genioan. Euskaltzaindiko bulegotik bidali zizkiguan: “Aita San Antonio...” ezagunarenekin hasten duk, baina gero ezezagunak dituk: “Ene aita ta ama euskaldunak dira, beren semeak, beren alabak zer izango dira? Ai! Ai!”. Andolin joan zuan eta kopla horien jatorria ezagutu gabe geratu gintuan. Amurizak ere ez dizkik ezagutzen. Honen ustez, estiloarengatik, 36ko gerra baino lehenagokoak dituk.

Koplarekin edo gabe, trikitilariak diru erraza egin zale omen zarete.

IMUNTZO ETA BELOKI. Gu diru zaleak bagina, saiatuko gintuzke gehiago jotzen, baina justua jotzen diagu. Horrela egokia delakoan, bestela trikitiaren funtzionarioa bihurtzen haiz.

Trikitia berritzearen edota duintzearen beharra ere aditzen da. Zer diozue horretaz?

IMUNTZO. Badakik, besteek esaten dutenaz...

BELOKI. ...filosofatzen hasten bagaituk... Trikitiak ez dik duintasun faltarik, trikitia bizirik zegoen Euskal Herriko hainbat jende horixe izan nahi duelako. Zer da duintasuna? Guretzat, hemengo jendeak bizi izan duen moduan jotzea. Gero trikitia esportatzea zegoen, eta hor duk Kepa Junkera. Bera duk gehien kanpora atera dena eta duintasunez eraman dik kanpora. Baina Kepak jotzeko bere modua bertatik jaso dik.

Maider Ansa

“Maider Ansa diskorako proiektuan aritu da printzipioz. Ansa ahizpetako bat da, EKOn aritutakoa eta han-hemenka saritutakoa. Jendeak eskatuko baligu Maiderrekin berarekin batera plazan abestea, gustura hartuko genuke eskaera. Bestelakoan, diskoa ohiko musikariekin grabatu dugu eta halaxe arituko gara plazan.”

BELOKI. Ondo zegoen hori ere, eta izan ziteke denetarik, kantu alaiak nola maitasunezkoak, eta gurean horrelakoak zeudek...

IMUNTZO. ...baita mezua daramatenak ere. Kantu batzuek mezu errealek ditizte, beste batzuek egiazko historiak dituk, guk asmatutakoak... denetarik zegoen. Garai batean kantatzen zen “oraingo neskatilak titi borobilak...” eta harekin egiten zen festa, eta jendea gustura egoten zuan. Ordukoak txarrak al zituan? Gaurkoak kultuagoak ote dituk? Nor da nor hori epaitzeko eta zergatik? Orduan gustura ibiliko zituan, ezta? Lehenengoko kopla garaian garaikoak zituan, gaur egun kantuetan gai sozial gehiago direla, ados. Garaiak aldatu dira.

BELOKI. Hizkuntzaren tratamendua aldatu duk, hitz egiteko era.

Iparraldeko kutsua ere ba du diskoak: Beloki iparraldeko –Hendaian bizi haiz-eta– den seinale edo?

BELOKI. Beno... azken urteetan gehiago mugitzen gaituk denok. Mugitzen haizen heinean, belarriak erne izanez gero, beste kontuak eta kantuak jasotzen dituk. Musikaria izanez, aise entzuten duk eta horrek zerbait esaten badik, inkontzienteki arakutzen hasten haiz. Hitzengatik edo melodiengatik hari-muturretik tiratzea duk kontua.

Gauaren helduan ere Elkar diskoetxearekin kaleratu duzue azken diskoa. Batzuek elkarrekin ondo ez, Elkar-ekin nekez, antza. Zuek elkarrekin eta Elkarrekin beti...

IMUNTZO ETA BELOKI. (Kar, kar, kar...) Gu elkarrekin ondo gabiltzak eta Elkarrekin ere ondo. Beste batzuek... ai, ai, ai... ■

MKM

Arte berria ikusgai jartzearen artea

Artista gazteek euren lanak erakusteko lanak izaten dituzte. Galerietako ateak jo eta baietza jasotzea ez da erraza izaten ordea. Donostian gune berri bat sortu dute, pertsona hauei lehenengo aukera hori emateko.

MAYI TOLOSA
Argazkiak: Karlos Corbella

“PASE SIN LLAMAR”. Horixe irakurri dugu MKM arte guneko atean. Ireki dugu atea eta galeria batean sartu garela iruditu zaigu, baina ez, elkarrizketa hasi baino lehen hori argi utzi nahi izan digute. “Hau ez da galeria, hau arte gunea da”.

Galeria hitzari beldur handia diote artista hasiberriek eta ez dute halakorik eragin nahi. Hain justu, kontrakoa bilatzen dute. Edozeinek paratu dezake bere erakusketa hemen.

MKM 80 metro koadro dira. Espazio horretan sartzen den arte guztia, bi astez erakusgai jarri dezakegu. Gune irekia da, ez dute inolako baldintzarik jartzen.

Artistak diren galeristak

Hiru pertsona daude proiektu honen atzean: Mikel Berezibar margolaria, Monica Zarate argazkilari eta abokatua eta Carolina Erdozia, Guggenheim museoko komunikazio ardura-duna.

Mikel Berezibar
MKM aretoaren
bultzatzaileetako
bat, Erretereria
kaleko lokalean.

Hiruek ongi ezagutzen dute zer den galeria batera joan eta ezetza jasotzea, baldintza gehiegi bete behar izatea... esperientzia hori bizi eta gero pentsatu zuten proiektu hau sortzea. Merkatuan hutsune bat ikusi zuten eta hori betetzera dato. Galeristen eta artista hasiberrien arteko zubia izan nahi dute.

Euren ustez, garai batean galeristek egiten zuten lan hori. Talentu berriak bilatzen zituzten eta estudioak bisitatzen zituzten. Egun ordea, zirkulu hori askoz ere itxiagoa dela iruditzen zaie.

Erakusleihu merkea eta egokia

Galeristekin kontaktuak lortzea beraz oso zaila izaten da hasieran. Horregatik, tabernetan eta bereziki prestaturik ez dauden lekuetan ipini behar izaten dituzte askok euren bildumak. “Horri aurre egin nahi diogu”, dio Mikel Berezibar arduradunetako batek, “lana estimatu dadin leku egokia behar du eta. Espazio hau ongi atondua dago eta merkea da, galeriek eskaintzen dituzten prezioekin alderatzen badugu”.

Lokalaren alokairua eta gastuak bakarrik kobratzen dituzte. 360 euro guztira. Erakusketak taldeka egitea ere onartzen dute eta hartara, merkeago da partaide bakoitzarentzat bere lana aurkeztea.

Orain bi hilabete ireki zituzten Groseko Erretereria kalean duten lokaleko ateak. Ordu-tik, astelehenetik ostiralera egunero izan dituzte bisitak. Arratsaldero, goizetan itxita izaten baita.

Estreinako ekimena arte azoka txiki bat izan zen. Gabon aurretik egin zuten eta dezente saldu zen. Hainbat artistaren lanak lehenengoz saldu ziren azoka horretan eta erosleak ere oso pozik etxeratu ziren eraman-dakoa kalitate handikoa zela esanaz.

Ostiralak MKMn

Artea gauza oso serioa dela uste duten arren, serioentzako zerbait bakarrik denik ez dute kontsideratzen. Lagun artean gozatzeko ere badela irizten dute, eta asmo horri erantzun nahirik, ostiraletan halako meriendatxo bat prestatzen dute, giro lasaiagoan erakusketa hauei buruz egileak eta bisitariek hitz egin dezaten.

Diziplina guztiei egingo diete leku. Gainera, berandu baino lehen konferentziak prestatzen ere hasi nahi dute. Hori bai, MKMra datozen artista horiei guztiei, ez diete promesa faltsurik egin nahi. "Ohikoa izaten da salmentak izango dituela segurtatzea, baina gero ez da espero dena betetzen. Horregatik, guk gauzak argi uzten dizkiegu. Gero saltzen badute, bada askoz ere hobe" dio Berezibarrek.

Opportunity Gallery

Mikel Berezibarrek espero du egunen batean itxaron zerrenda gehiago ezin luzatuagatik, beste lokal handiago batera joan behar izatea. Bere hitzetan benetan oso seinale ona izango delako.

Eta hasi direnetik seinale onak besterik ez omen dituzte izan. Hasieratik, eta hasi aurretik ere. MKMren esperientzia pilotua orain bi urte egin zuten. 2004an izan zen, Manifesta 5 Donostian egin zenean.

Opportunity Gallery deitu zioten eta Manifestan parte hartzeko aukeratu ez zituzten artistei eman zieten aukera. Lagun batzuen lokala atondu zuten orduan eta oso txukun moldatu zirela oroitzen dute. Ideia oso txalotua izan zen.

Artearen merkaturako zubia

Azkenik lortu dute euren asmoa martxan jartzea. Bertan bere lana aurkezteko aukera izan zuen lehena Nicolás Alba Madrileko eskultorea izan zen. *Cruzando puentes* zuen izenburu bere bildumak eta 11 piezaz osatua zegoen. Guztiak zubiak ziren. Egileak modu horretara MKMren filosofia ere islatzen zela adierazi zuen.

MKMko arduradunek uste dute Euskal Herrian harrobi sendoa badela, baina aukera gutxi ematen zaizkiola. Adibide gisa jarri digute, beste leku askotan baino beka gehiago eskaintzen direla arte bildumak osatzeko, baina gero ez dela lan horiek erakusteko modurik.

Harrobi hori indartzea da euren aspirazioa eta bertaratzeko deia luzatzen diote helburu hori lortzeko bere apurra jarri nahi duen orori. Sikiera ostiral batean pintxoia eta ardo-txoa hartzera gonbidatuta zaude. Ez galdu aukera! ■

**gaztelupeko
HOTSAK**
Tel: +34 943 753016
Fax: +34 943 750139
gaztelupeko@hotsak.com

**WWW.
HOTSAK.
COM**

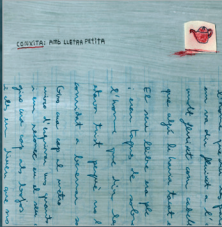
**BIDE
ERTZEAN**
Non dira

**KARIDADEKO
BENTA**
San Quirico

HAUXE
Txuma Rafa Petti

CONXITA
Amb lletra petita

ATERKINGS
Aterqueens

**LOS REYES
DEL KO.**
Hot tin roof

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Esportatzeko moduko thrash-metal indartsua

Azpeitiko talde honek —azkoitiar bat ere bada tartean— oihartzun handia lortu du Euskal Herrian eta baita atzerrian ere. Thrash-metala egiten dute, gaur egungo gutxi bezala, eta ingelesez abesten dute, salbuespenak salbuespen. Anihilator, Slayer, Metallicaren disko zaharrak —onenak— eta Suicidal Tendencies-en gitarrek ekartzen dituzte gogora. Badira kanta zakar eta bortitzak, baita ilunagoak edota melodikoagoak ere, eta iraganeko kutsu heavya ere antzematen zaie batzuetan. Lanetik lanera gero eta emaitza onagoak lortu dituzte. Aitor Ariñorekin Lorentzo Recordsen grabatutako lan honek ez dauka atzerrikoen inbidiarik. Hitzei dagokionez, munduaren akabera heltzera doala dirudi, apokaliptiko eta ezkor samarrak dira-eta, elementu fantastiko eta beldurgarriak josiak.

Dimension of pain

Legen Beltza

MAUSOLEUM

Iraupena: 54'03"
16,30 euro

JOSEBA AZKUE - LEGEN BELTZA

«Gure artean euskaraz egiten dugu, baina ingelesez abestuta diskoetxeek kasu gehiago egiten digutela konturatu ginen»

Belgikako diskoetxe ezagun batekin kaleratu duzue diskoa, eta nazioartean izena lortu duzue...

Hasieran merkatuan sartzea zen helburua, edozein diskoetxerekin, eta hainbatek jarrera eskasa izan zuten gurekin. Europan gure musika zabaldu nahi dugu. AEBetan eta Alemanian sartzen gabiltza, baina oso zaila da.

Batzuek thrasha 90ko hamarkadako estilozat baztertzen dute...

Bai, thrasha gainbehera joan zela eta gurea atzera egitea dela diote. Guk ez dugu atzera begiratzen, hori da irteten zaiguna.

Mundu ilunak erakartzen zaituzte edo irudi bat landu duzue?

Abeslariak zonbiak eta goreak oso gustuko ditu, eta dibertimendu moduan erabiltzen ditugu. Hitzetan ez dugu politika sartzen; gai orokorrak lantzen ditugu, nahiz eta Bushen eta Gerraren kontra idatzi.

Iragan heavy eta *sutagarreroa* daukazuela esango nuke...

Su Ta Gar betidanik dugu gustuko. Euskal Herrian erreferentzia dira. Hala ere, taldekideok musikazale amorratuak gara, eta denetatik entzuten dugu.

Nola bururatu zitzaizuen *War of wars* opera egitea?

Kantua egiterakoan, beste abeslariak laguntza eskatzea erabaki genuen. Gonbidapena luzatu eta abeslari

eta gitarra jotzaile askok kasu egin ziguten. Bakoitzarentzako pertsonaia sortu, eta bi kantu idatzi behar izan genituen guztiak sartzeko. Musikari bakoitzak bere zatia grabatu eta bidali zigan musutruk.

Zer dela eta abesten duzue ingelesez?

Lehenengo diskoa euskaraz egin genuen. Bigarrena prestatzean *demoak* diskoetxeetara bidali genituen; baina ez genuen erantzun onik jaso. Hala, kanpora saiakera egitea erabaki genuen, eta kantu batzuk ingelesez idatzi genituen. Espainiatik eta beste herrialde batzuetatik harrera ona izan genuen. Hortaz, abesti ia guztiak ingelesez idazten hasi ginen. Ez zen aurrez pentsatua izan, are gehiago, taldekide guztiok euskaldunak gara, eta euskaraz egiten dugu beti.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Gerratearen
aztarnak

Fertxu Izquierdo

PAMELA

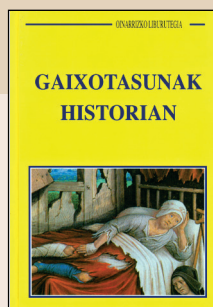
126 orrialde

13,50 euro

Txantreako lotsa-
tiaren mendekua

Fertxu Izquierdok (Iruñea, 1975) Pamiela argitaletxearen eskutik plazaratu duen *Gerratearen aztarnak* liburuko poemak itzaletan bizirautera kondenatutako guztien izenean idatzita daude. Musika talde anitzen kantak gogora ekarriz aurkeztu ditu olerkariak bere gerrate ezberdinak. Pobrezia, itxaropen eskaseko lan astuna edota langabezia bezalako eguneroko egoerei aurre egiteko aurrera eraman beharreko gerratea; amodiora eta desamodiora behartzen gaituzten gatazkak... Eta, nola ez, munduan zehar ematen diren egoera gordinak ere islaturik daude Fertxu

Izquierdoren poemetan. Gernikaren bonbardaketa bezala, Txetxeniako Grozny hiriaren suntsiketa, Palestina, Kolonbia... I

GAIXOTASUNAK
HISTORIAN

Gaixotasunak historian

Batzen artean

GAIK

150 orrialde

17 euro

Medikuntza eta gaixotasuna
historian ulertzeko moduak

Historiaurrean arabiarrek hedatutako sendagintzatik hasita Txina eta Indiako medikuntzan barrena gaur arte, gaixotasunak ulertzeko egon diren eta egun dirauten era ezberdinak jaso dituzte Iñaki Gonzalez Garai, Koldo Ortega eta Alizia Stürtzeren artean *Gaixotasunak historian* liburuan. Erdi Aroko legenarra bezala, ondorengo garaiaetan jasan behar izan ziren izurriterik garrantzitsuenak: zekaleak eragindako suharren gaitza, Napoleon garaitu zuen tifusa, sifilia eta sifilitiko ospetsuenak, benetako koleraren zazpi pandemia handienak, Kochen baziloaren aurkako borroka etengabea, sukar horia, baztanga eta paludismoa, besteak beste. Eta sendagaien historia, immunologia, terapia genetikoak eta emakumeak medikuntzan izandako rola. I

Berrogeita hamar
sendabelar

Nekane Martiarenak Tarttalo argitaletxearen bitartez plazaratu duen *50 hierbas buenas* izenburuko liburuan, gure inguruko edozein txokotan erraz aurkitu ahal ditugun berrogeita hamar sendabelarren argazkiak eta haien berezitasunak azaltzen dira, zehatz-mehatz. Osasuna bihurtzeko gaitasuna duten berrogeita hamar belar horiek tentu osoz hartu behar dira, gorputzeko zenbait eritasun kentzeko primerakoak izan arren, neurritz kanpo hartzen badira litekeena delako beste gaixotasunen bat eragitea. Nekane Martiarenak xehetasun handiz aurkeztu ditu belar bakoitzaren ezaugarriak, zertarako balio dezaketen, eta haietatik zenbat hartu behar den eragina onuragarria izateko. Sukalderako errezeta batzuk ere eskaintzen ditu Martiarenak liburuan. I

50 hierbas
buenas

Nekane Martiarena

TARTTALO

212 orrialde

23,50 euro

BetiZuzaleek
jolasteko aukerak

ETB-1eko BetiZu saioan oinarrituta dauden denbora-pasako jokoak eskaintzen dituzte *BetiZu paperak* koadernoek. Bakoitza adin mota jakineko hurrei zuzendua dago 3 eta 4 urtekoentzat prestatua dago bat, 5 eta 6 urtekoentzat, bigarrena; 7 eta 8 urtekoiei begira hirugarrena; eta 9, 10 eta 11 urte bitartekoei laugarrena. Agertzen dituzten jolasen zailtasunak ere neska-mutikoen adinari egokituak daude. Txikienei, margotzeko, irudi bat bere itzalarekin lotzeko edo gauza bat norena izan daitekeen asmatzeko orriak eskaintzen zaizkie. Helduxeagoiei, usaimena, dastamena, ikusmena, entzumena eta ukimena lantzeko aukerak eskainiz. Koskortuenei berriz, gorputzeko atalak ingelesez nola esaten diren bilatzeko jolasak, eta kolore kateak osatzeko erak ematen zaizkie, besteak beste. I

BetiZuok...
jolasteko!

Cyril Hahn

BALEUKO, EITB,
IBAIZABAL

16, 20, 24 orrialde

7 euro

Hil ala bizi

R. L. Stine

ELKAR

232 orrialde

13,60 euro

Gazteei zuzendutako beldurrezko nobela

R. L. Stineren ohiko nobela da *Hil ala bizi*, Itziar Otegi euskaratu duen liburua. Gazteentzako beldurrezko istorioak idazteagatik egin da ospetsu 1943an Ameriketako Estatu Batuetako Columbusen jaio zen idazle hau. *Hil ala bizi*ko protagonistak gazteak dira: Joannaz itsuki maitemindurik dago Dex mutil xehea, baina beretzat "egokiago" jotzen duen beste mutil bat aurkitu du hark eta Dex uztekoan dabil. Horretan dabiltzala, istripu bat izango du Dexek, eta hiltzat emango dute. Joannak sentitzen du gertatua, baina ez du harengatik nigarrez denbora galtzeko gogorik

izango. Beste mutilarekin ateratzen hasiko da. Halere, iraganak bizirik jarraituko du, ezin askatzeko moduan. **I**

Lagunari ezusteko gozoa emateko hartu beharreko neurriak

Aitor Aranak euskaratu du Émile Jadaoul en ipuina da *Otsoa dator!* Etxeko txikienek goza dezaten sortutako lana da. Kartoi lodizko orriz osatutako liburua ireki ahala, basoko animaliak aztoraturik aurkituko ditu irakurleak. Untxi bat dator korrika orein handiaren etxera, otsoa datorrela eta atea irekitzeko eskatuz. Sartzen utziko dio oreinak, untxiari eskua emateko eskatuz eta biak leihotik begira jarriko dira.

Handik gutxira txerri txoa etorriko da, otsoa datorrela eta atea irekitzeko eskatuz. Eta gero hartzatxoa... **I**

Otsoa dator!

Émile Jadaoul

IBAIZABAL

18 orrialde / 7 euro

ANTTON KAZABON

«Nobelatxo hau bizia zabalago egiten duen kontakizuna da»

Nola aukeratzen da nerabeentzako gaia?

Haurrentzat idaztean, magiaren munduan sartzea aski du idazleak. Nerabeentzat idaztean, ordea, tentu handiz ibili behar dugu, adin horretan dena delako zuri edo beltz, dena primerakoa edo erabat traketsa. Ez dago erdibiderik. Gaia aukeratzeko orduan ere ez dago aukera izugarriarik. Maitasun kontuak ez badira, harremanen mundua izango da, bestela politika, edo sexua, drogak... Eta guztien atzetik, edo aurretik heriotzarena aipatuko nuke.

Gaztetxoek ez al diote heriotzari muzin egiten?

Ez. Nerabeen idazlan asko irakurtzea tokatzen zaigunok ederki dakigu zenbatetan azaleratzen duten heriotzaren gaia, beren idatzietan. Aitzakiarik txikienarekin, hor azalduko dute Herioaren itzala. Nerabeak ausartak dira idazteko orduan ere. Gu ez bezala. Guri erruz kostatzen zaigu nerabeentzat idaztea. Horregatik daude, beharbada, adin honetarako bildumetan hainbeste itzulpen. Nerabeek gus-tuko dituzten gaiak tratatzea ez da erraza izaten, niretzat behintzat. Hala ere, oraingoan heriotzaren gaia lantzea erabaki dut. Saiatu naiz ahalik eta modurik gozoenean aurkezten, baina bere gordintasun guztiarekin. Gaztetxoek begien bistatik kenduta, ez dugu heriotza mundutik ezabatuko. Heriotzak beti hor iraungo baitu biziari tinko atxikita.

Eutanasia, suizidioa... ez dira gai makalak!

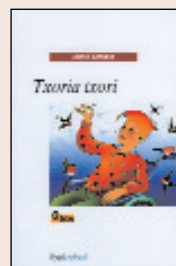
Nire ustez nobelatxo hau bizia zabalago egiten duen kontakizuna da. Ez da heriotzari eginiko kantua. Nahiago dut begirune handiz horrelako historiak kontatu, gezurrezko munduak asmatuz gazteak engainatu baino.

egileari galdezka

Giharretako atrofia larria duen neskatoaren erabakia

Hogeitaka urte daramatza Antton Kazabonek Oiarzungo Haurtzaro ikastolan irakasle, eta jakina, haur eta nerabe ugari ezagutu ditu denbora horretan. Haien gustu eta kezken berri dezente izanda, makina bat liburu dauzka argitaratuak haur eta gazte literaturan. Antton Kazabon idazle gisa zer edo zerk bereizten badu, nerabeentzat idazten dituen kontakizunentzat aukeratu ohi dituen gai ausartak dira. Ibaizabal argitaletxearen eskutik plazaratu duen *Txoria txori*-n agertzen duena lekuko. Sehaskatik norbaiten besoetara eta koskortzerakoan gurgil-aulkira egin beharra izan duen Milia gaztetxoaren bizitza kontatzen digu. Beste guztiek bezala noizbait oinez abiatzeko itxaropena du. Hori da bere ametsik handiena, baina inoiz ez dela gertatuko bururatzen zaio

Txoria txori

Antton Kazabon

IBAIZABAL

78 orrialde

9,80 euro

sarritan. Eta gogoia asaldatzen dioten beldurrak ditu. Hamabi urte bete behar dituenean, ondotoxo daki gurasoek erruz maite dutela. Lagun onik ere ez zaio falta. Baina egunetik egunera ahulago sentitzen da, eta etsipenak esperantzari bidea irabaziko dio. Eta orduan erabakia hartuko du. Bizitzan behin baino kantatzen ez duen elorri txoria izango da. ■

Ezpalak

JON TORNER

Jesus Angulo, Jose Luis Rebordinos eta Antonio Santamariak *Breve historia del cortometraje vasco* liburua kaleratu dute, Euskadiko Filmategiaren eskutik. 1923tik gaur egun arte Euskal Herrian ekoiztako film laburren historia jaso du liburua. 1.006 izenburu bildu dituzte, tartean, Urbizu, De la Iglesia, Medem eta azken aldiari gehiago entzuten diren Vigalondo, Cobeaga eta Almandozenak.

Josune Amunarriz hondarribiarraren *Pinturatik instalaziora* erakusketa zabaldu dute Donostiako Kubo aretoan. Tamaina handiko margolan abstraktuak eta instalazioak aurkitu ditu bisitariak bertan. Erakusketa apirilaren 22a arte egongo da zabalik.

Gabriel Aresti idazle bilbotarrak (1933-1975) *Egan* literatur aldizkarian idatzi zituen sei ipuinak berrargitaratu ditu Ikeder argitaletxeak, *Gabriel Aresti-Ipuinak* izenburupean. Xabier Monasteriok moldatu ditu euskara batura sei narrazioak.

Jorge Oteiza eskultoreak 1959-1963 urteetan idatzitako *Quousque tandem...!* liburuaren edizio kritikoa plazaratu du Oteiza Museoaren Fundazioak. Liburuak hainbat berrargitalpen izan ditu 1963an argitaratu zenetik. Orain, estreinakoz, euskarazko bertsioa ere kaleratu dute. Amador Vega arduratu da Oteizaren liburuaren edizio kritikoaz eta Pello Zabaletak egin du itzulpena. *Quousque tandem...!* liburuan arteaz, estetikaz, antropologiaz eta erlijioaz idatzi zuen Oteizak.

Gero arte: San Telmo berria ezagutarazteko erakusketa

DONOSTIAKO SAN TELMO MUSEOA eraberritu eta handitzeko lanak hasi dira jada. Dagoeneko museo zaharrean zeuden material gehienak eraman dituzte Alde Zaharreko Santa Teresa komentura, baina ez guztiak. Horietako batzuk San Telmon utzi dituzte, bertan antolatu duten *Gero Arte* erakusketaren osagarri gisa. Bertan, behin betiko erakusketako objektuekin batera, proiektu berriak izango dituen ezaugarriak erakutsi dituzte. Besteak beste, 3.200 metro koadroko behin betiko erakusketa jasoko du museo berriak; han jarriko dituzte San Telmok bere baitan gordetzen dituen bildumak. Horretaz gain 2.000 metro koadro gehiago izango ditu aldi baterako erakusketak antolatzeke. Orotara 41.000 objektu bilduko ditu 10.600 metro koadrotan. Museoa eraberritzeko lanak 24 milioi euro kostako dira eta 2009 urterako lanak amaituta egongo direla aurreikusi dute.

Gayarre antzokia, beste begirada batetik

IRUÑEKO GAYARRE ANTZOKIAN *Otras miradas, otras escenas* (Beste begirada batzuk, beste eszena batzuk) jaialdia egingo da apirilaren 28tik ekainaren 2ra bitartean. Egitarauak joera berriei leku egingo die eta musika, dantza, antzerkia eta kale ikuskizuna uztartuko ditu. Heddy Maalem dantza konpainiak, adibidez, *Udaberriaren sagaratztea* ballet klasikoa eskainiko du. Frantzian jaioetako dantzari nigeriar eta senegalarrak osatzen dute konpainia hori. Halaber, Pasion Vega eta Lila Downs kantarien emanaldiez gozatzeko aukera ere izango da.

**Iurdes
leria**
ileapaindegia

La Salle, 8

20140 ANDOAIN

Telf.: 943 300 360

Kontzertu sorta ederra Bilborocken 10. urteurrenean

Bilborock-La Merced aretoaren hamargarren urteurrena izan-goda apirilean. Hori dela-eta doako hogeita bat kontzertu eskainiko dituzte bertan apirilaren 12an, 13an eta 14an. Aurreneko egunean La Inconsciencia de Uoho, Air-

less-Robert Rodrigo, Macarrada, Yakuzi, Chico y Chica eta Standard taldeek joko dute; 13an Kepa Junkerak, Free Martinok, Ya te Digok, Idi Bihotzek, Parabellum-Pruro Chilek, Valhallak eta The Panik Punks-ek; eta 14an, Rafa Rueda, Bosco el Tosco y su Puta Banda, Zea Mays, Wcd, Gris Perla, Afrika eta Aundience-Eten taldeek. Bakoitzak 15 minutuko kontzertua emango du eta guztiek eskaini beharko dute beste talde edo artistaren baten bertsioa. Hiru emanaldiak grabatu eta CDa kaleratuko du Bilborock aretoa.

Itziar Madinak Txalaparta aldizkarian: «Ase geratzea gauza korapilatsua da. Noizbait hala gelditu behar duzu, bortxaz, liburuak argia ikustea nahi baduzu behintzat. Oroz gainera, adierazi nahi izan dudana ulergarri den ala ez, eta beste begi eta bizi-penek nola hartuko duten pentsatze hutsak ikara ematen dit. 'Eskailera oroimena' deitzen omen dute etxera zoazela, edo eskailera igozten zaudela, oroitzea zer eta nola erran nahi zenuen lehen, halako lagunarekin solasean zaudela. Nahikotxo gertatzen zaiz, eta liburuarekin berdin agitateak kitzikatzen nau. Baina, hortik pasatu behar, ezta?».

Ibon Huarte dantzariak Xirikan: «Kulturaren barruan atalak bereizten baditugu –bertsolaritza, dantza, trikitixa...–, nire ustez, dantzak Euskal Herriko kulturaren barruan badu pisu garrantzitsu bat, baina kulturgintzan, gaur egun, ez dut uste asko baloratzen denik. Nahiko baztertuta bezala ikusten dut nik, hor dago. Guk gure emanaldiak egiten ditugu, baina ez gara hortik aurrera joaten».

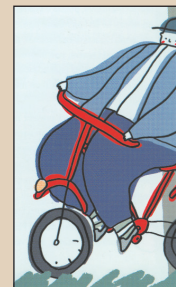
Jon Lasa trikitixa irakasleak Karkarra aldizkarian: «Beharko dira lehia-ketak, baina, nire iritziz, garrantzitsuagoa da herriko kontuetan presente izatea, parte hartzea edo zenbait ikasle bere aldetik elkartu eta taldetxo bat sortzea erromerietan eta antzekoetan aritzeko. Badi-tugu aurkeztuz gero lan ona egin dezaketen ikasleak, baina sekula ez ditugu horretara animatu ez baitzaigu interesatzen eskola horregatik ezagutarazte».

Xabier Silveirak Garan: «Ezin da gertatu, gertatzen den bezala, mila pertsona final bat entzuterako joan eta mila pertsona horiek aukeratu-tako bertsolariek urtean hamar saio bakarrik egin izana. Eskapitate bat eraiki ordez, bertsolaritzak bertsolariak sortu behar ditu. Horixe da Nafarroan aldatu beharrekoa, beste herrialdeek bizi duten egoerara iritsi ahal izateko (...). Nafarroan urtean egiten diren saio gehienetan bertsolari gipuzkoarrak izaten dira. Nafarroako bertsolariak ezagutzera eman behar dira».

Tolosako Txotxongiloaren Nazioarteko Gunea.

Aurtengo udan hasiko dira Tolosako Txotxongiloaren Nazioarteko Gunea eraikitzen eta aurreikuspenak betetzen badira, 2009ko udan zabalduko dute. Proiektuak sei milioi euroko aurrekontua izango du eta bost instituzioek babestu dute: Tolosako Udalak, Gipuzkoako Foru Aldundiak, Eusko Jaurlaritzak, Espainiako Sustapen Ministerioak eta Kutxak. Txotxongiloaren Gunea Tolosako Euskal Herria plazako eraikin nagusian kokatuko da. Lau solairu izango ditu eta besteak beste, 250 laguntzako lekua izango duen areto eszenikoa, entseguen gela, erakusketa aretoa, dokumentazio zentroa eta artistentzako eta ikerlariantzako bizilekua eraikiko dituzte bertan.

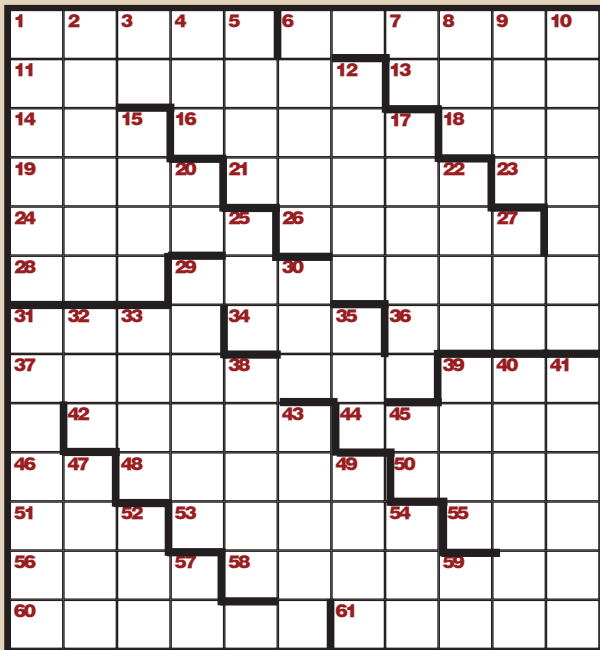
Literatur Sorkuntzako Lazarillo Sariak.

Haur eta Gazte Liburuen Espainiako Erakundeak (OEPLI) Lazarillo Sarietarako deialdia egin du. Hamabi urtetik aurrerako irakurleei zuzendutako

literatur lanak onartuko dira, gaztelaraz, katalanez, galegoz eta euskaraz idatziak. Edozein generoko lanak –narratiba, poesia eta antzerkia– aurkeztu daitezke eta irabazleak 8.000 euro jasoko ditu. Testuak maiatzaren 30a baino lehen bidali behar dira. Bigarren sari bat ere banatuko da: Album Ilustratuko Saria. Orain arte Ilustrazio Saria izena zeukan eta bertan parte hartzeko, album baten proiektuaren maketa aurkeztu beharko da. Informazio gehiago: www.oepli.org.

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

1.- Geldo, indarrak gabe. 6.- Otamen. 11.- Arropa gordetzeko altzari. 13.- Eguraldi. 14.- Musika estilo. 16.- Janariak sutan pres-tatu. 18.- Zein pertsona. 19.- Ontziaren egituraren ardatza. 21.- Atarte, atalase. 23.- Bigarren musika nota. 24.- Nekatu. 26.- Itsasontzien soka. 28.- Eginkizun, zeregin. 29.- Saio. 31.- Hitzez. 34.- Zoro, ergel. 36.- Begirunea merezi duena. 37.- Lan-tresna, erreminta. 39.- Mugatutako denbora-bitarte. 42.- ... egin, belarra moztu. 44.- Gizonezko izena. 46.- Zerez atzizkia. 48.- Irekigunea, barrunbea. 50.- Erabateko, bete-bete. 51.- Listua. 53.- Emakume gaztea. 55.- Kontsonantea errepikatuta. 56.- Ezta ekoizten duen insektu. 58.- Hutsak, erruak. 60.- Euritako. 61.- Teilatuak egiteko erabiltzen den pieza.

GOITIK BEHERA

1.- Kolorea galdu duena. 2.- Orainaldia. 3.- Tulioaren sinboloa. 4.- Euskal Artisten Elkartea. 5.- Kirol-lehiaketa. 6.- Zura lantzen duen pertsona, zurgin. 7.- Zilarraren sinbolo. 8.- Samin, oinaze. 9.- Erori aditzaren infinitiboa. 10.- Zein pertsonarekin. 12.- Urrin. 15.- Egitasmo. 17.- Izpia. 20.- Izan ezik, salbu. 22.- Elurrezko etxe. 25.- Haur, sein. 27.- Sentimenak erne. 29.- Azaleko adiskide. 30.- Areago. 31.- Udal bateko burua. 32.- Hasi aditzaren infinitiboa. 33.- Ontasunez. 35.- Osatu aditzaren erroa. 38.- Itsas ugaztuna. 39.- Polit, sotil. 40.- Zital, umore txarrekoa. 41.- Eroriz. 43.- Jakina. 45.- Neptunioaren sinboloa. 47.- Adi, erne. 49.- Berehala (alderantziz). 52.- Bihi. 54.- Sarrera nahiz irteera. 57.- Kataluniako alderdia. 59.- Zazpigarren nota musikala.

Kike Amonarrizen umorea

Autobiografia

Arrasateko ikastetxe batean gertatua. Irakasleak:

– Zer da autobiografia bat?

Eta ikaslearen erantzuna:

– Auto baten bizitzari buruzko kontakizuna.

Marineak hiruak

– Ba al dakizue zergatik antolatzen diren hirunaka marineen taldeak Iraken?

– !?

– Batek irakurtzen daki, besteak idazten, eta hiruga-rrenak, zaindu egiten ditu bi intelektual arriskutsu horiek!

Soluzioak

M	O	T	E	L	A	H	A	M	E	N
A	R	M	A	I	R	U	G	I	R	O
R	A	P	E	G	O	S	I	N	O	R
G	I	L	A	T	A	R	I	R	E	
U	N	A	T	U	Z	I	R	G	A	K
L	A	N	E	M	A	N	A	L	D	I
A	H	O	Z	E	R	O	D	U	I	N
L	A	N	A	B	E	S	A	E	P	E
K	S	E	G	A	N	A	N	D	E	R
A	Z	Z	U	L	O	A	P	E	T	O
T	U	N	E	S	K	A	R	R	R	
E	R	L	E	A	K	A	T	S	A	K
A	T	E	R	K	I	T	E	I	L	A

L	B	G	N							
A	G	I	K							
K	O	R	A							
B	O	G	A	T						
I	A	O	K	E	R					
A	N	E	M	I	A					
Z	O	M	R	E	G	A	E	D	A	
S	A	K	E	L	A	S	T	E	R	
M	O	T	R	A	I	L	U	K	A	P
B	A	I	O	N	A	E	A	E	L	E
B	A	T	L	S	A	R	R	I	T	A
T	U	P	I	N	A	P	I	X	A	D
Z	U	Z	E	N	B	I	D	E	O	N

DEDUKZIOA:

KANPO.

2	1	9	7	3	8	5	6	4
5	3	4	2	6	9	1	8	7
6	8	7	4	5	1	9	2	3
7	5	2	3	4	6	8	1	9
1	4	6	8	9	7	2	3	5
3	9	8	5	1	2	7	4	6
9	7	1	6	2	3	4	5	8
8	6	5	1	7	4	3	9	2
4	2	3	9	8	5	6	7	1

7	1	2	9	6	3	5	4	8
9	4	5	1	7	8	6	3	2
3	8	6	4	2	5	1	7	9
4	9	1	2	8	6	3	5	7
6	3	8	7	5	4	2	9	1
2	5	7	3	9	1	4	8	6
8	2	3	6	4	7	9	1	5
1	7	9	5	3	2	8	6	4
5	6	4	8	1	9	7	2	3

UZTARTZA
Aterpetxea • Jatetxea

Herriko plaza 7 – 20150 Aduna

Tlnoa: 943 69 34 81

Eguneko menua 9,50 €

Asteburuko menua 18 €

Asteburutan karta

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

Hondarribia (Gipuzkoa)

TESTUA: MIKEL GARCIA
ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Hodei guztien azpitik eta olatu guztien gainetik

Kirol hegazkinera hurbildu gara: Cessna 172, adituen arabera *Zeruetako Zapelatza* edo *Cessna Saindua*, “dena barkatzen dizulako; zaila da airean izan dezakezun konplikazioa izanda ere onik ez ateratzea”, kontatu digu pilotuak. Hori entzun ostean, lasaiago aireratuko gara. Izan ere, Hondarribiko aireportutik abiatuko dugun ibilaldia hodei artean egingo dugu oraingoan. Aste Santuko jai egunak aprobetxatuz, osteratxo berezia egiteko proposamen bikaina iruditu zaigu.

Goizeko 10:00ak dira eta eguraldi ona egiten du Hondarribian, laino gutxi batzuk baino ez zeruan. Jorge Capdequi pilotua segituan iritsi da, jaka beltza eta eguzkitako betaurrekoak jantzita: filmeta-ko pilotua dirudi. Berehala aireportuan sartu gara eta segurtasun kontrolak igaro ostean, pistako izkina batean dagoen Cessna 172 hegazkinera eraman gaitu. Horrelako bat hain gertutik ikusten dugun lehenengo aldia da eta abioi komertzialak baino askoz txikiagoa bada ere, gure errespetu guztia irabazi du. Capdequik ere errespetuz hitz egiten du bere lan tresnaz. “Ikusiko duzue zein bista ederrak dituen nire bulegoak”, dio irribarretsu.

Aireratu aurretik, hegazkinaren, eguraldiaren eta inguruaren ikuskapen zorrotza egitea garrantzitsua dela azaldu du pilotuak. Aireportuko Meteorologia Bulegoak inprimatutako txostenaren arabera –guk ulertu ez dugun kodez bete–, ez da eguraldi arazorik izango. Hala ere, gertuko beste bi aireportu erabilgarri dauden egiaztatzer behartzen du Meteorologia Legeak. Goitik behera arakatu du hegazkina Capdequik: hegoak, barneko makineria, atea, gerrikoak, erregaia... Hego bakoitzak 84 litro erregai ditu eta gutxi gorabehera orduko 28 litro kontsumitzen ditu hegazkinak. Edalontzi batean erregai pixka bat botaz, ezpurutasunik ez dagoela egiaztatu du pilotuak. Azkenik, segurtasun neurriak esplikatu dizkigu, atea, gerrikoa eta leihoak nola erabili, eta argazkilariak eta biok elkarri begiratu diogu, urduri samar.

Helizeari eraginez motorra berotzen

Gogo biziz sartu gara hegazkinean. Kanpotik dirudiena baino leku gehiago dago barruan, lasai eta eroso joateko moduan. Ahorainoko mikrofonoa erantsita duten entzungailuak ipini ditugu, helizearen hotsak eragotzi gabe gure artean hitz egin ahal izateko. Komunikazioa itxia da; hots, gu hiru-rok baino ez dugu entzuten, baina pilotua aparailu batera konektatuz gero, gainontzeko abioiekin eta aireportuko dorrearekin komunikatu gaitzke. Halaber, entzungailuetatik aire-kontrolatzailearen nahiz gainontzeko pilotuen esanak entzuten ditugu, ingelesez batik

bat. Bitartean, Capdequik motorra berotzen jarri du eta potentzia, frenoak eta beste mila gauza aztertu ondoren, dorrearekin jarri da harremanetan. Inguruari, presio atmosferikoari eta haizeari buruzko datuak eman dituzte dorretik, zenbaki ulertezinen bidez, eta Hegaldi Plana onartu dute. Prest gaude; abiadura hartu, pistan metro batzuk egin eta segituan aireratu gara, kilo askoko tramankulu hau luma bezain arina bailtzan.

Urrutiratu gabe inguruan bueltatxo egitea da asmoa. Igotzen hasi bezain laster, Txingudiko badia osoa eta itsasoa agertu zaigu aurrean, bare-bare.

Itsasoarekin bat egiten duen horizontea beste era batera ikusten da airetik, are infinituagoa. Egia esan, dena ikusten da beste era batera zerutik: ikuspegiak eta distantziak bestelakoak dira. Hain zuzen, abiatu besterik ez gara egin eta Pasaian gaude dagoeneko, baina Hondarribia, Irun, Hendaia... ere ikus daitezke, denak bat eginda. Gainera, gure kostalde gorabeheratsuak lauagoa dirudi, Jaizkibel mendien silueta malkartsu eta boteretsua ondo bereizi daitekeen arren. Lurretik 3.000 oineko altueran ari gara hegan egiten, 1.000 metrora, alegia. Leihatilatik gauzak ondo hauteman ahal izateko

Goitik behera, hegazkina hodei artean; Jaizkibel ingurua; Kursala, Donostian; eta Pasaiaik Donostiako bidean hegan.

Ihesi: Euskal Herria ezagutuz

erdiko kaiera

eta aldi berean kostaldeko ikuspegi zabala hartzeko altuera egokia dela dio pilotuak. Abiadura berriz, 95 korapilokoa da, 170-180 kilometro orduko, gutxi gorabehera. Hala ere, ez dirudi inondik inora hain azkar goazenik, ia

mugitu ere egiten ez garela ematen baitu. Gidari trebea dugun seinale.

Hodeietan ezkutaturik

Hodei bakan batzuek inguratu gaituzte bidean eta horietan barneratu nahi

al dugun galdetu digu Capdequik. Guk ez dugu zalantzarik izan: aurrera. “Normalean –esan digu–, eguraldi lainotua dagoenean ez dut bidai turistikorik egiten, bezeroek paisaia garbi ikus dezaten eta nolabaiteko arriskua egon daitekeelako, baina pilotuei gehien gustatzen zaigun eguraldia hau da, laino artean ibili ahal izateko”. Eta arrazoi du: laino azpitik, artean eta gainean eraman gaitu eta panorama edonor aho zabalik uzteko modukoa da: kotoizko hodeietan gabiltza, airean flotatzen, orain dena zuri-zuri, orain urdin-urdin. Gainera, airetik ikus daitekeen fenomeno meteorologiko bitxia paratu zaigu aurrean. Lurretik ortzadarra ikusteko euria eta eguzkia batzea beharrezkoa den bitartean, zerutik eguzki izpiek hodeietan islatzen duten ortzadarra ikus daiteke. Hantxe agertu zaigu, hodei batean lehenengo, hurrengoan ondoren... 360 graduko ortzadarra, airetik ikusten den Erromako zubiak borobil perfektuaren forma baitu.

Gidariak bere abildadeak erakutsi nahi izan dizkigu, hodei artetik ateratzeko 180 graduko birak emanez, hegazkina dezente alderatuz eta behe-raka eginez. Orduantxe sumatu dugu hegazkinaren abiadura handia. Konturatzera, Donostiako postaleko irudia azaldu da hankapean: Kontxa, Santa Klara uhartea, Igeldo, Urgull, kanpoaldea... Guztia bista bakarrean. Kursaal dotore ikusten da zerutik eta Anoetak ere itxura berezia hartzen du. Saihesbidean egiten ari diren obren txikizioa berriz, are nabarmenagoa da 1.000 metroko altueratik.

Mendialdean Adarra

Horizontea, itsaso zabala eta kostalde bihurritua izan dugu lagun orain arte, baina pixka bat bederen barnealdera jotzea erabaki du Capdequik. Hernani

Goitik behera: Donostia, Hernaniko paper-fabrika (airetik ere dena polita ez delako), Bidasoa ibaia eta Hendaia.

HEGAN SERVICIOS AÉREOS:

- ✓ Bidaia: Ordubete. 40 minutu airean.
- ✓ Ibilbidea: Bezeroak eskatutakoaren arabera aldatu badaiteke ere, Hondarribitik Zumaiara-ko joan-etorria da ohikoena.
- ✓ Altuera: 1.000 metro inguru.
- ✓ Abiadura: 170-180 kilometro orduko.
- ✓ Prezioa: 220 euro –gehienez hiru bidaiari eta pilotua txango bakoitzean–.
- ✓ Kontaktua: 943 644 236 / 943 644 850; hegan@hegan.e.telefonica.net

aldera egin dugunean, laino ugariz jantzi da zerua eta itsasoko urdinaren aldean berdea nagusitu da behealdean. Hernaniko Onddi eta Urdaburu atzeman daitezke, Urnietako Adarra ere handi ikusten da eta urrunxego Ernio ageri da, Andoain eta Tolosa artean. Eta mendi horien guztien magal, inguru eta tarteetan, herrixkak, herriak eta hiriak, adreilu eta hormigoizko etxe txikiak, bestelako eraikin eta zubiak, hiri-gintzaren fruituak. Dena inurrien pare.

Abiaduraren antzera, denbora ere uste baino azkarrago igarotzen da airean –gustura joanez gero, behintzat–. Halako batean, Hondarribirantz bueltatzeari ekin diogu. Erretereria gaitetik pasa eta berriz kosta ingurura. Eta berriz nagusitu da Jaizkibel gure begien aurrean. Bertako itsasargia dotore irekitzen zaio itsaso zabalarri, porturatu nahi duten barku galduen zaindari. Irun eta Oiartzun artean, Aiako Harria ere ez da txiki ikusten. Txingudiko Badia osoa begi bistan dugu jada eta Jorge Capdequik lurra hartu nahi dugula ohartarazi dio aire-kontrolatzaileari. Dirudienez, gurearen antzeko beste kirol hegazkin batek eta abioi komertzial batek ere aireportu berean lurreratu nahi dute. Batzuei eta besteoi aginduak ematen hasi dira dorretik eta guri azkenak lurreratzea egokitu zaigu. “Aireportu handiagoe-tan ohituta daude hegazkin bat baino gehiago batera kontrolatzera, baina hemen ez da ohikoa eta kontrolatzailea urduri samar dagoela nabari da”, dio pilotuak. Abioi bat gure aurretik pasako dela ere esan digu, eskuin aldetik, baina ez da ezer ikusten. Dorretik eman dizkioten aginduen arabera, ordea, hala omen da. Bat batean esandako puntuan agertu da abioia eta pilo-

Hegazkinen GPSa

Hegazkina garraiorik seguruena dela askotan entzun dugu. Gureari ikusi dizkiogun segurtasun neurriak behintzat ez dira gutxi. Eremu Ohartarazlea deituriko aparailuak, esaterako, GPSaren funtzioak egiteaz gain, zeharkatzen ari garen eremuari buruzko datuak ematen ditu: hodeiak al dauden, mendiren bat gertu al daukagun eta abar. Transponder deiturikoak berriz, beste abioi bat guregana datorrela antzematen badu, norabidea aldatzeko aginduko digu. Transponderrak

lehentasuna du kontrol dorrearekiko eta Jorge Capdequi pilotuak kontatu digunez, bi hegazkin errusiarrek duela urte batzuk istripu famatua izan zuten, beraien mentalitatea-gatik aire-kontrolatzaileari egin ziotelako kasu, eta ez transponderrari. Bestalde, pilotuak kodigoa aldatzea baino ez dauka kontrol

dorreak hegazkin hori bahitua izan dela jakin dezan. Dorre bikietako atentatuan, ordea, bahitzaileek baze-kiten hori eta lehenengo pilotuak hil zituzten, ezer ukitu ez zezaten.

tuak adierazitako ibilbidea egin du, aireporturantz. Bitartean, ezkerreko leihatilatik begiratu, Hendaia bat egin du Hondarribiarekin, inongo muga geografikorik gabe. Administratiboki, halabaina, airean ere badago muga, Frantziako Estatuaren aire eremuan sartuko bagina gure hegazkina identifikatu beharko genukeela azaldu baitigu Capdequik. Dena den, Hendaia ondo ikus daiteke gauden lekutik: kirol kaia, hondartza luzea, Ipar Euskal Herrian hain ohikoak diren etxe zuri gorriak... Eta Lapurdiko kostaldearen zati bat ere antzeman daiteke; Ziburu eta Donibane Lohitzune behintzat eza-gutu ditugu.

Aire-kontrolatzaileak baimena eman digu eta lurreratzeko garaia iritsi da. Pistarantz abiatu gara zuzenean, baina

pista gainditu eta 180 graduko itzulia eman du pilotuak. Pista aurrez aurre dugu orain, beste aldetik, eta eskua leihatilatik ateraz gero teilaturen bat ukitzeko gai izango ginatekeela dirudi kasik. Abioi handiek lurra hartzen dute-nean egiten duten talkarekin ohituta, garamatza hegazkin txikia lurrean zeinen arin pausatu den harritu gaitu. Ordularia begiratu dugu, oso denbora gutxi iragan dela iruditu baitzaigu, baina 40 minutu eman ditugu hegan. “Nik bezainbeste gozatu izana espero dut”, esan digu pilotuak, pista hiru gupil gaine-zeharkatu bitartean. Gure irribarre-ak begiratzea baino ez dago. ■

<http://www.argia.com/argia-astekaria>
helbidea, hegaldian ateratako argazkien galeria.

Guikuri Nekazal Etxea

Guikuri, 1 Tel.: 945 464084
01138 Murua (Araba) 615 782323
guikuri@euskalnet.net · www.guikuri.com

MATTEO JATETXEA

Ugaldetxo auzoa, 11
20180 Oiartzun

Tel. / Faxa: 943 49 11 94

e-posta: restaurantematteo@telefonica.net
web orria: www.restaurantematteo.com

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

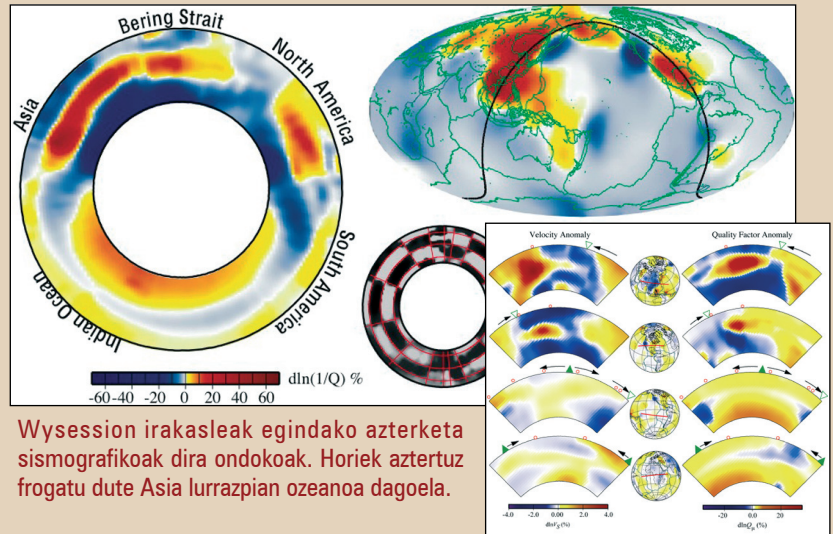
GEOLOGIA

Lurrazpian, uste baino ur gehiago

WASHINGTON unibertsitateko Michael E. Wysession eta Californiako (AEB) unibertsitateko Jesse Lawrence ikerlariek 600.000 sismogrametako 80.000 uhin aztertu ondoren, gutxienez ozeano artiarren bolumena duen ur eremua topatu dute Asia lurrazpian.

Sismologoen Lurraren barnekoa ezagutzeko orain arte erabiltzen zuten metodoa uhin sismikoen abiaduran oinarritzen zen, baina metodo horrekin ezinezkoa da osagaien eta tenperaturaren aldaketak detektatzea.

Gero eta indar gehiago hartzen ari da Wysessionek erabiltzen duen metodoa, hots, iturriekiko uhinek duten moteltzea ikertzean oinarritzen dena. Hitz arruntekin esanda hona hemen sistema hori ulertzeko balio duen adibidea: mahai baten erdian mailuaz joz gero uhinak ertzetaraino ailegatuko dira, baina ez dira

Wysession irakasleak egindako azterketa sismografikoak dira ondokoak. Horiek aztertuz frogatu dute Asia lurrazpian ozeanoa dagoela.

mailuaren inguruan diren bezain indartsuak izango; horrela mahaiaren erdialdean dagoen objektu bat erori egin daiteke, baina ertzean jarrita objektu hori ez da eroriko. Moteltzea eremuaren zurruntasu-

Osasuna

JABIER AGIRRE

Bularreko mikrotumoreak erauzteko teknika aitzindaria

BARTZELONAKO HOSPITAL CLINIC erietxea teknika iraultzaile bat ari da probatzen, bularreko minbiziaren kontrako ebakuntza kirurgikoetan. Bi arrazoigatik da iraultzailea: bate-tik oso tumore txikiak —ez haztapenez ezta begiz ere atzeman ezin direnak— ikusarazten ditu; bestetik, behin tumorea atzemanda, erauzi beharreko ehun zatia lokalizatu eta ondo mugatzeko aukera ere ematen du.

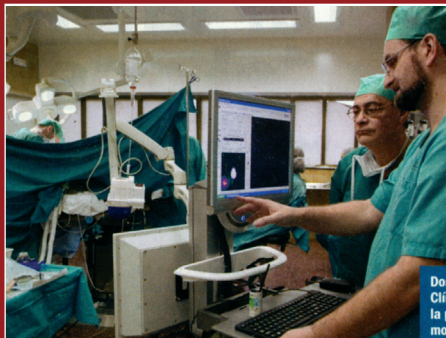
Teknika hori, mundu osoan aitzindaria dena, Valentziako Gem Imaging enpresa teknologikoak garatu eta jarri du martxan. Nahiko tresneria sinplea erabiltzen du gainera: gammakamera bat, kirofanoan atzera eta aurrera erabil daitekeen aparatu eramangarria, ez ia gela osoa hartzen duen tresnatzarra, ohiko aparatuen moduan.

Ebakuntza kirurgikoa egiten den bitartean, kamera emakumearen bularra enfokatuz jartzen da, eta bere argi izpiez tumorea bularraren zein zatitan dagoen jakin dai-

teke zehatz mehatz. Pazientearen ondoan kokatua dagoen monitore batera bidaltzen du kamerak seinalea —ikus irudia—, eta monitore horretan, tumorearen zelulez gain

gongoil linfatikoak ere ikus daitezke, eskema moduan marraztuta. Horri eskerrak, kirurgialariek ehun gaiztoa doitasun eta zehaztasun osoz erauzi dezakete, ehun osasuntsua ahalik eta gehien errespetatuz. Erauzketa amaitzean, tumorearen aztarnarik ez dela geratzen egiaztatzen dute medikuek. Egiaztatze hori kirurgia inbaditzailea baino denbora laburragoan egiten da, lesioa ebakuntza bakarrean erauziz eta berme bila egin ohi diren 'ohiko' bigarren ebakuntzak sahistuz.

Orain arte hogeit hamar emakumeri egin diete ebakuntza teknika berria erabiliz, eta kasu guztietan emaitza onak eman ditu. Horregatik, kirurgialariak prest daude beste tumore batzuetan ere —larruazaleko, endometriko edo umetoki-lepoko minbizietan, esaterako— saiatzeko.

Clinic erietxeko medikuak, teknika berriaz atzemandako tumore bat pantailan ikusten.

naren arabera izaten da, beraz, ura —edo beste elementuren bat— dagoen adierazi dezake.

Ikerketa hori hasi aurretik, Lurraren azpian, 1200tik 1400 km-ra bitartean, ozeano-zoru hotz bat ote zegoen susmoa zuten zientzialariek. Orain arte, ordea, ez zen inoiz ere ozeano hori bazenik frogatu. Bi ikerlari estatubatuarrek frogatu ez ezik neurtu ere egin dute ur eremu horren luze-laburra. Orain bada-kigu zorua eta bertan dagoen ura beherantz doazela eta behera joan ahala berotu egiten dela; beroketa horren poderioz zoruko ura lurrindu eta gorantz egiten du arestian aipatu lurrazpiko itsasoa sortuz. ■

GENETIKA

Giza gene bati esker, saguak koloreak ikus ditzake

AEBETAKO bi ikerlari taldek, elkarlanean, saguek koloreak ikustea lortu dute. Primateak dira ugaztunen artean koloreak ikus ditzaketenak urdina, gorria eta berdea nahastuz, baina aipatu ikerlariak frogatu dutenez, nahikoa da saguen gene-multzoan giza gene bat txertatzea saguek koloreak ikusi ahal izateko.

Aurrez saguen garuna ez dago prestatua koloreak bereiztu ahal izateko baina giza genea txertatuta, ikusi ahal izateko garunean behar diren nerbio-konexioak sortu egiten dira.

Ikerketa horren bidez, ugaztunen garunak duen moldatzeko ahalmena frogatu nahi izan dute. Ageriari geratu da aldaketa genetikoetara egokitzeko gaitasuna duela garunak. ■

Saguek koloreak bereiz ditzakete giza geneak txertatuz gero.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Maukera

LEPATUA EDO EZ, geure aldameanean den zuhaitzak ez du, jeneralean, etorkizun oparoaren itxaropenari eusteko aukera handirik. Elorrio du, alegia, izan edozein dela ere. Edozein ez eta nor bada ere bai.

Amsterdango Keizersgracht kaleko 188.aren atzeko barlan indigaztaina (*Aesculus hippocastanum*) ikaragarria bizi da. Ehun eta hirurogeita hamarren bat urte omen ditu. Anne Frankek, nazien-gandik ihesi, autokartzelako zirrikitutik indigaztaina hauxe zuhaitz ospetsuen zerrendara ekarri zuen. Laster lurra kentzekoa omen diote; onddo eta sits koadrila baten eraso, bera epaitu eta jo eta eraisteko aitzakia. Anneren eta ez zuhaitz zaharraren historiak jarrai dezan honen klon bat aldatzeko asmoa dute. Egurraren %40 usteldua omen du; arrazoi beraz makina bat garuni erretreta eman beharko genioke. ...

Non ote daude duela ehunen bat urte Pedro Mª Otañok aldareratutako Zizurkilgo Errekalde jaiotetxaurreko intxaurrondoaren (*Juglans regia*) itzala eta Argentinako panpan herriminez laztantzen zuen onbu (*Phytolacca dioica*) haren azala? Auskalo!

Ondo nor izanagatik Lizardiren fagadiko edo Emeterio Arreseren loretik edo Salvatore Mitxelenaren paradisu-ko eme jaupazaleen errezoek ere ez dituzte salbatuko.

Arratsean, euripeko pasean, San Esteban ermita baten aldameneko Elizondo baserrian, harresitxo baten babesean landare muintegi dotorea topatu dut. Intxaurrondoren bat, sagarrondo (*Malus x domestica*) franko. Lehengo urtean txertatu eta itsatsitakoak, norabait eraman eta behin betiko bizilekuan aldatzeko zain, batzuk eta amaitu berria den ilbeheran txertatutako ugari. Hauen artean bik adar arraro bana. Inguratu eta txertoan erantsitako mentuen artean gurutzeak eginda dauzkate. Jaungoikoak baino sestratzailearen trebeziak eta fedek gehiago lagunduko diote bai arbola hauei. Sortu berri dituen artistarentzako izango dira bai nor, edozeinentzako landare sastar besterik ez diren sagarrondo berri hauek. Ala danbolin-sagarrarenak ote dira mentuak?

Indigaztaina gaitza zerutik ikusita; behean Anne Frankek ganbarako leihotik zuen ikusmira.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa **Soluzioak** **Zerbitzuak**

Erremintak

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Non dago maitagarri berdea?

SUITZA, 1907. Absenta debekatu zuten likore horren jaioterrian. Neurri bera ezarriko zuten gero Italian eta AEBetan. Eta, azkenik, Frantziara 1915ean iritsi zen debekua.

XVIII. mendean Pierre Ordinaire mediku frantziarra Suitzako monasterio batera iritsi zen eta bertan sendatzeko hainbat edabe egin zituen. Horien artean, asentsio-belarrean oinarritutako *elixir de absinthe*. Diotenez, Ordinaire hil zenean, neska-meari utzi zion errezeta. Honek Henriod ahizpei utzi zien gero formula, eta bi ahizpek, azkenik, Dubied izeneko gizon bati saldu omen zioten errezeta 1797an. Dubiedek, bere suhi Henri-Louis Pernod-ekin batera, lehen absenta fabrika sortu zuen: Pernod likore-destilategia jaio zen.

Lehen aldia zen abstenta komertzializatzen zutela. Baina askoz lehenago *Artemisia absinthium*en erabilera zabaldua zegoen. Papiro egiptiar batean aipatzen dira belarraren bertuteak, eta Hipocrates eta Galenok ere goraipatu zituzten osasunari dakartzion onurak.

Pernodek merkaturatu eta urte gutxira absenta bohemiaren sinbolo bihurtu zen. XIX. mende amaierako Parisko abangoardia artistikoaren edari kuttuna zen; Degasek bere koadroetan pintatu zuen eta Toulouse-Lautrec-ek cognac-arekin nahastu zuen "Lurrikara" asmatzeko. *Fée verte* esaten zioten, maitagarri berdea, maitagarriek

Absenta iragartzen duen XX. mende hasierako afixa. Urte gutxi geroago debekatuko zuten likore berdea.

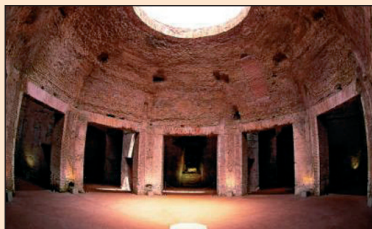
bezala sendatu eta, gainera, inspirazioa erakartzen zuelako. Eta soldaduei adorea ematen zien, infekzioak sendatzeaz gain; horregatik zabaldu zen hain azkar absentaren kontsumoa Frantziako armadan. Aljeriako gerran (1844-1847) eta Prusiaren aurkakoan (1870-1871) soldaduei absenta edatea gomendatzen zieten, eta gatazka amaituta, etxera itzuli eta likore berdea edaten jarraitu zuten.

I. Mundu Gerran, ordea, absenta debekatu egin zuten, soldaduak koldartzen omen zituen eta hari egotzi zizkieten Frantziako ejertzitoaren hainbat porrot. Absenta aberriaren aurkakoa zen. Lehen zaurituak sendatzen zituen edabe horrek, soldaduak pozoitzen zituen orain.

Egia da asentsio-belarrak, dosi handietan hartuta, haluzinazioak sortzen dituela eta garunean kalteak eragin ditzakeela. Eta egia da, halaber, *fin de siècle*ko artista asko osasun egoera tamalgarrian hil zirela. Baina kontuan hartu behar da beste edari alkoholiko eta substantzia —haxixa, laudanoa, opioa...— batzuk ere kontsumitzen zituztela, eta sifilia eta beste gaixotasun batzuk ohikoak zirela euren artean. Absenta ez zuten debekatu osasunarentzako mehatxua zelako, batzuen negozioa arriskuan jartzen zuelako baizik. 1910ean Frantzian 36 milioi litro absenta edan zituzten. Ardogileek, konpetentziaren beldur, maitagarri berdea deabru bihurtu zuten. ■

ARRASTOAK

DOMUS AUREA berriro bisita daiteke Aste Santu honetan. Baina Neronek Erroman eraiki arazi zuen etxera sartu nahi due-

nak kaskoa jantzi beharko du. Eraikina egoe-ra kaxkarrean dago aspaldian, hezetasun arazoak direla eta. Dena den, arduradunek berritze lanak amaitu baino lehen ateak berriro irekitzea erabaki dute, turistentzat arrisksua izan badaiteke ere.

LEONGO KATEDRALA bisitatu nahi duenak ere kaskoa jantzi beharko luke, berriki bi gargola jauzi baitira XIII. mendeko hareharrizko fatxadatik. Datozen sei urtee-

tan instituzioek 11 milioi eta erdi euro aurreikusi dituzte berritze lanetarako. Baina, adituen esanetan, kopuru hori ez da nahikoa, eta erakundeek ahalegin handiagoa egin beharko lukete gotikoaren harribitxia luzaroan egoera onean gorde nahi badute.

Botoak nola kutxen geroa hala

ARGAZKI PRESS/M. V.

ARGAZKI PRESS/GARI GARAIALDE

ARGAZKI PRESS / RAUL BOGAJO

BBK (Bizkaia), Kutxa (Gipuzkoa) eta Vital Kutxa (Araba) bakoitza bere lurraldean zein lurraldetik kanpo ari da hedatzen. EAEko finantza erakunde horien etorkizuna, hau da, bakoitzak bere aldetik jarraitu edo elkartu, udal eta foru hauteskundeetan baita dago.

DANIEL UDALAITZ

HIRU AURREZKI KUTXEK duela bi urte ofizialki bat egingo zutela iragarri zuten eta arrazoi politikoak medio, gelditua eta zapuztua geratu zen prozesua. Bategiteari bultzada berria eman, edo bakoitzak bere bideari segi, maiatzeko hauteskunde-tako emaitzen baita dago. Izan ere,

aurrezki kutxa horiek bakoitza bere herrialdeko alderdi politikoek gobernatzeko dituzte.

Bitxia da: bien bitartean, azkeneko bi urte hauetan, kutxa bakoitza bere probintzietatik kanpo hedatu da eta hedatzen ari da, baita bizilagun dituen kutxen probintzietan ezar-

tzen ere. Horrek urratu egiten du elkarren merkaturak errespetatzeko beti mantendu izan duten politika. Gainera, Nafarroako Aurrezki Kutxak (CAN) ere, beste hiru kutxe-kin bategite prozesutik kanpo egon arren, hedatze prozesua abiatu berri du.

Lau kutxek hedatzen jarraitzen dute

Lau kutxek 1.300 bulego dituzte eta sare horretatik 540 baino gehiago daude, gaur egun, bere lurraldetik kanpo. Nafarroako Aurrezki Kutxaren (CAN) erabakia deigarria da, izan ere EAera hedatu da lehen aldiz, eta 2008rako 50 bulego izatea aurreikusi du. Hala, 2008an, CANek 232 bulego edukiko lituzke Nafarroatik kanpo, eta ia 200 inguru, Nafarroako Foru Erkidegoan.

BBK-k 385 bulego zituen 2006 amaieran: 240 Bizkaian eta 145 bere lurraldetik kanpo. Aurten 45 bulego

zabaltzea aurreikusi du. Horietatik bat Nafarroan zabalduko du, 16 Andaluzian, 12 Levanten, eta beste bat Kantabrian. Kutxak 278 bulegoko sarea zuen 2006an; horietatik 145 EAetik kanpo, bost Frantziako Estatuan, eta aurten bertan beste 50 bulego zabalduko dituela iragarri du. Azkenik, Vital Kutxako sareak 99 bulego ditu Araban eta 22 bere lurraldetik kanpo. Aurten bertan bulego berriak zabaltzeko asmoa du Iruñean, Zaragozan, Burgosen, Toledon, Guadalajaran, Parlan eta Gasteizen eraikitzen ari diren hiru auzotan.

Kutxak alderdi politikoen kontrolpean

Egungo legediaren arabera, alderdi politikoei, Foru Aldundietan eta udaletan daudenek erabakitzen dute, finean, aurrezki kutxa bakoitzaren etorkizuna. Orain arte bategite prozesua gauzatu ez bada, horrexegatik izan da, erakundeak kontrolatzen dituzten alderdi politikoen artean ez delako akordiorik izan. Nahiz eta, oro har, ikuspegi tekniko, ekonomiko eta finantzariotik Aurrezki Kutxen bategitea aukera egokiena, koherentea, are errentagarriena izan, irizpide politikoei galarazi dute bategite prozesua gauzatzea.

Laburbilduz, EAJ, PSE, EA, EB eta ezker abertzalea, bakoitza bere ñabardurekin, bategitearen aldekoak izan dira eta badira; PP, aitzitik, kontra agertu da. Eta PP da, egundaino, Arabako Vital Kutxaren zuzendaritza organoak kontrolatzen dituen. Datozen udal hauteskundeetako emaitzengatik PPK Vital Kutxaren kudeaketa kontrolatzeari utziko balio, eta beste herrialdeetan egungo indar erlazioa mantenduko balitz, bategite prozesuak bultzada berria jaso lezake berehala, eta aukera legoke epe motzean EAerako kutxa bakar bat lortzeko eta kutxa hori Espainiako Estatu finantza erakundearen artean aurreko lerroan jartzeko.

Alferrik galdutako bi urte

Duela bi urte iragarri zuten ofizialki, hiru presidenteak han

PPk, Arabako

Vital Kutxa

kontrolatzen duen

alderdiak,

Kutxa eta BBKrekin

bategitearen kontrakoa

izaten

jarraitzen du

zirela, EAEko Aurrezki Kutxen bategite eta integrazio prozesua. Egungo marko juridiko politikoa eta indar banaketa dela eta, hasierahasieratik baztertu zuten Nafarroako Aurrezki Kutxa bategite prozesu horretatik. Azken urteotan, lau Kutxen artean izan dira akordio batzuk, baita sinergia gisako batzuk ere —Hego Euskal Herriko Aurrezki Kutxen Federazioko kide dira Nafarroakoa eta EAEko hirurak—, eta nork bere probintzian lan egiteko elkarrenganako errespetua ere gorde

Olaizola
SAGARDO NATURALA

TOLARE

Olaizola anaiek egina
Tel.: 943 33 67 31 - 690 69 84 84
(Osiñaga Auzoa, 38 - HERNANI (Gipuzkoa))
Aste Santuan irekita • Apirila bukaera arte irekita

Lauen irabaziak

2006an Hego Euskal Herriko lau kutxek 640 milioi eurotik gorako irabazi garbiak izan zituzten guztien artean. BBK-k 251 milioi euro irabazi zituen, 2005ean baino %26,7 gehiago; Kutxak 194,2 milioi euro irabazi zituen, %10,3 gehiago; CANek 140,8 milioi euro, %31,2 gehiago; eta Vital Kutxak 61,5 milioi euro, %10,2 gehiago.

da. Hori guztia apurtu egin da azken aldian, eta denak ari dira hedatzen aukera handienak dituzten lekuan, nahiz eta ondoko kutxaren herrialdean izan.

Aurreko urtean, behin eta berriro entzun genituen bategitearen aldeko jarrera duten euskal Kutxetako presidenteen adierazpenak; "prozesuak indarrean dirauela" nabarmendu zuen adibidez Xabier Irala, BBK-ko presidentea. Bategitearen ondorio ekonomikoei buruz eginiko azterketa tekniko batek dioena aintzat hartuta, "orain kutxa bakoitzak duen balioa batuta baino %50 balio handiagoa izango lukete hirurak bat eginda baleude". Gregorio Rojo Vital Kutxako presidentea EAEko eta Nafarroako gainerako kutxekin aliantza estrategikoak lortzearen aldeko interesa azaldu zuen, baina segituan, batzarrak baztertu egin zuen integrazio egitasmoa. Hurrena, Carlos Etxepare Kutxako presidentea zera adierazi zuen: "[hiru Kutxen bategiteak] beste maila batean jokatzeari ahalbidetuko liguke, Champions-en". Aurretik, BBK-ko presidentea esan omen du euskal Kutxen elkartzea aurretik zehaztuko dela. PPko Arabako diputatu nagusiak berehala gaitzetsi du aukera hori. ■

06
07

BILBAO ORKESTRA SINFONIKOA

Zuzendari Titular eta Artistikoa / Director Titular y Artístico, Juanjo Mena

APIRILA • ABRIL 12 - 13

Udaberriko kontzertua • Concierto de primavera
Colaboración BOS•Guggenheim Bilbao Lankidetzatza

H. Villalobos: Uirapuru

H. Villalobos: Concierto para armónica y orquesta

P.I. Tchaikovsky: Sinfonía nº 1 en Sol menor, op. 13

Gianluca Littera, harmonika/armónica

John Neschling, zuzendaria/director

Armónica Vs Orquesta según Villalobos

Informazioa / Información

ordutegia / horario
20:00
T. 94 40 35 205
www.bilbaorquestra.com

lekua / lugar
Palacio
Euskalduna
Jauregia

prezioak / precios
24,00 € 12,00 €
gazteak / jóvenes (-27)
7,50 € 4,00 €

Babeslea / Patrocinador

BBKren Gorria baldin baduzu, sarrerak 2€ eta abonak 30€

BBK26-

Si tienes la Roja de BBK, entradas 2€ y abonos 30€

Xabier Ezeizabarrena

«Odon Elorzaren udal proiektua agortuta dago»

Madril, 1970. Hogei urtera arte Madrilen bizi izan zen, Erresuma Batuan ere bizitakoa da. Donostiarra da alabaina. Euskara helduaroan ikasia –elkarrizketa euskaraz egin dugu–, ingelesa eta frantsesa ondo baino hobeto dakizki. Zuzenbidean doktorea. Ingurumen arloko abokatua da. Besteak beste, *La ciaboga infinita* liburuaren (euskal auziaren ikuspegi politiko-juridikoa) egilea da. EHuko irakaslea. EAJko zinegotzia eta alderdi honetako hautagaia Donostiako Udalerako.

Donostiako udalgintzaz eta maiatzeko hauteskunderaz jardun dugu Xabier Ezeizabarrenarekin. Bake eta normalizazioaren prozesuan udalek duten garrantzia azaldu digu abiapuntuan: “Ibarretxe lehendakariak garbi adierazi duenez, bake eta normalizazio prozesua politikarien esku soilik izatea ez da egokia. Gizarteak prozesuan parte hartu behar du udalen bitartez, Ibarretxek proposatu bezala”.

Donostiako Udalean ordea, lehen-dakariaren ekimenak ez du aurrera egin: “Odon Elorza alkatea oposizioaz kexatzen da. PP, EA eta EAJ bat gatozela dio berak. Aldion PSEk eta PPK lehendakariaren proposamenaren kontra bozkatu dute elkarrekin. Gai honetan argi ageri da oposizioa zein den”, diosku Ezeizabarrenak

EAJko Ramon Labaien eta EAko Xabier Albistur alkate izan ondoren, ez da alkate abertzalerik izan Donostian. Xabier Ezeizabarrenak alkate izateko aukerarik bai?

Gure ustez bai. Azkeneko inkestaren arabera (*El Correo* agertua) Donostian eserlekuak irabazten dituen alderdi bakarra EAJ da. Orain 5 zinegotzi ditugu eta inkestak 7-8 ematen dizkigu. PSEk ez du gora egiten, izatekotan behera, PPK bezalaxe. EAri 1 edo 2 ematen dizkio inkestak. Datu hauek, artean, Batasunaren parte-hartzea zehaztu gabe dagoelarik.

Elorza udalean finkatua da, hala ere. Odon Elorza lehen legealdian alkatea izan zen, baina Albisturrek irabazi

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

zuen EAren izenean. Elorza EAJren sostenguz atera zen alkate. Bigarren legealdian ere (1995ean) ez zuen irabazi, Mayor Orejak baizik, baina ituna medio aurrera egin zuen. Hirugarrenean nagusitu zen (1999an), eta 2004an EAJk baino zinegotzi bat gehiago atera zuen, besterik ez. Donostiako Udalaren osara konplexua da. Odon Elorzari ardura erabatekoa onartu behar zaio: gauza batzuk ongi egin ditu, beste batzuk ez hainbeste. Herritarrek baina, aldaketa nahi dute eta aukera bakarra EAJ da.

Zer balorazio egiten duzu Odon Elorzaren gobernuaren aldia?

Azken legealdian, bere gobernuaren lana pobre samarra da, Donostian ez da ezer berririk egin. Begiratu ditza-gun Gasteiz, Iruñea, Bilbo, Baiona, Bordele, Madril edo Santander hiriak –Bartzelona zer esanik ez–, hiri horiek oso azkar ari dira aldatzen, berritzen, egokitzen. Donostia aldiz, betikoan dago, edo beti izan ditugun eztabaidetan ari gara, oso zaharrak.

“EAJk 5 zinegotzi ditu eta inkestak 7-8 ematen dizkigu, EAri 1-2. PSEk ez du gora egiten, izatekotan behera, PPK bezalaxe”

Sozialisten politika ez da aurrerakoa, kontserbadorea baizik.

Zertan funtsatzen duzu hori?

Alegia, egiten duen politika boterea kontserbatzeko da. Etxebizitzaren politika esaterako, Donostian porrota da –beste tokietan ere bai, baina hemen bereziki–, auzoetako egoera txarra da oso, ez dute erdigunearekin zerikusirik. EAJk arlo horretan zer edo zer egitea eta aldatzea dagoela uste du, ideia berriak eta sortzaileak behar ditugu hiri honetan eta gure udal proiektuan aztertuta daude. Elorzak txirringentzako bide gorria egin duela dio. Hoge kilometroko bide hori alkate baten *bagagea* bada, eskasa, ezta? Odon Elorzaren proiektua agortuta dago.

Etxebizitzarena bitxia da, PSEk EBren sostengua dauka udalean, eta EBk sail hau kudeatzen du EAEko Jaurilaritzan.

Elorza hamasei urtez alkate izan ondoren, Donostiako etxebizitzaren egoeraren ardura PSErena eta Elorzarena da. Bestelako politika egin behar zuen, ezberdina, eta ez du egin.

Hala nola?

VPO (Babes Ofizialeko Etxebizitzak) asko egiten ari dira, auzo guztietan. Baina biztanleriaren kopurua ez da igo, eta aldi berean orubeak gutxitzen ari dira, lurren artifizialtasuna eta espekulazioa izugarria da Donostian. Hiri barneko etxeen prezioa, batez beste, Madrilen edo Bartzelonan baino garestiagoa da. Ezin da esan Odon Elorzak etxebizitza politika aurrerazalea egin

duenik, pertsona guztien eskubideak betetzen ari direnik, alegia.

Baina alkateak ez du udal batzarraren gehiengo osoa, politika honek oposizioaren sostengua izan du, nolabait.

Bai. Donostiako udal politika konplikatua izaki, alkateak EAJren, EAren, baita PPren oniritzia izan du. Elorzak behin eta berriro blokeoa aipatzen du, baina ez da halakorik. Hirigintzako espedienteen %70ak aurrera egin du.

Orduan?

Etxebizitzaren politika sustatzen lagundu dugu alkatea, beste gauza bat da berak nolako kudeaketa egin duen. Etxebizitza publikoaren kudeaketa zehaztu beharra dago, hemen ez baita etxebizitza publikoa egiten ari, promozio publikoa baizik. Eta VPOk ez du promozio publikorako politika egiteko izan behar. Txipa aldatu behar da, Europako hainbat herrialdetan –Frantzia, Holanda, Austrian...– bezala, benetako parke publikoa egin behar da hemen ere. Administrazioak, Eusko Jaurlaritzaren bitartez, egiten dituen etxeen emakidak edo kontzesioak alokairu moduko bat izan behar du jen-

dearentzat, ongi aztertuta, norberaren baldintza ekonomikoen arabera. Alokairuan emanda, baina titulartasuna administrazioarena delarik. Udal honen politikaren arabera VPO etxeak zozketa bidez eman ohi da, eta hori ez da bidea ez bidezkoa.

“Donostia betikoan dago, edo beti izan ditugun eztabaidetan ari gara, oso zaharrak. Sozialisten politika ez da aurrerakoa, kontserbadorea baizik”

Zer balorazio egiten duzu EAJk egindako oposizio lanaz?

Arduraz egindako oposizioa da, batzuetan malgua bestetan tinkoa. Hau da, alkateak osoko bilkuraren aurka egin duenean, oposizioaren gehiengoak ez dugu onartu jarrera hori. 2006an 26 akordio onartu ziren osoko bilkuran eta ez dira bete. Areago, alkateak dienez berauek ez bete-

tzeko konpromiso politikoa hartu du. Odon Elorzari besteen kontra gobernatzea gustatzen zaio, eta hori ez da ona ez normala demokrazian.

26 akordio, zein esparrukoak?

Adibidez, etxe honetako komunikazioari buruzko ordenantza bat akordatu zen gehiengoaren baietzarekin. Alabaina, hauteskunde kanpainarako alkatearen ideiak jasoko dituen 80.000 ale zabalduko dira, eta agerakaria ez da Udalaren ordenantza barruan. Gure lema udal politika akordio bidez garatzea da, baina Elorzak ez ditu ezta berak agindutako akordioak ere betetzen.

Elorzak Jaurlaritzaren kolaborazio eza kritikatu izan du, berak Donostiarako duen garraio eredua garatzerakoan.

Hori ez da egia, eta are gutxiago garraio politikan. Udal proiektu estrategikoan tranbia arina dago, Eusko Jaurlaritzak tranbia arina jarri nahi du Donostian, baina Udal gobernu honek ez dago akordiorik alkateak nahi ez duelako. Alderantziz, oztopoak jartzen ari da. Bere politika oinezkoentzako bideak egitea da. Galtzadak gutxi-

EA-EAJ koalizioko independentea

EAJ ETA EAREN ARTEKO AUKERAZ. Independentea hasi nintzen EAJ-EA koalizioan, baina proposamena EAJko Roman Sodupekin egin zidan. Gero EAJ bereiz aritzea erabaki zuen.

JON JAUREGIREN AFERAZ. Jon Jauregi ezagutzen dut, ibilbide luzea eta zuzena egin du politikan, horrelako pertsona ez da nolanahi errealizatzen. Ausarta izan da, bere ondarea gardentasunez azaltzeko prest. Batzuentzat ez da nahikoa izan eta hautagai izateari utzi dio. Jarrera horrekin bere kategoria politikoa agertu du, ezohikoa politikagintzan.

JON JAUREGIREN ONDAREAZ. Bere ondarea duen pertsona batek zer-nolako politika soziala egin dezakeen galdetzen

didazu? Ondarea izatea zer den aztertu eta definitu behar-kon genuke. Batetik, kredituak ditu, horiek ez dira ondasunak. Bestetik ondarea nondik heldu zaion. Ondasunen gainean luzez eztabaidatu daiteke, bere ondasuna den, familiarena den. Funtsezkoa gardentasuna da, eta berak hori erakutsi du. Helburu nagusia EAJren aurka jotzea izan da.

IMAZ VS. EGIBAR. EZEIZABARRENA NON DAGO? Ezeizabarrena pertsona berria da alderdian. 2005ean kide-tu nintzen. Erdian nago, nolabait esanda. Josu Jon Imazekin harreman ona daukat, baita Joseba Egibarrekin ere. Biek bat egiten dute Donostian egin behar dugun politikarekin.

tzea ondo da, baina tamainan. Bestela, horrek oztopoak jartzen dizkio garraio publikoari, oinezkoentzako gero eta bide gehiago egiten baduzu tranbiari bidea ixten diozu. Odonek ez du tranbia nahi, Bilbon edo Gasteizen bezala.

Zaborra tratatzeko alternatiba guztiak aztertu al dira sakon?

Azterketak egin —eta egiten ari— dira. Gipuzkoan —Estatuko puntan dago— zaborren %35a birziklatzen da, ehuneko hori ez da Katalunian ez Madril-en egiten. Baina ez da nahikoa, eta hondakinen zaborte-gia hor dago [kiratsa botatzen duen San Markosekoa] eta errauskailua beharrezkoa da. Inguru-men baldintzak betez gero, jakina.

Badago oinarritzko osasun segurtasuna betetzerik?

Prozedurak betetzen badira, badago. Ez badira ingurumeneko baldintzek eskatzen dutena betetzen ez da egingo. Baina kontua ez da hori, gaia teknikoki konplikatu izan arren, gaia politikoa da. Kontua da, alkatea udaleko ordezkari-ekin zein gainerako erakundeekin nahiz herritarrekin jolasten ari dela, borroka batean sartu da: “Donostiara-ko badugu beste alternatiba hau” esatea zeukan alkateak, baina ez du ezer esan, ez egin ere. Eta eskumena berea da.

Kontuak kontu, azkenean Zubietan eraikiko bide da errauskailu-plant-a.

Jaur-laritzak eta Diputazioak kokapen hori egokit-zat jo dute. Irtenbide baka-rra txosten hori babestea da, baldin eta arau teknikoak eta legearen arabera-ko prozedurak betetzen badira, noski.

Hiritar talde bat kontra azaldu da.

EAJren udal taldea Zubietako herri-tarrekin lekua ikusten egon zen. Onartzen dut, jende batzuentzat eta bereziki usurbildarrentzat ez dela irtenbide ona. Baina inork ba al du irtenbiderik, edo irtenbide hobeago-rik? Jar dezala mahai gainean.

Herri kontsulta egin beharko litzateke, beharbada.

Kontsulta egin beharko litzateke ara-zoari irtenbide bat emate-ko, baina kontsulta egiteak ez du irtenbiderik eskaini-ko. Orain dela hiru hilabete hiri honek ez zekien bere hondakinak nora bidali. Ingurumenaren arabera-ko egoera egokiena nahi dugu, baina zaborra gainetik ezin kenduz bizi gara, eta egu-neroko bizitza antolatze-ko bitarteko bat behar dugu. Zaborra ere gure inguru-menaren parte da.

AHT dela kari, Itsasond-on izan zinen. Blog batean ira-kurri dut Nuria Lopez de

“Iraganeko karlisten eta liberalen arteko borroka edo elkarren kontrako sentimendu hori gainditu behar dugu gipuzkoarrok”.

EAJko alkategai yuppiea

Xabier Ezeizabarrena: EAJko yuppiea, progrea...

Politikagintzan jende berria behar zela, eta hartara politikan hasi ere. Komeni da hala ere, oreka mantentzeko, lehenagoko eta datorren jendearen arteko harremanei eustea, EAJn nahiz politikan, oro har. Gazte berriak heldu gara, abertzaletasunaren ideia irekiekin ari gara lanean.

Bizikletaz zabiltza hirian. Odon Elorzari itzala egin nahian edo? Alkatea izateko beharrezkoa, antza.

Hori bakoitzaren aukera da. Kalapieko kidea naiz duela hogeit urtetik. Txirringaz ibiltzen naiz Donostian, ahal duduan neurrian, baita trenez ere.

Ekainaren 23an Rolling Stones izanen da Donostian.

Ondo litzateke alkate bezala kontzertuan egotea, ezta? Edozein kasuan berria ona da, nahiz eta guk ez dakigun gauza handirik, prentsatik esan zaiguna besterik ez. Rolling Stones nire gustuko taldea da, baina ez da lehen-lehenetakoa.

Xabier Ezeizabarrena alkate eta Real bigarren mailan.

Bazkidea naiz, eta zalea. Depresio moduko bat sartu zaigu jada, larria da egoera eta bertatik ateratzea zaila, baina bizitzak jarraitzen du eta lanean segitu behar da.

Gereñu sailburuaren ordezkari gisa aritu zinela. Ez bide zenituen konbentzitu bertakoak.

Eta Alegiara ere joatekotan nago. Baina zergatik doa Ezeizabarrena? Inor ez delako joateko prest. Gainera, ni ez nintzen inoren ordezkari aritu, nire izenean baizik, nire iritzia eman nuen. Eta gero blogean [Goierriko AHT Gelditu! Elkarlanaren bloga] nik esandakoa desitxuratu dute. Horrek herri honetako sektore batzuen jarrera agerian uzten du. Aretoan 300 lagun inguru ziren, eskualdeko herrien ordezkaritza esan daiteke, inor ez zen AHTren aldekoa. Ados. Gipuzkoan desadostasun handia dago gai honetan, baina teorian edo hitzetan, praktikan ordea, herritar horiek gehienak autoz datoz Donostiara. Hitzaldi hartara trenez joan zen bakararra, nik dakidala, ni izan nintzen. Jokabide bikoitza dago hemen: A-15 autobidearekin izan zen iskanbila gogoratzen duzu? Nor joaten da egun Iruñera Azpirozetik? Galdera da: non eta nola bizi gara benetan?

Argudiatu AHTren beharra.

AHT egitearen aldekoa naiz. Herri honek tren sare berria behar du, AHT barne. EAEko hiriburuak 35 minututan lotzeko, baita Iruñea edo Baiona ere. Herri honetako sektore batzuek egitasmo hauen aurka jotzen dute, askatasun osoa dute baina objektiboki landuz gero, aztertu beharreko proiektua da: oraingo egoeran segitzeak zer ekarriko duen edo ez duen ekarriko. Egoera latza da errepideetan, tren sarea ere zaharkitu da. AHT beharrezkoa ikusten dut, zertarako den ondo

zehaztua eta aldiriko trenekin uztartua. Printzipioz, ibilgailu pribatuaren erabilera apalduko da, baita CO₂ren emisioak ere. AHT funtsezkoa da herri honen eraikuntza nazionalerako, Iparraldeko eta Nafarroako herritarrekin lotzeko. AHTren bidez euskaldunok Europan jarriko gara. Donostiatic Bordelera ordu erdian, bost ordutan Parisen eta hirutan Madril. Bistan da kostuak badirela, ingurumenean eta ekonomikoak. Desjabetuak diren pertsonentzako kalte ordainak behar direla? Bai. Ados. Euskal Herria munduan jartzearen ordaina da.

**“Jokabide bikoitza dago:
A-15 autobidearekin
izan zen iskanbila gogoratzen
duzu? Nor joaten da egun
Iruñera Azpirozetik? Galdera
da: non eta nola bizi gara
benetan?”**

Pasaiako portuak ere munduan jarriko al gaitu gipuzkoarrok?

Bai, lagundu du. Pasaiako kanpoko portuaren proiektua ondo aztertu behar da. Ni, aldez aurretik, badiako egoera txarrak kezkatzen nau, Gipuzkoako leku ilunena baita.

Zer egingo zenuke bertan?

Londresko Docklands-en edo Cardiff-en egindakoa. Lehen Pasaiako oso antzekoa da, portua eta nasak egoera oso txarrean zeuden. Duela hamabost urte antolatuta zuten: etxebi-

zitzak daude, zerbitzuak, aktibitate asko. Hiri txikia bihurtu da itsas eta ibai aldean, itsas giroa mantenduz.

Zer izan behar du Donostiak gipuzkoarrentzako eta zer Gipuzkoak donostiarentzako?

Gaur egun gai honi buruz dagoen ikuspegia zaharra da eta gainditu beharko genuke. Hau da, iraganeko karlisten eta liberalen arteko borroka edo elkarren kontrako sentimendu hori gainditu behar dugu gipuzkoarrok, bizirik dago-eta neurri batean: Donostia liberala eta Gipuzkoa karlista edo abertzalea delakoa, alegia. Ez da ona gipuzkoarrentzat ez donostiarrentzat. Donostia hiri zoragarria da, baina ez dauka pisu ekonomikorik. Iparraldera, Akitaniara edota Frantziarako atea da, abantaila hori du, irudi ona du kanpoari begira, baina atzean Gipuzkoako gizartea dago: Bergara, Oñati, Eibar, Arrasate, Azkoitia, Azpeitia... Indar ekonomikoa bertan dago eta bi aldean harremanak areago sendotu behar ditugu. Esaterako, Bilbok Bizkaian pisu handia du, eta bizkaitarrek Bilbo bere hiritzat daukate erabat.

Donostia-Baiona hiriaren garaian bizi gara, antza, baita Euskal Hiriaren garaian ere.

Bai, baina teoriaren garaia joan da, hiri praktikan egin behar dugu eta horretarako azpiegiturak eraiki: trenbidea, kasu. Baionara erraz iritsi eta unibertsitateak elkarrekin garatu, Gasteiz, Donostia, Bilbo eta Iruñea bitarte, eta euskaraz, gaztelaniaz eta frantsesez —berau irakaskuntzan berreskuratzu— biziko den hiria eraiki. ■

A ereduko malabaristak

Ikastetxe galanta da Casa Nostra-Gure Etxea San Adrianen (Nafarroa). Egoitza ez ezik, hainbat metro koadroko parkea du. Herriaren bihotz eta birika omen. Leku zoragarria garai bateko ikastetxea biziberritzeko. Orain hamalau langile eta 70 ikasle dira. Borroka horretan da Jose Mari Rekarte euskaltzalea.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Zaldi Ero

“SAN ADRIANA ETORRI BEHAR DUK!

Hango berri kontatu behar diok irakurleari! Laguntza ere behar diagu. Hartuko al diguk laguntza bonuren bat? 120 euro urtean”. Jose Mari Rekartek ez du atertzen. Entusiasmoa ere ez du auzoan. Ezinak ere aldean, sarri askotan. Euskara du lanaren ardatz. “Euskararik gabe kito gara euskaldunak!”. Gogo horixe buruan hartu eta dabil munduan. Arabar Errioxako ikastolak sortzen hamaika lan egin zuen garai batean, eta San Adrianen da gaur egun, bestelako proiektu bat duelarik eskuartean: Casa Nostra-Gure Etxea du izena. 2000. urtean hasi zen abentura...

Garai bateko ikastetxea abiapuntu

San Adrianen bertan hitzordua egin eta ikastetxean elkartu gara. Zain dugu Jose Mari Rekarte, zuzendaritza bulegoan. Jarri gara eta hizketan hasi da, kontari. “Bi lagun ginen, Nafarroa aldera etorri ginenak. Zerbaiten bila ari ginen, jakina. Kezka genuen. Euskararena. Ez genekien zer eta nola, baina euskararen alde zer edo zer egin nahi genuen Nafarroan. San Adriana etorri eta ikastetxe hau ikusi genuen, eta zenbait emakumezko, beren umeak hona zekartzatela. Hamar bat ume, hamabost gehienez. Gauza handirik ez. Txirrina jo eta andereño bat azaldu zitzaigun: Manuela Esparza. Erlijiosoa. Parroki Langileen Institutu Sekularrekoa. Ez dira mojak, sekularrak baizik. Banyolesko (Girona) Magdalena Aulina izan zen institutuaren fundatzailea.

A ereduko eskolan euskara, gaztelania eta ingelesa proportzio berean irakasten dituzte.

Guk ez genuen itzulingururik ibili. Zuzen adierazi genion asmoa: ikastetxea indarberritzea”.

Garai batean, 50eko hamarkadan, hamalau urte bitarteko neska-mutlak izan ziren ikastetxean. Eskola publikoak bezerorik gutxi zuen sasoiko kontuak. Orduan ikastetxe haxe zen herriko eskolarik handiena: bokazio asko zituzten, jende asko, eta indarra, “guk atzera abiara zi nahi genuela esan genion, baina poliki-poliki, gauzak ondo eginez. Haiek, pentsatuko zutela. Telefonoak bata besteari eman eta hitz egitekotan geratu ginen. 2000ko martxoan izango zen hori. Eta hitz egin

genuen. Eta aztertu genituen aukerak. Adibidez, herriak aukera handiak zituela ikusi genuen. Industrialde indartsua du, eta diru asko. ‘Kostako zaigu, baina ikastetxe on bat egingo dugu, kalitatezkoa’, esan genion geure buruari”. Calahorrara ere joan ziren, San Adriandik zazpi kilometrora baitago. Errioxakoa, hoge mila laguneko herria da, ikastetxe pribatuak ere badituen. San Adriango zenbait jendek seme-alabak Calahorrara bidaltzen zituela ikusirik, horrek are aukera handiagoak ematen zizkion Rekarteren proiektuari. “Eragozpen bat genuen: euskara eskaintzen genuen, eta hori

askok ez zuen begi onez ikusten”.

Euskara, erdi ezkutuan

Rekarteren aldetiko arrangurarik handiena, berriz, horixe izan: hizkuntza! Gure hizkuntza-ren alde Nafarroan jardun nahia zuen hark helburu. “Instituto sekularrekoei ere horixe esan genien, alegia, euskara eta gaztelania nahi genituela ikastetxean. Haiek, berriz, horrela ez genuela hemen ezer lortuko. Guk, herriko eskola publikoan bezala jardungo genuela, non euskara hautazkoa den. Gozo-gozo jardungo genuela”. Martxoan hitz egin, eta irailean martxan zen ikastetxea. 0 eta 3 urte bitarteko haurrak hartu zituzten, geroko asmoak gogoan: 6 urte bitartekoak ere bertan hartzea. Hizkuntza planteamenduak zekarkien koska modu sui generis batean leundu zuten. “Euskara eta gaztelania ez ezik, ingelesa ere erakutsiko genuela zabaldu genuen. Alegia, ikastetxe cleaniztuna izango zela, gurasoek euskara txartzat har ez zezaten. Eta, esan dudanez, euskara hautazkoa izango zela, eskola publikoan bezala”. Horrela saldu zieten ikastetxe berriaren asmoa herriko gurasoei. Ikastetxea abian da harrezkero.

Gaur egun, Gure Etxea A eredu-ko ikastetxea da Nafarroako Hezkuntza departamenduaren arabera. Horixe bera lortzea ez da gauerdiko eztula. “Ikastetxera datozen guraso guztiek agiri bat sinatu behar digute Hezkuntza departamenduaren aginduz, beren haurrei euskaraz ikasteko baimena ematen dietela esanez. Ingelesa ikasteko, aldiz, ez da horrelako betebeharririk. Are gehiago, A ereduari, ingelesaren irakaskuntzak euskararenak baino ordu gehiago ditu”. Eredua gaunditzeko bestelako

Jose Mari Rekarte, Gure Etxea eskolaren sortzaileetakoa da.

itzulinguru bat asmatu behar izan zuten Gure Etxean bertako zuzendaritzak eta guraso elkarteak. “Ikastetxea zuzentzen duen Arreso elkarteak eta guraso elkarteak dugun akordio pribatuaren arabera, ingelesez, gaztelaniaz eta euskaraz irakasten dugu, heren banako proportzio-

**“Ikastetxera datozen
guraso guztiek agiri bat
sinatu behar digute, beren
haurrei euskaraz ikasteko
baimena ematen dietela
esanez”**

JOSE MARI REKARTE

an. Gure helburua da haurrak 12 urte betetzen ditueneko, hiru hizkuntzak jakitea. EAEn ikusi dugunez, euskara eta ingelesa indartu behar dira, ez gaztelania, baina... poliki-poliki”.

Abiatzea

Poliki-poliki hasi eta 2002an, sei urte bitarteko haurrak zituzten Gure Etxean. Haur Hezkuntzako ikastetxea zen. Eraberritze eta egokitze lanak egin eta legezatzeari ekin zioten. Bai legezatu ere. Ondoren, itun

bila hasi ziren, pausoak ematen. “Dirua behar genuen, jakina, eta kontzertazioa eskatu genuen. Baina ukatu egin ziguten. Nafarroako Gobernuak, ukatu egin digu beti.

Aurre-matrikulazio kanpaina ere abiatu dute eta, okerrrik ezean, errealitate izango da Lehen Hezkuntza Gure Etxean datorren iraillean bertan.

Eskolan bost urteko hamasei ume dituzte eta bertan iraun dezaten ari dira saiatzen.

Gurasoak konbentzitzen saiatzen alegia. Gelak eraberritzeko eta egokitzeko proiektua ere egin dute, 360.000 euroko aurrekontuduna, eta laguntza bila ari dira Hezkuntza departamenduan ere. Kontzertazioa behar dute, batetik, eta haurrentzako eskola-libreta, bestetik. “Dirua lortu ezik ez dugu iraungo. Diru zuloa egiten ari gara hileroko. Kontzertazioa lortuz gero, aurrera egingo genuke batere eragozpenik gabe. Legezatzuta gaude, eta kontzertazioa dugu orain helburu”. Nafarroako Gobernua kontra, herriko alderdi politikoak alde ez. “Aurreko legegintzaldian UPN egon zen alkatetzan. Bada, gure kontra. Orain PSN dago, eta berdin: gure kontra. Esaten digute gure ikastetxea, eta bere baitako lorategi handia, herriaren bihotzean dagoela. Birika dela, eta herriarentzat irekita egon behar duela, ez dela ikastetxea egiteko lekua. Herriko telebistan ere jardun zuten gai horretaz, eta egurra eman ziguten. Herrian laguntzarik ez, bestela saiatu behar dugu. Handik eta hementik, gurasoen kuotak, eta bonuak. Erosi al duzu batere?”. ■

<http://www.argia.com/argia-astekaria>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago.

Babeslea: Bizkaiko Foru Aldundia

**gure!
artean!
euskaraz**

**BFA
DFB**

www.otamotz.com

URRETXU-ZUMARRAGAKO Zintzo Mintzo elkarteak *Otamotz* herri aldizkariari ukitu berria eman zion duela hiru hilabete eta orain, www.otamotz.com ataria jarri du abian. Gipuzkoako bi herri horien inguruko informazioa eskaintzen du web guneari: albisteak, zerbitzuen gida, kultur agenda, loturak... Halaber, *Otamotz* aldizkariaren zenbakiak irakurgai jarri dituzte. Atari berriaren arduradunek herritarrek proiektuan parte hartzera bultzatu nahi dituzte; nahi duen orok bere albiste, argazki, audio eta bideoak bidal ditzake. Horietako batzuk multimedia atalean ikus-entzun ditzakezue jada. Xabier Lasak Urretxu-Zumarra-

gako euskalkiari buruz idatzitako liburua ere kontsulta daiteke.

Aitor Aranaren azken hiru lanak

LINGUA NAVARRORUM bilduman aurkeztu ditu hiru aleak; Iruñeko aldaerari, Txulapaingo euskarari eta zaraitzuerari buruzkoak. Dagoeneko zortzi ale kaleratu ditu Aranek bilduma horretan. Guztira 24 plazaratu nahi ditu.

Ingelesa euskara baztertze

Sortzen-Ikasbatuaz iritiz, Nafarroako Gobernua ingelesezko ikastetxeak ezartzen ari da euskarazko irakaskuntzaren hedapena eteteko. Gobernuak ingelesezko metodo esperimentaleko ikastetxeak jarri ditu martxan. Hala, Sortzen-Ikasbatuazek politika horri helegitea jarriko diola jakinarazi du, elkartearen iritiz

Gobernuak ez baitu eskumenik hizkuntza eredu berriak sortzeko.

Musika hiztegia kaleratuko du aurki Elhuyarrek

LEHEN URRATSA aurkeztu berri dute; musika-notazioari eta orkestra sinfonikoari buruzko bi horma-irudi, euskaraz. Laster mila hitz inguruko musika hiztegia plazaratuko du Elhuyarrek.

“Gaztetxulo” “Gaztezulo” bihurtu da

APIRILEKO ZENBAKIA jada ez da izango *Gaztetxulo*, *Gaztezulo* baizik. Donostiako *Iruixulo* aldizkaritik sortu zen gazteentzako agerkariak izena aldatu du eta baita diseinua eta edukia astindu ere. 80 orrialdeko koloretako aldizkariak 10.400 aleko tirada du Euskal Herrian. Maiatzaren 1ean www.gaztezulo.com web gunea abian jarriko dute.

BAHEA

Yves Haran Iparraldeko hezkuntza publiko elebiduneko aholkulariak *Berrian* esanak: “(...) Gure publikoa, gurasoak, ez dira halaberharrez euskaltzaleak. Elebitasuna ongi ikusten dute, ingelesa ikasiko luketen bezala ikastea euskara. Baina bertze eskaintzarik ez dutelako hartzen dute euskara. Batzuek aitortzen dute euskara euskaldunen hizkuntza dela eta ikasi behar dela. Baina, oro har, ez dakigu gurasoek onartuko duten.

(...) EEPekin batera horretan ari gara. Gela elebidun gehiago ireki, ikertu nola neurtuko dugun euskara maila. Baina oren kopurua legez mugatua dagoenez, pedagogi alorrean egin beharko dira aitzinamenduak. Euskararen promozioan dago erronka. Gurasoei azaldu behar diegu haur elebiduna gehiago garatzen dela, eta zergatik hautatu euskara eta ez ingelesa. Ondoren etorriko da neurketa, haurrek 8, 11, 14 edo 17 urte dituztela, Frantziako ereduari jarraikiz. (...) Esperantza izateko arrazoiak badaude. Egun, 132 irakasle ditugu. 132 funtzionario euskaraz ari direnak. Duela 24 urte ez zen bat bakarra”.

Lemoiz, Pasaia eta Iberdrola

Lemoizko zentral nuklearra eta Pasaia zentral termikoa izatera zihoazen eraikinak Iberdrolarenak dira eta aurreko astean albiste izan ziren. Batetik, zentral termikoaren itxiera eskatzeko ekintza egin zuten Greenpeacekoek euskal ekologistek lagunduta. Bestetik, zergadunek jada amortizatua dagoen Lemoizko eraikina eskatu du Iberdrolako presidentek, berak baitu lehentasuna erostekoan eta ziklo konbinatuko zentrala eraiki nahi du. Eusko Jaurlaritzaren mende dago Lemoizko orubeen etorkizuna, baita ixtear den Pasaia zentral termikoarena ere. Ongi pentsatu beharko luke, inolako erabakirik hartu aurretik. Lemoizko eraikinak herri borondatearen oniritziarik gabe eraiki ziren eta frankismoak babestutako enpresa baten ezar-

pen eta larderiarekin. Ahal den neurrian, hasierako itxurara itzuli beharko lituzkete, Basordas senaia zenera, alegia. Eusko Jaurlaritzak parke naturala egin beharko luke, hainbeste min eta hildako eragin zuen inposizio frankista hura gogorarazteko. Munstro nuklearraren kontra hainbeste mobilizatu zen Herri honek hori merezi du eta ez munstro energetiko gehiago. Bestalde, Pasaia zentral termikoak urtebetean Gipuzkoako automobil-parke osoak baino CO₂ gehiago isurtzen du. Pasaia bere onera itzultzeko eskubidea du, zentral hori bere ingurutik ezabatuz. Frankismoak eta frankismo ondorengoak gure Herrian inposatu zituen astakeriak ordaintzeko modua litzateke.

Juan Mari Arregi

Hauteskundeak eta blokeo usaina

ENAM-ENTZAT oso garrantzitsua da datozen udal eta foru hauteskundeetan dagokion ordezkaritza eskuratzea. Batasunarekin ez du egingo, Abertzale Sozialisten Batasunarekin (ASB) ere ikusi egin behar, baina denak adierazten du ezetz. Ondorioa da, beste alderdi edo zerrendaren bat baliatuko duela horretarako. Seguruenik 2003an EHAKrekin izandako zirrikituak zabalik jarraituko du 2007ko maiatzean ere, hautagaitza horrekin edo beste batekin.

Bihotzak eta arrazoiak diote, ASBk hauteskundeetara aurkezteko erabateko eskubidea duela; analisiak dio ASB ez dela bakarrik hauteskundeei begira prestatu, bestela ezker abertzalekoek beste modu batera prestatuko zuketela jokaldia, antolatutakoak ez duelako egungo Alderdien Legearen langa gainditzen, nahiz eta berau betetzeko konpromisoa adierazi den. Eta lege horren langa gaindituko balu hobe, horrek esan guraiko bailuke bake prozesua bide onetik doala. Baina ez dirudi hori denik.

Jose Luis Rodriguez Zapateroren borondate maila neurtu nahi da ASBekin, baina udal eta foru hauteskundeei begira ez dirudi honek

LUIS JAUREGIALTZO / ARGAZKI PRESS

halako patata beroari helduko diotnik. Eta orain horretarako gaitasunik izan ezik, nola heldu autodeterminazioari eta lurralde eskaerei agintaldian geratzen zaion urtebeteko epean? Bake prozesua kale itsura bide doa zuzen-zuzenean.

Barajaseko atentatuaren ondoren, Zapatero eta Espainiako Gobernuaren jarrera ikusita, zirrikitu ugari zabalik direla irudikatu da, besteak beste, Iñaki De Juana Euskal Herriratzuz edota Arnaldo Otegi ez espetxeratze ko fiskaltzatik egindako mugimenduekin. Baina horiek mugitu arren, arazo politikoaren muinari lurraldetasuna eta erabaki eskubide klabeen helden ez bazaio jai dago, ENAMen ikuspegiaren arabera. Eta hori hala

bada, zein da berriz ager daitekeen eszenatokia? Barajasekoa.

Ezker abertzaleak, bestalde, ez du erabat garbi adierazi zer beharko litzatekeen borroka armatua alboratzeko. Anaitasuneko autonomia proposamena hor dago, baina ez da nahiko Batasunak zer eskatzen duen irudikatzeke. Zer da eskatzen dena, EAE eta Nafarroako erabaki eskubideak aintzat

hartzea? Edo proposatzen den Hegalderako autonomi estatutu hori hemendik urte batzuetara —seitik hamarrera— onartu ahal izateko konpromisoa? Bigarren hipotesi honetan Nafarroa eta PSN dira giltzarri eta ezker abertzalearen ahalegina litzateke sozialista nafarrak 1978ko posizio-ramatea.

Bi hipotesiak dira zailak eta konplexuak, baina bigarren hipotesiak indar handiagoa balu, ez da zaila irudikatzea blokeo egoera gainditzeko dauden zailtasunak. ETAk iragarria dauka su-etenak indarrean jarraitzen duela, baina atentatuak egiteko aukera ere zabalik duela. Azken asteetako mugimenduek kezka barreiatu dute han-hemenka.

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

Kolonbiako ikatzak soberan ditu Wayuu andreak

Terrorismoaren eta narkotrafikoaren kontrako gerraren aitzakian, Kolonbian meategietako enpresa handiek gerra zikina (eta pribatua) erabiltzen dute beren kontuak borobiltzeko. Wayuu herriaren kasuan, munduko harrobi handiena eraikitzeke zanpatzen dituzte bertako herritarrak.

WAYUU EMAKUMEAK PARAMILITARREI

aurpegi egiten hasi zaizkie, eta herri indigenak mobilizatzen ari dira beren lurrazpiko aberastasuna osten duten multinazionalen aurrean”.

Hitz horiekin hasi du artikulua Giuseppe de Marzo-k Italiako *Carta* aste-karian. *Il Manifesto* egunkari komunis-taren enpresa berak plazaratzen du *Carta*, edukien zati handi bat “ez-albistei” eskaintzen diena, altermundialis-moaren, gizarte mugimenduen eta elkarte jarraipena eginez. Ordu erdi-ko irrati emankizuna ere ekoizten du astero, zenbait irrati txikik eskaintzen dutena. Giuseppe Marzo Italiako mugimendu ekologistan ezaguna da, Amerikan egonaldi bat baino gehiago egin du, eta *Carta*n kontatu duena Kolonbiara ONIC (Organización Nacional Indígena de Colombia) era-kundearekin egindako bisitan ikusita-koa da.

Marzok kontatu duena Kolonbiako bazter bateko bizimodua da. Kolon-bian bortizkeria ez da sekula eten. Bortizkeriaren protagonistak gaur batetik, Bogotako Gobernu eta para-militarrak dira, eta bestetik, 1970eko hamarkadan sortutako gerrillak. Baina guztiok ere 1940an sutu ziren borro-ken oinordekoak dira. Kolonbiaren irudia horiek sortutako albistek itxu-ratzen dute, drogaren produkzio eta trafikoaren ingurukoekin batera. Baina Kolonbia multinazionalen ustiatzen

duten meategi erraldoia ere bada. Hemen bada petrolio, ikatza, urrea, esmeraldak, zilarra, nikela, burdina, kobrea, beruna eta beste zernahi mineral. Horiek lurrari errailetatik kendu eta esportatzeko Alvaro Uribe-ren gobernuak lege berriak erabaki ditu, bertako meatzari txiki eta ertainak multinazionalen aurrean larru bizirik utzi dituztenak.

Korporazio horietako batzuek estutu dute beren esku artean Wayuu indiarren etorkizuna. Venezuelarekin muga egiten duen Guajira lurmutur idorrean munduko ikatz meategirik handiena ireki dute –El Cerrejón– eta Wayuu jendea handik kanporatzeko mertzenarioak bidaltzen dizkiete kontratistek, hitz bat esatera ausartzen den edonor akabatzeke.

1998tik, etengabeak dira Guajiran emakumeen kontrako bortxaketak, hilketak eta masakreak. Paramilitarrak koadrilatan dabilta batera eta bestera; Bogotako soldaduek batzuetan eziku-siarena egiten dute eta beste batzuetan lagundu egiten diete paramilitarrei. Hori bere begiz ikusi du Giuseppe Marzok, eta gauza bera kontatu dute haien webgunean AEBetako Carolina Peace mugimenduko kideek, solda-duen ondoan arma eta guzti pasea-tzen diren paramilitarren argazkiak erakutsiz.

“Wayuutarren ehiza honek –idatzi du Marzok– helburu nabarmena du:

eskualdeko ondasun guztien ustiaketa intentsiboa bermatzea, gero horiek atzerriko multinazionalen saltzeko”. Guajiran oraintxe bertan zortzi proiektu erraldoi daude martxan Wayuutarren lurralde sakratuetan.

Handiena El Cerrejón meategia, aurten 28 milioi tona ikatz eman behar dituen. Anglo-American, Glencore, Xstrate eta BHP Billington korporazioek kudeatuko dute 2034a arte. “Ezaguna da Anglo-American eta Glencorek –idatzi du Marzok– Hegoafrikako apartheid sistema finantzatu zutela, eta uste da Kolon-biako paramilitarrei entrenamendua antolatu dietela”. El Cerrejónez gain, mugaren Venezuelako aldetik PDVSA korporazio publikoa gas-hodi erral-doia ari da pasatzen, eta han ere izan da liskarrik. Guajiran badira beste bi petrolio ustiapen martxan, Dibullan itsas portu handi bat ari dira eraiki-tzen, Rancherían urtegi bat, parke eoliko bat etorriko da gero... Dena multinazionalen kudeatuta.

Jendarte matrilineal zaharra

Lurralde aberatsegian bizitzea Wayuu-tarren kalterako izan da. Duela bi mila urte Amazoniara eta Antilletara zabal-du ziren Arawak herrietako bat izanik, Wayuutarrek ehiza, arrantza eta bara-tzetatik bizi ziren, europarrak iritsi eta Guajirako basamortu inguruetara bul-tza zituzten arte.

Argazkiok Carolina Peace mugimenduaren Interneteko gunetik hartuta daude. AEBetako erakunde bakezale horretako hiru kidek nazioarteko beste begirale batzuekin batera bisita egin zieten iaz Bahia Portete inguruko wayuutarrei. Bilkuraren helburua zen 2004ko apirilaren 18an paramilitarrek egindako masakrea munduan ezagutaraztea. Inguruetan oraindik herritarrak bizi diren arren —ezkerreko argazkian ageri da emakume bat Media Luna herrixkan arto-opilak prestatzen— Bahia Porteteko 2.000 herritarrek ihes egin zuten, gau hartan paramilitarrek etxez etxe tiroka ibili ondoren. Hamabi heriotza daude dokumentatuta, baina desagertu gehiago izan dira inguruetan. Gizonak, emakumeak eta haurrak hil zituzten, batzuk tiroka, beste batzuk kolpeka edo matxetez, eta bi haur kamioneta batean bizirik kiskalita. Eskuineko argazkian, iheslarietako bat, emakume gaztea. Wayuutarren ohitura bat darabil —desertuko berotik babesteko aurpegia lurrez igurztea— nor den ezkutatzeko.

Tierra lehorrotan babestuta, ahuntz eta behietatik bizitzen hasi ziren, asko nomada bihurtu, eta horrela luzaz bertaz ez ziren asko interesatu ez Venezuelako eta ez Kolonbiako agintariak. Wayuutarren lurra Kolonbiako Guajiran —15.000 kilometro karratu— eta Venezuelako Zulian —12.000— daude. Aipatu desertuaz gain aniztasuna dauka lurralde horrek, badira eskualde hezeagoak eta itsas bazterrean klima atsegina daukate. Wayuutarrek bi estaturen arteko mugaren gainean bizitzeari ere atera diote etekina, kontrabandoa tarteko. 350.000 herritar dituen herri mugalari honetatik 150.000 bizi dira Kolonbiako partean.

Wayuu jendeak osatzen du Kolonbiako talde indigenarik handiena. Arawak familiakoa da haien hizkuntza, *wayuunaiki* deitzen dutena. Familien

antolakuntza matrilineala dute. Hau da, familiaren jarraipena amatik alabara egiten da, abizenetik hasita familiaren antolakizun osoa amaren inguruan izaten da. Gizon bat ezkontzen denean, emaztearen familian sartzen da, eta horren ondorioz, familiak buru gizonetzko bat edukitzekotan hau amaren anaia izango da, seme-alaben osaba. Era honetan, emakumeen inguruan familia zabalak antolatzen dira, klan gisakoetan.

Alanla edo osaba hori da Wayuutarren artean agintari nagusietakoa. Beste *püchipi* delakoa da, bitartekari edo epaile lanak egiten dituen, izan gizon edo emazte. Hirugarren agintaria *utsu* deitzen da eta sendagilez gain, sorgin eta apaiza da.

Egitura zahar horrekin atera du bizi-modua aurrera orain arte jende honek,

artzain lanak eginez edo kontrabandoan. Baina urte gutxitan hondamendiak inguratu ditu. Multinazionalak, meategi erraldoiak urratzeko, bertako lurjabeek soroak eta Estatuari eremu komunalak erosi dizkiete. Ez da gehiago lurrik, lanik ez etxerik. Ugaritu egin dira lurren desjabetzeak, herritik ihes egin beharra, hilketak, taldekako masakreak, mehatxuak, bortxaketak... baita lurren kutsadura ere, herrietako jendea alde eginazazteko. Wayuutarren antolakuntzagatik, gizonekin baino gehiago emakumeekin egin dute topo mertzenarioek.

Paramilitarrek inpunitate osoz jotzen dute inguru honetan. Hain zuzen ere, ONICeko begiraleekin hitz egitera zetorren Maria Concepción izeneko emakume bati tiro egin diote, eta kotxean berekin zetorrena hil. “Maria Concepción ez da oraindik hitz egiteko gauza —idatzi du Marzok—. Carmenek ekarri ditu paperean bilduta Mariari bezperan egin dioten atentatuaren argazkiak. Zortzi fusil-tiro bere kotxean. Ondoan zekarrena hil dute, eta oraindik Maria ez da bere onera etorri. (...) Komunitateko osasun arazoez okupatzen da buruzagi hau. Mehatxatuta zegoen, herriko agintariek ez baitute nahi osasungintzaz okupadain, zerbitzu hori paramilitarrek kontrolatutako enpresek daukate eta eskusibitatez. Wayuu emakumeak gerreroak dira baina ezinegon eta beldur handia daukate. Hala ere, Maria Concepciónen indarra atera du hitz egiteko eta esateko nahiago duela Wayuu bezala hil, hiri handi batean langile merkeen multzoan bukatu baino”. ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

K A L I T A T E A

Produkturik
onenak,
Zinkunegi Optikan

Aukerarik
zabalena
bettaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bettaurrekoetan.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Malen

ainbat lagunek duten ospea, gure inguru honetan, ulertzen zaila egiten zaigu: ez izaera berezirik, ez ohiko jarduera ekarpen originalik, ez emaitza garrantzitsurik. Baina horietako bat jendez betetako areto edo leku batera, zabal eta harro agertzen denean, ezinbestekoa egiten zaizu beregan erreparatzea. Sarrera horrekin batera, berehalako ahopeko zurrumurru horiek –ezagutu dun?– “nabarmendu-beharreko” su horri hauspo emanaz. Eta ez naiz ari “arrosa” kolorez tintatu dizkiguten aurpegiez soilik.

Ez da hau Malenen jarrera. Biok oso gazte ginenetik ezagutzen dugu elkar, eta berak ezin izan du inoiz jasan inon nabarmenzerik, ezta kanpotik ñimiñoa zirudien arrazoirik ontzat hartu ere, edonora bildutakoon begirada berezirik sorrarazteko. Hau irakurtzen duzuenek ez duzue jakinen zein den Malen –Arrasateko jendeak salbu–, baina hemen askok ezagutu eta batzuek miresten dugu, horretarako hamaika mila arrazoirik baita, lerro hauek baino askoz gehiago idazteko ere, bere portaeraren inguruan: laurogei eta laurogeita hamarretako urte –ilun?– haietan, arazoren bat zuen emakumeak bazekien zeinengana jo laguntza eske. Hor zen gure Malen, beti prest, arriskurik izan zezakeenik pentsatu gabe ere. Eta hemen darrai oraindik, Goiena inguruko emakumeon bilguneak mantenduz, eutsiz, bultzatuz, besteak beste. Beti nekaezin.

Bizitzari aurre egiteko ahalbideak urratzen zailtzen omen gara. Galdetu bestela munduan zehar pertsona izatera ailegatzen ez direla gogorazi, baina etxeko eta inguruko pisua bere gain hartu behar izan duten emakumeei: zutabe, babes, bultzatzaile... asma ezinezko min eta bortxa guztien gainetik aurrera egin behar horrek, noraino eta zer izateraino eraman duen. Eta hamaika miloi emakume moduan, ez zuen, ez, erraz izan gure Malenek: oso ume zela etorri zitzaion bi herioen bisita. Batek ama eraman zion, besteak bere ahalmen fisikoa murriztuz, ageriko gaixotat

DANI BLANCO

suna utzi zion. Askok ume hauskorra zelakoan, beldurti eta atzean mantentzen saiatu arren, aurrera, muturreraino egin zuen gure emakume honek, osasunez eta gorputzez ahul baina buruz eta gogoz trinko, Arrasateko emakume guztiontzat erreferentzia bilakatuz. Ez zen erraza izango, ez dut dudarik egiten, ez baitzitzaion doan irten, ezta gutxiagorik ere: lehen aipaturiko urte horietako egunetan, hamaika barre, gutxiespen eta burla jasan zituen gure herri honetako gizon ospetsu eta ahaltsu askoren aldetik –euren emazte eta kide harroputzek “algara bidegabe” horien bigarren ahotsa entonatzan zuten bitartean–. Hala ere, hor zen gure Malen, duintasunak bide aldapatsu eta neke handiz beterikoak dituela jakin, eta emakumeon eskubideen aldarrikapena iparreko izar harturik. Ez ziren ez, Arrasaten emakumeen aldeko hamaika ekimen, txoko eta mugimendu gaur burutuak izango, une gogor horietan

bera hor izan ez balitz. Ez ditu pertsona bakarrak hala-koak egiten eta eraikitzen, baina baten –edo batzuen– beharra dago, tinko, zuzen, egoskor –eta zergatik ez?, eta seguru, bat baino gehiago asperrarazi duela– egindako bidea estali gabe, berriak zabaldu ahal izateko.

Ez da erraz jakiten Dama Negartia –*Llorona* diote Hego eta Erdialdeko Amerikan– noiz datorren gutariko bakoitzari kantu-dulunka. Etorriko zaigula jakin arren, ez dugu, ez urrutira eta ez gertu ikusi nahi, baina gutariko edozeinengana hurbildu baino lehen, Arrasateko Malenen lagunek zenbateraino dugun maite eta beharrezko jakin

dezan nahi dugu, eta martxoko 31ren eguerdian hala adierazi diogu Udalaiz mendimagan. Hala gelditu da gure buruetan eta bihotzetan: itxuraz txikia, osasunez hauskorra baina euri eta ekaitz guztiek printzatu ez dutenen aterbe da Malen, emakumeon askatasuna guztion duintasunaren abiapuntu izan duzun lagun sendoa.

Irabazleek idazten duten historian ere leku bat beharko zenuke. ■

«
Martxoko 31ren eguerdian hala adierazi
diogu Udalaiz mendimagan. Hala
gelditu da gure buruetan eta bihotzetan:
itxuraz txikia, osasunez hauskorra, baina
euri eta ekaitz guztiek printzatu ez duten
aterbe da Malen, emakumeon askatasuna
guztion duintasunaren abiapuntu
izan duzun lagun sendoa
»

ASTE HONETAKO

zozketa

Atalaia Jatetxea

Afaria bi lagunentzat

Aritz ondo, 69
Irun, GIPUZKOA

www.restaurantatalaia.com

1

Ondarre landetxea

Asteburu pasa
bi lagunentzat

Ondarre baserria
Segura, GIPUZKOA

Tel. 943 801 664

2

Olaberriako kartinga

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Gainera auzoa, z/g
Olaberria, GIPUZKOA

www.vilarinomotor.com

3

Bilboko Euskal Museoa

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Miguel Unamuno plaza, 4
Bilbo BIZKAIA

www.euskal-museoa.org

4

Ardibidez

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

URRUTI SPORT

- Enrique Lekuona Muñoz (Hondarribia)

JOLASTOKI JATETXEA

- Javier Iraeta Narvaiza (Durango)

CHILLIDA-LEKU MUSEOA

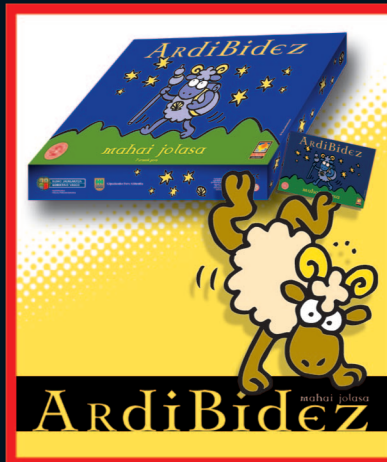
- Teresa Alonso Herreros (Gasteiz)
- Ainhoa Mazariegos Lazarobaster (Mendaro)

ILLIMANI

- Alfredo Navarro Los Arcos (Iruñea)
- Eibarko Udal Euskaltegia (Eibar)

HAUXE

- Larraitx Garmendia Munduate (Zaldibia)
- Izaskun Elizburu Urkizu (Zarautz)
- Iñaki Biain Salaberria (Donostia)
- Isabel Razkin Lizarraga (Uhart-Arakil)
- Maripi Laskurain Iturbe (Bergara)
- Artez Euskara Zerbitzua (Bilbo)
- Joxepone Jatetxea (Zaldibia)
- Pedro Azkue Berasaluze (Zarautz)
- Galtzaundi Euskara Taldea (Tolosa)

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATSALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

diseinu grafiko eta editoriala

webguneak eta cd multimedia

inprimategia

produktu eta zerbitzuak

- irudi korporatiboa
- logotipoak
- papeleria
- katalogoak
- publizitate foiletoak
- aldizkariak
- buletinak
- liburuak
- kartelak
- panelak
- webguneen diseinua
- web ostatua
- aplikazio interaktiboak
- joku hezitzaileak

komunikatu_nahi?

antza
komunikazio grafikoa

Zirkuitu Ibilbidea, 2 / 2. pabilioia · 20160 Lasarte-Oria_Gipuzkoa
© 943 370 738 · Faxa: 943 372 226 · info@antza.com
www.antza.com